

NOVI

Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA SLOVENSKI DOM

DECEMBER 2019
ŠTEVILKA 71
ISSN 1331 - 548X

- Utrinki s slovesnega praznovanja 90. rojstnega dne: kri ni voda, je vez in svoboda
- Posebna priloga Novega odmeva: Slovenski dom 1929-2019

- Kaj nam sporočajo ob visokem jubileju: Borut Pahor, Kolinda Grabar-Kitarović, Milan Kučan, Stjepan Mesić, Danilo Türk in Ivo Josipović

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Kri ni voda: je vez in svoboda
- 3 Slovenskemu domu red za zasluge Republike Slovenije, listina Mesta Zagreba in plaketa Občine Brežice
- 4 90 let Slovenskega doma Zagreba: Kri ni voda, je hkrati vez in svoboda
- 7 Na poti v Histrionski dom
- 8 Darko Šonc: Članstvo je humus, na katerem društvo obstaja in se razvija
- 9 Vsi naši predsedniki
- 10 Martina Koman: Sprašujem se o prihodnosti slovenskih mašč
- 10 Tudi knjige nas povezujejo že 90 let
- 11 Brez njih ne bi bilo nas: knjiga o Franu Zavrniku in razstava o Hinku Nučiču
- 12 Borut Pahor: Stopiti v bran manjšini pomeni stopiti v bran sožitju
- 12 Danilo Türk: EU ne more nadomestiti dobrososedskih odnosov
- 13 Kolinda Grabar-Kitarović: Želim si, da bi imeli enak status kot vi tudi Hrvati v Sloveniji
- 14 Milan Kučan: V demokraciji manjšine ne smejo biti žrtve motenj v meddržavnih odnosih
- 14 Ivo Josipović: Tesni stiki med narodoma nimajo alternative
- 15 Stipe Mesić: Slovenski dom je predhodnik evropskega združevanja
- 16 Metličani so v Slovenskem domu ustvarili belokranjsko vzdušje
- 16 Peli smo v župnijski cerkvi v Dravljah
- 17 Razstava o velikem Leonu Štuklju
- 17 Spominski utrinki
- 18 Nastop na mednarodnem srečanju v spomin na slovenskega rojaka
- 18 Rudolf Maister – general in poet
- 19 Navdušila je pesem o oktobru in jeseni
- 19 V Kamporju smo se spomnili na žrtve fašizma
- 20 Nikolaj Levičnik: Slovenec v Zagrebu, ki ljubi gore in slovenski jezik
- 20 Venec za legendarnega Iztoka Puca
- 21 Na domu čebelarja Janše in nobelovca Pregla
- 21 Vse, kar potrebujemo, je dobra volja
- 22 Zdaj vem, kaj pomeni: *Gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor*
- 22 Šestindvajset let je Slovenski dom tudi učilnica jezika
- 23 In memoriam Marta Beker (1934–2019)
- 23 In memoriam Veronika Štefančič (1930–2019)
- 23 Dragi člani in prijatelji: voščimo vam vesele praznike in srečno 2020!

SLOVENCI NA HRVAŠKEM

- 24 Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih
- 24 Novo vodstvo mednarodnega odbora
- 24 Sosedje Slovenci – Slovenci na Hrvaškem
- 25 Slovenci na Hrvaškem – zadnji na dnevnem redu
- 26 Družabno, kulturno in športno razvajanje v čudoviti Istri
- 26 Načrti za mandat 2019-2023
- 27 Prireditev Dobrodošli doma nas je popeljala v Radovljico
- 27 Kulturno in družabno srečanje na Vrhu
- 28 Obiskali smo dalmatinsko Ljubljano – ste že slišali zanjo?
- 28 Predstavitev knjige o slovenskih športnikih
- 29 Obisk udeležencev slovenskega slavističnega kongresa
- 29 Na paškem festivalu čipke, pravljicne niti
- 30 Zagrebačka koordinacija s nacionalnim manjinama u Osječko-baranjskoj županiji
- 30 Prihodnje leto več novinarske pozornosti našemu delovanju

NOVICE IZ DOMOVINE

- 31 Trpki arbitražni obletnici in novo sporno poglavje: šengen
- 32 Na poslovnem področju plodno leto 2019

KULTURNA OBZORJA

- 32 Anja Žabkar: kot bi z baročnega svoda odzvanjal nebeški odmev
- 33 Maticu Zakonjšku vloga Evgenija v glasbeni komediji
- 34 Hoću Rozmana, neću Brechta!
- 34 Pobjednička predstava koja se uhvatila ukoštac s temom smrti
- 35 Orglice, vez med Slovenijo in Hrvaško
- 36 Slovenski in hrvaški romarji so se zbrali v Stepinčevem kraju
- 36 Priznanje Martini Komar
- 37 Krstna uprizoritev, nagrade, razprodana dvorana

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 38 Zimske radosti ali ni ga tiča čez prašiča!
- 38 Klara Žel: Lijepi naš Zagreb
- 38 Pregovori so zaklad ljudske modrosti
- 39 Učenje hrvaščine in slovenščine v praksi
- 40 Naša himna, ki jo pojmemo že 14 let

Novi odmev izdajata
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom iz Zagreba
in **Svet slovenske nacionalne manjšine**
Mesta Zagreb
s pomočjo
Savjeta za nacionalne manjine
Republike Hrvatske
in **Urada vlade Republike Slovenije za**
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:
Miroslava Marija Bahun, Stanka Herak,
Polona Jurinić, Irena Pavlović,
Darko Šonc, Marjeta Trkman Kravar.

Urednica:
Agata Klinar Medaković

Pregled, priprava in oprema besedil:
Ilinka Todorovski

Oblikovanje in prelom:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in
hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom
Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci-zagreb.hr

Slika na naslovnici:

Za rojstni dan Slovenskega doma štejemo 9. november 1929, ko so bila potrjena pravila Narodne knjižnice in čitalnice, kot se je sprva imenovalo društvo. Slovesno praznovanje 90. rojstnega dne je bilo 8. novembra 2019 v Histrionskem domu, v družbi visokih gostov in prijateljev iz Slovenije in Hrvaške. Foto: Antun Bukovec

Kri ni voda: je vez in svoboda

Kako veliko ali malo je 90 let v življenju človeka in človeštva? Kaj je nauk in popotnica ob 90. rojstnem dnevu Slovenskega doma? Kot uvodnik objavljamo svečani govor predsednik Darka Šonca na slovesnosti 8. novembra.

Moulin Rouge, pariški kabaret, ki slovi po svojih plesalkah kankana in razkošnih, a razkrivajočih kostumih, je prejšnji mesec praznoval 130 let, odkar je odprl svoja vrata. In mi praznujemo 90 let. Staranje je za posameznika muka - čeprav se morda to ni videlo, ko sem šel po stopnicah za ta govorniški oder. Gostilne, kabarete, države in društva pa leta obstoja in delovanja žlahtnijo, jim dvigajo vrednost in pomembnost v družbi.

Za koga in zakaj smo pomembni po teh 90 letih je temeljno vprašanje našega obstoja in nocojšnje slovesnosti. Če smo most, za kar nas razglašajo že zelo utrujena prispodoba, smo nedeljivi in pomembni del enotnega narodovega telesa, ker je narod mnogo več kot država ali nacija. Ker je narod primaren, nacija sekundaren in država šele terciaren pojav, smo in bomo Slovenci in udje Slovenskega doma ne glede na vse države, ki smo jih razumeli kot

svoje ali tuje. To dokazuje zgodovina 90 let našega veselega, ponosnega in klenega delovanja, v kateri smo zamenjali vsaj štiri države in dva družbena reda.

Glede na povsem osebne politične izkušnje mojega predsednikovanja, se mi je vse prevečkrat zdelo, da nismo most, ampak otok, katerega obiščejo samo zablude ladje ali patroljni čolni na obveznem letnem obhodu. Zato smo in moramo biti najprej in predvsem pomembni sami sebi, tako kot je bil in je nadvse pomemben prav vsak član našega Slovenskega doma v njegovi 90-letni zgodovini. V času tako čaščene individualnosti je ključno vprašanje, kdo si, če nikomur in ničemur ne pripadaš. Kdo si, če se tvoja zgodovina začne le s tvojim rojstvom in je tvoja samobitnost enaka blagovnim znamkam, ki jim pripadaš kot zvesti potrošnik v sistemu ekonomske in kulturne globalizacije. Zato je parola našega pra-

znika, ki želi obuditi zavest o lastni slovenski samobitnosti, katera temeljni del je ravno slovenskost, da kri ni voda, da je vez in hkrati svoboda.

Nikogar in nikdar ne moreš prisiliti, da čuti kot Slovenec. Da čuti, da je njegova kulturna samobitnost temelj njegove, povsem osebne, do konca intimne identitete, kot je ljubezen do jezika, do slovenskih pesmi, vina z one strani Sotle ali Kolpe, potice in kar je še takega, kar nas dela Slovence. Ne matična država našega naroda in ne država v kateri odgovorno in predano delamo, nam ne more dati te zavesti. To zavest si lahko ustvarimo le sami sebi. In zgolj zavest, da smo Slovenci, je porok našega obstoja in razvoja. In čisto nič drugega.

Naš Slovenski dom je tako močan in tako topel in tako slovenski, kot smo človeško topli, osebnostno močni in slovenske zavesti polni njegovi člani, ker kri ni voda, je hkrati vez in je svoboda.

Slovenskemu domu red za zasluge Republike Slovenije, listina Mesta Zagreba in plaketa Občine Brežice

Slovenski predsednik Borut Pahor je ukaz o podelitvi reda za zasluge Slovenskemu domu podpisal tri dni pred našo slovesnostjo, 5. novembra. Zagrebško listino je na slovesnost osebno prinesel župan Milan Bandić, brežiško plaketo pa je predsednik društva prevzel 12. decembra.

Slovenski dom je red za zasluge Republike Slovenije prejel za devetdeset let skrbi za ohranitev in razvoj slovenstva na Hrvaškem. To odlikovanje se

sicer podeljuje slovenskim in tujim državljanom, pravnim osebam iz Slovenije in mednarodnim organizacijam za zasluge, dosežene za Republiko Slovenijo na različnih področjih. Datum slavnostne podelitve še ni določen

Listino Mesta Zagreba je Slovenski dom prejel ob 90-letnici delovanja (na sliki levo). To priznanje prejmejo zaslužni posamezniki, društva, ustanove in podjetja ob njihovih obletnicah in pomembnih dogodkih, in sicer za dosežene uspehe, zasluge za razvoj, napredek in ugled mesta na Hrvaškem in po svetu.

Priznanje Občine Brežice je predsedniku Slovenskega doma Darku Šoncu izro-

čil brežiški župan Ivan Molan (na sliki zgoraj) na tradicionalnem novoletnem sprejemu v Čatežu ob Savi. Plaketo je Slovenski dom prejel ob 90-letnici delovanja v znak priznanja in zahvale za izjemne dosežke na področju ohranjanja slovenske dediščine, s katerimi je pomembno prispeval tudi k promociji države Slovenije ter občine Brežice. To priznanje se sicer podeljuje organizacijam in posameznikom ob pomembnih priložnostih kot so visoki jubileji in posebni dosežki. (jpt/akm) 🗨️

Za uvod je zadonela himna Slovenski dom – naš drugi dom, nato pa je zborovska pesem pod taktirko **Ivice Ivanovića** prepletala in povezovala celoten program. Občinstvo je s ploskanjem dajalo ritem razposajeni kajkavski popevki *Lepe ti je Zagorje zelene* ter s petjem pomagalo pri *Avsenikovi skladbi Slovenija, od kod lepote tvoje*.

Predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc** je v govoru poudaril pomen posameznikove izbire, ko gre za zavedanje korenin in ohranjanje pripadnosti: »Nikogar ne moreš prisiliti, da čuti kot Slovenec.« Zato kri ni le vez, ampak tudi svoboda, je bilo predsednikovo sporočilo ob 90-letnici nepretrganega delovanja društva v Zagrebu.

Zagrebski župan **Milan Bandić** je za opis delovanja Slovenskega doma uporabljal laskave besede: »Slovenci ste lahko za vzor, kako je treba stopiti skupaj.« Govor je sklenil z izročitvijo listine Mesta Zagreba predsedniku društva Darku Šoncu.

V besedi in sliki

90 let Slovenskega doma Zagreb: Kri ni voda, je hkrati vez in svoboda

V prepolni dvorani Histrionskega doma v Zagrebu smo 8. novembra slovesno proslavili 90. obletnico ustanovitve Slovenskega doma.

Naš praznik so z obiskom prireditve počastili visoki gosti, od zagrebškega in brežiškega župana, **Milana Bandića** in **Ivana Molana**, odposlancev obeh predsednikov države, **Boštjana Žekša** in **Vladimirja Lončarevića**, predstavnika Zagrebške nadškofija **Marka Kovača** in upokojenega celjskega škofa **Stanislava Lipovška**, do slovenskih poslank **Ive Di-**

mic, predsednice komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter **Violete Tomić**, predsednice odbora za kulturo. Z nami je bila tudi članica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Barbara Riman Plazibat**. Deležni smo bili tudi velike medijske pozornosti: mikrofoni in kamere RTV Slovenija in HRT so spremljali slovesnost ter beležili naše vtise in izjave.

Občinstvu so bile v užitek in veselje pevske bravure sopranistke **Anje Žabkar** in tenorista **Matica Zakonjška**, ki sta kot zagrebška študenta že velikokrat popestrila naše dogodke. Na tokratni slovesnosti sta nam podarila tudi posebno glasbeno voščilo: živahno *Napitnico iz Verdijeve Traviate*, v spremstvu skupine Dom.

Zbor je bil ves čas na odru, kot si je zamislil režiser in scenarist **Tomaž Letnar**. Ko so pevke sede za mizami in z navdušenjem spremljale ostali program, so bili njihovi vedri obrazi za gledalce v dvorani del domiselne odrske postavitve.

Gostiteljica večera je bila dramska igralka **Mia Skrbina**, ki se je spretno sprehajala med slovenskim in hrvaškim jezikom, čustvenimi recitacijami in veznim besedilom. V živo z odra in v posnetku s filmskega platna je v obiskovalcih vzbujala vznosenost, ponos in polet.

Visoki gosti so zbrano spremljali program, iz katerega ni bilo težko izluščiti sporočila, da društvo zmore veliko, ne pa tudi vsega, in da za prihodnost potrebuje zaveznike. Z leve: zagrebški župan **Milan Bandić**, predsednik Slovenskega doma Darko Šonc, odposlanec slovenskega predsednika dr. **Boštjan Žekš**, odposlanec hrvaške predsednice dr. Vladimir Lončarević, ljubljanski podžupan **Dejan Crnek**, nekdanji minister za Slovence v zamejstvu in po svetu **Gorazd Žmavc** in direktorica TV Slovenija **Natalija Gorščak**.

Na slovesnosti se je Slovincem v Zagrebu tradicionalno pridružil predsednik Sveta za narodne manjšine **Aleksandar Tolnauer** (v sredini), prvič pa sta bila na praznovanju visokega jubileja z nami državna sekretarka z Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu **Olga Belec** in novi slovenski veleposlanik v Zagrebu **Vojislav Šuc**.

Violeta Tomič, poslanka, predsednica odbora za kulturo Državnega zbora:

„Prireditev je bila zelo svečana, primerjala sem jo s proslavo ob 80-letnici, ki sem jo sama vodila. Neverjetno je, kako dolgoživo je slovensko društvo v Zagrebu. Ohranjanje jezika in identitete je neprecenljivo. Kultura je tista, ki nas ohranja in ne sme

biti na zadnjem mestu v nobeni državi, zlasti ne v majhni, kot je Slovenija, ki se v številkah ali gospodarski moči ne more primerjati z velikimi, v kulturi in umetnosti pa je primerljiva z največjimi.“

Polona Jurinić, članica Slovenskega doma: „Zelo lepo mi je, ko vidim znane obraze, ki jih v Slovenskem domu ne srečam več pogosto. Vesela sem, ker je prireditev uspela, saj je bilo vanjo vložena veliko dela. V delovanju društva sem se posvetila predvsem pisanju. S predsednikom Slovenskega doma se strinjava, da zapisano ostane za vse čase. Pišem za Novi odmev, napisala pa sem tudi osem knjig.“

Robert Smodiš, duhovnik iz župnije Krško – Videm ob Savi:

„Maše v slovenščini imamo v Zagrebu dvakrat na mesec. Prihajajo predvsem starejši verniki. Ohranjamo njihovo vero in usmeritev, saj smo prepričani, da se jim je res vredno posvetiti. Menim tudi, da je vera eden izmed najbolj konstruktivnih dejavnikov v pripadnosti narodu.“

Barbara Riman, predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem:

„To, da je slovensko društvo v Zagrebu praznovalo 90. obletnico, je svetel zgled mlajšim društvom: če res verjamejo v svoje delo in ga opravljajo z vsem srcem, uspeh zagotovo pride.“

Od srca čestitam Slovenskemu domu v Zagrebu in predsedniku Darku Šoncu, ki že vrsto let opravlja izjemno delo. Lahko smo ponosni, da smo Slovenci na Hrvaškem.“

Po dvorani Histrionskega doma so se razlili tudi vilinski zvoki harfe, ki jih je iz inštrumenta izvajal **Brin Bernatovič**, še en nadarjeni študent zagrebške glasbene akademije, ki stopa po poti velikih slovenskih glasbenikov na hrvaških odrih.

Prav mило so zaigrale tudi orglice, iz katerih je poskočne zvoke izvajal hišni orgličar **Marjan Dirnbek**.

Prireditev je doživela vrhunec, ko so obiskovalci v roke vzeli zvonček želja, ki so ga prejeli z vstopnico. Medtem ko so glasno cingljali, so potihem in vsak v sebi Slovenskemu domu namenili najboljše želje: nadaljnje uspešno delovanje, ohranjanje dediščine, enotnost, dobre odnose med Hrvati in Slovenci, predvsem pa, da bi se društvu pridružili mladi člani. Na sliki **Ljiljana Klačnja** iz mestnega sektorja za človekove pravice, civilno družbo in narodne manjšine.

Gledališka dvorana je bila nabitopolna, še tik pred začetkom prireditve se je iskala vstopnica več, čeprav so bili za visoke goste dodani sedeži. Nekateri »domači« so program spremljali kar sede na stopnicah, da so naredili prostor za goste, ki so v Zagreb prišli od vsepo vsod.

Aleksandar Tolnauer, predsednik Sveta za nacionalne manjšine RH:

„Slovenski dom je inštitucija. Ne le zato, ker ima 90 let. Spomnim se ga po plesnih večerih, ki so bili tako priljubljeni, da še danes govorimo o »plesnjakih v Slovincu«. Takšni spomini kažejo, da je Slovenski dom od nekdaj nekaj domačega, ne tujega. Tako je tudi po zaslugi **Darka Šonca**, ki ga poznam že dolga leta, saj sva se oba v mladosti ukvarjala z glasbo.“

Klara Žel, članica Slovenskega doma:

„Bil je prekrasen večer, izrekajo nam priznanje, kar si tudi zaslužimo. Naj se vidi in sliši, kakšni so Slovenci, veseli, pejejo, vriskajo!“

Boštjan Žekš, posebni odposlanec slovenskega predsednika Boruta Pahorja in nekdanji minister za Slovence v zamejstvu in po svetu:

„90 let je fenomenalno obdobje. Dosežek je, da so Slovenci preživeli vse težke čase, različne politike in vojne ter uspeli in napredovali. To je temelj za naprej. Pomembna je izkušnja sožitja, iz katere se lahko tudi državi nekaj naučita. Slovenci na Hrvaškem polno živijo v svojem okolju, se počutijo kot Slovenci in hrvaški državljani.“

prej. Pomembna je izkušnja sožitja, iz katere se lahko tudi državi nekaj naučita. Slovenci na Hrvaškem polno živijo v svojem okolju, se počutijo kot Slovenci in hrvaški državljani.“

Olga Belec, državna sekretarka na Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu:

„Ko sem gledala, s kakšnim zanosom ste predstavljali 90 let delovanja, se mi je kar milo storilo. Neverjetno lep in topel program. Vloga slovenskih društev v zamejstvu je izredno pomembna, saj je za obstoj nekega naroda najpomembnejše

negovati jezik, kulturo in tradicijo. In prav to vlogo opravlja tudi Slovenski dom v Zagrebu.“

Zlatko Vitez, dramski igralec in ravnatelj Histrionov:

„Neizmerno sem vesel, da je Slovenski dom slavil v Histrionskem domu. Leta 1994 sem kot kulturni minister s tedanjim slovenskim kolegom **Sergijem Pelhanom** podpisal pogodbo o sodelovanju. Žal mi je, ker ga ni še več. Sam se vedno potrudim in povabim slovenske igralce tako na Gumbekove dneve kot na Bobijeve dneve smeha, posvečene vašemu in našemu Josipu Bobiju Marottiju.“

vedno potrudim in povabim slovenske igralce tako na Gumbekove dneve kot na Bobijeve dneve smeha, posvečene vašemu in našemu Josipu Bobiju Marottiju.“

Mira Bahun, članica Slovenskega doma:

„Počutim se ponosno. Res lahko rečem, da je Slovenski dom ena vrsta ljubezni. Če ne bi bilo te ljubezni, ne bi toliko časa preživela v Slovenskem domu.“

(tbb, akm) 🇺🇸

Slovenska pesem se ni razlegala le z odra: še dolgo v noč so jo v sozvočju in skupnem navdušenju peli člani zbora in obiskovalci na druženju ob slovenski rujni kapljici in dobrotah.

Mize so se šibile od slovenskih dobrot, od kraškega pršuta in krvavic z repo do nepogrešljive slovenske potice. Vsega je bilo dovolj za še tako zahtevne okuse.

Na poti v Histrionski dom

Vožnja s tramvajem po Ilici, od Črnomerca, kjer stanujem, do Britanskega trga, kjer je gledališče Histrionski dom, se mi še nikoli ni zdela tako dolga kot v petek, 8. novembra. Zakaj?

Namenjena sem bila na praznovanje rojstnega dne Slovenskega doma. Že dolgo se nisem odpravljala na neko slovesnost s tako čustvi, samozavesti, občutka pripadnosti in ponosa, da sem Slovenka. Med vožnjo se mi je v mislih odvrtel celoten „film mojega življenja“. Pred 35 leti, ko sem zaradi ljubezni za vedno zapustila Slovenijo, so me starši pospremili z besedami: „Nikoli ne pozabi domovine, od koder

izhajaš!“ Zato je naslov prireditve „Kri ni voda, je hkrati vez in svoboda“ zame tisti večer dobil res pravi pomen in v meni vzbudil najiskrenejša čustva. Verjamem, da so enako čutili tudi ostali rojaki in obiskovalci. Slovesnost je preseгла pričakovanja, bilo je res svečano. Vsem, ki so sodelovali pri pripravi in izvedbi prireditve ter vsem nastopajočim: iskrene čestitke!

Marjeta Trkman Kravar 🇺🇸

Marjeta Trkman Kravar.
Foto: Antun Bukovec

Kar je zapisano, ostane. Vtise obiskovalcev je za Novi odmev zbirala **Agata Klinar Medaković**. Na sliki z igralcem **Zlatkom Vitezom**, dolgoletnim sopotnikom našega legendarnega Josipa Bobija Marottija, ki je vrata Histrijskega doma v Ilici prijazno odprl članom in prijateljem Slovenskega doma.

Obisk slavnostne prireditve je bil imenitna priložnost za pristrčno druženje, sklepanje novih prijateljstev, izmenjavo idej in pobud. Na sliki **Marija-Maca Langer**, **Vesna Vukšinić Zmaić**, **Danica Avbelj**, **Alojzija Slivar** (z leve).

S predsednikom o prihodnosti društva

Darko Šonc: Članstvo je humus, na katerem društvo obstaja in se razvija

Po slovesnosti ob 90. rojstnem dnevu si je vidno oddahnil: predsednik Darko Šonc, ki je vajeti Slovenskega doma prevzel januarja 1994 in ima v zgodovini društva najdaljši predsedniški staž. Za prispevek k ohranjanju slovenstva na Hrvaškem in krepitvi dobrih odnosov med sosedama je bil leta 2012 odlikovan z redom za zasluge Republike Slovenije. Letos je takšno priznanje ob visokem jubileju prejelo tudi društvo.

Ob prelomnici smo ga za Novi odmev vprašali, kako naprej. Kakšna bo prihodnost društva in kako nagovoriti nove generacije, da prevzamejo skrb za obstoj in razvoj slovenske skupnosti v Zagrebu. Uvodoma pa smo ga vprašali, kako osebno doživlja visoki jubilej Slovenskega doma, katerega sopotnik je več kot četrtino obdobja društva.

- Iskreno sem ponosen, ker sem del zgodovine enega od najstarejših slovenskih društev v svetu z nepretrganim 90-letnim delovanjem. Zavedam se, da je Slovenski dom močno zaznamoval tudi moje življenje. 25 let je vplival na moje vsakdanje odločitve, načrtovanje časa zame in moje najbližje. Z vsem, kar sem počel, s svojimi potezami, dejanji in odločitvami sem poskušal soustvarjati sedanost, ki bi zagotovila prihodnost društva.

■ Kot ste večkrat povedali, je društvo dobro poskrbelo, da se razišče in zapiše vloga Slovencev v hrvaški preteklosti in sedanosti. Kaj pa prihodnost? Kako najti skupni jezik s podmladkom, ki bo moral prevzeti odgovornost za prenos slovenske identitete na nove rodove?

To je eden od naših pomembnih ciljev: zapisati vse, kar so Slovenci ustvarili v

hrvaški kulturi, umetnosti, športu znanosti in celotni družbi. K temu cilju smo usmerili našo pestro založniško dejavnost in doslej izdali štiri monografije. Za prihodnost društva pa je življenjsko pomembno članstvo. Članstvo je humus, na katerem društvo obstaja in se razvija. Če se članstvo ne pomlajuje in če število članov celo upada, potem je prihodnost vprašljiva. Podmladku ni ničesar treba, če se sam ne zaveda svoje vloge. Nihče ga ne more prisiliti, da prevzame odgovornost za prihodnost in ohranjanje slovenske identitete.

Podmladku ni ničesar treba, če se sam ne zaveda svoje vloge. Nihče ga ne more prisiliti, da prevzame odgovornost za prihodnost in ohranjanje slovenske identitete.

■ So časi, okolje in družbena klima naklonjeni manjšinam? Ali pa gredo bolj v smer asimilacije novih rodov?

Asimilacija je močna in zelo malo je možnosti, da bi jo zaustavili in upočasnili. Biti ali ne biti, izginotje posameznih skupnosti, med njimi tudi slovenske, je na žalost v veliki meri v njenih rokah. Za zakone in družbeno ozračje na Hrvaškem lahko

Darko Šonc je na čelu društva od leta 1994. Foto: osebni arhiv

kljub ekscesnim pojavom ugotovimo, da se izboljšujejo. To pomeni, da se pripadniki narodnostnih manjšin lahko počutijo neogrožene in da lahko svobodno črpajo svoje pravice, ki izhajajo iz ustavnega zakona in ostalih predpisov.

■ Pred petimi leti ste menili, da lahko više seže le nova generacija v Slovenskem domu. Napovedali ste tudi, da boste ob 90-letnici društva le še nekdo v ozadju. Očitno se je z menjavo generacij zataknilo. Zakaj?

Menjava generacij je proces in se ne more zgoditi čez noč. Brez mladih ni prihodnosti in lahko se zgodi, kar se je že večkrat v 90 letih, da bo društvo zašlo v krizo.

■ Še tradicionalna prošnja za pogled naprej: kakšen bo Slovenski dom za svoj 100. rojstni dan?

Slovenski dom bo deloval v svojih lastnih prostorih na Masarykovi 13. Postal bo slovensko središče in stičišče v Zagrebu, v katerem bo deloval tudi otroški vrtec, ki bo drugi dom za mojega vnuka. (jpt) 🍷

Po lepo sprejeti prireditvi si je predsednik Slovenskega doma oddahnil v družbi brežiškega župana **Ivana Molana**.

Ob slovesu obiskovalci niso skoparili s čestitkami. Slišati je bilo veliko optimistični obljub: Vidimo se na 100. rojstnem dnevu!

Besedilo JPT, vse foto Antun Bukovec

Vsi naši predsedniki

V devetih desetletjih se je na čelu našega društva zvrstilo 15 predsednikov in ena vršilka dolžnosti. Štirje so bili v tej vlogi več kot enkrat, pet jih je odšlo po letu dni, najdaljši staž pa

ima zdajšnji predsednik. Vsem smo hvaležni, ker so bili lokomotive našega društva!

Stanka Herak 🇸🇮

	Ime in priimek	Obdobje	Ime društva
1	Dr. Fran Zavrnik	2. oktober 1929–26. februar 1933	v času nastajanja Slovenska knjižnica in čitalnica, od ustanovitve Narodna knjižnica in čitalnica (NAKIČ)
2	Dr. Boris Zarnik	26. februar 1933–31. januar 1938	NAKIČ, od 1936 – Narodni dom
3	Dr. Fran Zavrnik	31. januar 1938–21. januar 1939	Narodni dom
4	Dr. Boris Zarnik	21. januar 1939–10. maj 1940	Narodni dom
5	Hinko Nučič	10. maj 1940–7. julij 1946	Narodni dom, od 1945 Slovenski dom v Zagrebu
6	Franjo Štamberger	7. julij 1946–19. oktober 1947	Slovenski dom v Zagrebu, od 1948 občasno tudi KPD Slovenski dom
7	Milan Rogič	19. oktober 1947–2. april 1949	Slovenski dom v Zagrebu
8	Niko Sever	2. april 1949–28. februar 1952	Slovenski dom v Zagrebu
9	Silvan Dolničar	28. februar 1952–31. januar 1954	Slovenski dom v Zagrebu
10	Dr. Fran Rapotec	31. januar 1954–30. oktober 1955	Slovenski dom v Zagrebu
12	Janko Gruden	30. oktober 1955–26. oktober 1956	Slovenski dom v Zagrebu
13	Vilim Čehovin	26. oktober 1956–20. oktober 1957	Slovenski dom v Zagrebu
14	Janko Gruden	20. oktober 1957–26. oktober 1958	Slovenski dom v Zagrebu
15	Niko Sever	26. oktober 1958–6. november 1960	Slovenski dom v Zagrebu
16	Josip Bertok	6. november 1960–6. marec 1966	Slovenski dom v Zagrebu
17	Niko Sever	6. marec 1966–22. februar 1970	Slovenski dom v Zagrebu
18	Vladimir Jugovič	22. februar 1970–4. oktober 1989	Slovenski dom v Zagrebu, od 1987 KPD Slovenski dom Zagreb
19	Boško Čušin	4. oktober 1989–8. oktober 1990	KPD Slovenski dom Zagreb
20	Bogdan Rupnik (nekaj časa vršilec dolžnosti)	8. oktober 1990–2. april 1993	KPD Slovenski dom Zagreb, od 1991 Slomškovo prosvetno društvo Slovenski dom
21	Martina Koman (v. d. predsednika)	8. junij 1993–19. januar 1994	Slomškovo prosvetno društvo Slovenski dom
22	Darko Šonc	od 19. januarja 1994	od 1994 KPD Slovenski dom Zagreb

Martina Koman: Sprašujem se o prihodnosti slovenskih maš

Na čelu našega društva je bila pol leta – med poletjem 1993 in začetkom 1994 - Martina Koman, kot vršilka dolžnosti predsednika. Po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške je Slovenski dom iskal nove poti delovanja in se med drugim tudi preimenoval v Slomškovo prosvetno društvo, kot se je v 30. letih prejšnjega stoletja imenovalo eno od slovenskih društev v Zagrebu.

Martina Koman že več let živi v domu starostnikov v Postojni, kjer jo člani Duhovne sekcije A. M. Slomšek vselej obiščejo, če gredo na romanje ali nastop v bližnje slovenske kraje. Ob srečanju na maši v Ljubljani 13. oktobra smo ji zastavili nekaj vprašanj o vzdušju in razmerah na Hrvaškem in v Slovenskem domu v usodnih 90-ih letih razpada nekdanje države.

- V Zagreb k stricu sem prišla leta 1989. V Slovenski dom sem se vključila zaradi slovenskih maš v Zagrebu, o katerih sem brala v časopisu Družina. Prva slovenska maša je bila že maja 1991, takoj po razpadu Jugoslavije. Takrat so bile razmere na Hrvaškem težje kot v Sloveniji. Zagrebški Slovenci, ki so želeli obdržati slovensko državljanstvo, so se včlanili v Slovenski dom.

■ **Kaj so bili temelji takratnega delovanja?** Temelj slovenskih društev v drugih državah je kulturno prosvetna dejavnost.

Pevski zbor je skoraj obvezen. Tudi šport, zlasti planinstvo, je razlog članstva v društvu. Slovenski študentje, ki so takrat študirali v Zagrebu, so se včlanili v Slovenski dom in pridno sodelovali.

■ **Še danes lepo deluje Duhovna sekcija A. M. Slomška, katerega steber ste bili dolga leta. Kako vidite prihodnost sekcije?**

Duhovna sekcija Anton Martin Slomšek je v Slovenskem domu nastala zaradi slovenskih maš. Ker ni prave nedeljske maše brez petja, je takratna tajnica Vera Dugić poskrbela tudi za to in ustanovila manjši zborček. K slovenskim mašam so prihajali tudi nečlani, zato se je število pevcev povečalo. Najprej so bile maše v cerkvi sv. Roka. Kmalu se je ugotovilo, da je lokacija zaradi dolge in strme poti neprimerna. Sedaj so sv. maše na Trgu bana Jelačića v kapeli Ranjenega Jezusa. Sestre Dominikanke so nas res ljubeznivo sprejele in tako je še danes. V začetku je za slovenske duhov-

Martina Koman je bila v burnih 90. letih nekaj mesecev na čelu društva (kot v. d. predsednika), posebne zasluge pa ji gredo za delovanje Duhovne sekcije A. M. Slomška. Foto: osebni arhiv

nike skrbela Rafaelova družba, ki deluje med Slovenci po svetu. Najprej je maševal vodja te družbe g. Janez Rihar. Kasneje je prevzel skrb za maše lazarist g. Andrej Urbancl, ki je deloval v župniji Vrapčce.

Obstoj društev je odvisen od gospodarskih razmer v državi. Ljudje se selijo tja, kjer so razmere za življenje ugodne.

Ko so lazaristi odšli iz Zagreba, za maše skrbita obe mejni župniji - šentjernejska in brežiška. Da so slovenske maše še sedaj v Zagrebu, ima največ zaslug zborovodja pevskega zbora prof. **Vinko Glasnovič**. Še

Naša dolgoletna knjižničarka Darija Stantič. Foto: akm

Knjižnica Slovenskega doma

Tudi knjige nas povezujejo že 90 let

V knjižnici Slovenskega doma si lahko sposodite tako dela sodobnih slovenskih avtorjev kot starejše slovenske knjige. Izbira je tako pestra, da bi jo težko opisali v nekaj stavkih. Jubilej našega društva je lahko nov povod za brskanje po knjižnih policah!

Kogar zanimajo starejše izdaje, bo zagotovo očaran nad knjigo Pesme od farnih pomožnikov ali patronov v Ljubljanski škofiji, ki so jo natisnili leta 1839 v Ljubljani. Naši predniki so jo torej brali že pred 180 leti! Le nekaj let mlajša je knjiga Koroške in Štajerske pesmi. Natisnili so jo leta 1852 v Celovcu.

Med sodobnimi deli omenimo knjigo, ki je pretresla prav vse naše bralce, ki so jo

vzeli v roke. To je knjiga **Mirjam Milharčič Hladnik** in **Jerneja Mlekuža** z naslovom Krila migracij. V njej so opisane pretresljive zgodbe slovenskih Aleksandrink. Če iščete knjigo, ki je pri nas ni, vam lahko pomagamo, saj tesno sodelujemo z osrednjo knjižnico Slovencev, ki deluje v okviru Mestne knjižnice Ivana Gorana Kovačiča v Karlovcu. Sodelovanje je dragoceno, saj se lahko seznanimo z najno-

vedno je izredno dejaven, saj ne vodi samo zbora. Uglasbil je več Slomškovihih pesmi, Slomšku na čast pa tudi sv. mašo. Za prihodnost slovenskih maš se sprašujem, kdo bo nadomestil zborovodja in starejše pevce.

■ **Kakšna čustva vas prevevajo ob misli, da društvo vsem vihram navkljub deluje že 90 let?**

Devet desetletij je za društvo res lepa doba. V začetku so bili časi ugodni, saj sta delovali kar dve društvi: Slovenski dom in Slomškovo prosvetno društvo, ki je pred 2. svetovno vojno skrbelo tudi za slovenske nedeljske maše. Po vojni je ostalo samo kulturno prosvetno društvo Slovenski dom.

■ **Ali razmišljate o novih slovenskih rodovih na Hrvaškem? Ste optimistični?**

Obstoj društev je odvisen od gospodarskih razmer v državi. Ljudje se selijo tja, kjer so razmere za življenje ugodne. Pa pustimo to razmišljanje. Slovenski dom praznuje 90-letnico in lahko ponosno gleda nazaj. Vsa leta svojega delovanja je skrbel za Slovence, ki so živeli v Zagrebu. Druženje v Slovenskem domu jim je zmanjšalo domotožje, zato so se lažje vključili v novo okolje. Slovenskemu domu želim še naprej srečno in srčno.

(akm/jpt) 🗨️

vejšimi knjigami vseh zvrsti domačih in tujih avtorjev v slovenskem jeziku. Še ne tako davno je bila knjižnica Slovenskega doma dobro obiskana. Člani niso prihajali le po nove knjige ali časopise, ampak tudi na druženje, pogovor in nostalgичno obujanje spominov. Pogovori so se sukali okoli najrazličnejših tem, časa pa je bilo vedno premalo.

Žal ni več tako. Od številnih vnetih bralcev smo se morali posloviti. Novi ne prihajajo. Trenutno si knjige redno sposoja deset članov Slovenskega doma. V prvih devetih mesecih smo prebrali 64 knjig. Kar niti ni tako malo!

Darija Stantić 🗨️

Knjiga in razstava

Brez njih ne bi bilo nas: knjiga o Franu Zavrniku in razstava o Hinku Nučiču

Zagrebski Slovenci smo se 23. oktobra v Slovenskem domu poklonili spominu dveh rojakov, ki sta s svojim delovanjem za vekomaj zadolžila, in to v časih, ki slovenski skupnosti in identiteti v Zagrebi niso bili preveč naklonjeni.

Najprej smo se spomnili dr. Frana Zavrnika (1888-1963), ustanovitelja in prvega predsednika Kulturno prosvetnega društva Slovenski dom v Zagrebu. Knjigo o njegovem življenju in delu je napisal zgodovinar in raziskovalec narodnostnih skupnosti na Hrvaškem **Filip Škiljan**. Na predstavitvi nam je pripovedoval o Zavrnikovem otroštvu, mladosti, šolanju in profesionalnem vzponu. Zvedeli smo, da je bil eden izmed najbolj prizadevnih učiteljev veterine,

znanstvenih delavcev in organizatorjev visokih veterinarskih šol. Avtor nam je približal tudi njegove zasluge pri ustanovitvi Slovenske knjižnice in čitalnice v Zagrebu, iz katere je nastal današnji Slovenski dom. Opisal je Zavrnikovo usodo v drugi svetovni vojni, tudi internacijo v ustaško taborišče Jasenovac, vse do odhoda v Ljubljano, kjer je nadaljeval poklicno pot profesorja in znanstvenika. Kljub pomanjkljivim arhivskemu gradivu je avtor pri zbiranju podatkov za pisanje knjige naletel

Filip Škiljan: „Fran Zavrnik je bil izjemno zanimiva osebnost. Lahko ste ponosni, da je bil ustanovitelj Slovenskega doma, saj lahko le močne osebnosti ustanovijo tako pomembno institucijo, kot je manjšinska institucija v velikem mestu.“ Na sliki levo: Tanja Borčić Bernard.

na izjemno pomoč z vseh strani in je z napisanim zelo zadovoljen.

Isti večer je bila v prostorih Slovenskega doma odprta tudi razstava, s katero smo se zagrebski Slovenci poklonili še enemu zaslužnemu predsedniku Slovenskega doma Hinku Nučiču (1883-1970), sijajnemu gledališkemu igralcu, režiserju in pedagogu, pogumnemu Slovcu in velikemu slovenskemu domoljubu, ki pa ni bil ustvarjal samo v Zagrebu. Bil je vsestransko zaslužen tudi za obnovo ljubljanskega in usta-

novitev mariborskega Narodnega gledališča. Nekaj kratkih črtic iz njegovega življenja je podal naš dolgoletni član in njegov nekdanji kolega **Ivica Kunej**. Prireditev smo posvetili 90. obletnici ustanovitve Kulturno prosvetnega društva Slovenski dom v Zagrebu. Kot zmeraj zanimivo jo je povezovala **Tanja Borčić Bernard**.

Marjeta Trkman Kravar 🗨️

Razstava o prvem povojnem predsedniku in častnemu predsedniku Slovenskega doma, ki je pustil v hrvaški kulturi neizbrisni pečat. Obe foto: akm

Borut Pahor: Stopiti v bran manjšini pomeni stopiti v bran sožitju

Poslanec, premier, predsednik države: Borut Pahor je življenje slovenske skupnosti na Hrvaškem lahko spremljal z vseh teh položajev, ne le iz Ljubljane, ampak tudi iz Bruslja. Predsednik Slovenije je od leta 2012. Našemu društvu je izkazal posebno čast, ko ga je ob visokem jubileju odlikoval z redom za zasluge.

- Pripadniki slovenske manjšine imajo zelo pomembno poslanstvo, so pravi predstavniki in promotorji slovenstva na Hrvaškem. Dejavnost Slovenskega doma in drugih društev je zato izjemnega pomena, saj našo kulturo približujejo večinskemu narodu in ga s tem tudi bogatijo. Slovenski dom je v 90 letih obstoja in delovanja opravil izjemno delo in se po razpadu skupne države, ko so Slovenci na Hrvaškem postali manjšina, uspešno uveljavil kot eden najpomembnejših deležnikov pri ohranjanju in negovanju slovenske identitete, kulture in jezika.

Tudi ohranjanje spomina na vidne Slovence, ki so pomembno prispevali k hrvaški kulturi, znanosti, umetnosti in športu, je zelo pomembno. In to Slovenski dom izvrstno počne.

Njegovo vlogo in poslanstvo v Sloveniji zelo cenimo in vsem njegovim članom želimo vitalnost, ustvarjalnost in moč, da bi čim uspešneje nadaljeval s svojim delom.

■ Kakšna je vloga manjšine za odnose med narodom?

Slovenci so na Hrvaškem prisotni stole-

tja. Soustvarjali so današnjo podobo kulture in identitete večinskega naroda in ga s tem bogatili. Z razpadom skupne države so se znašli v novem položaju, ki je zahteval drugačno delo. Postali so narodna manjšina v pravem pomenu besede. Manjšine in narodne skupnosti so bogastvo vsake države in most med narodi. Večkrat poudarim, kako pomembna je zato zaščita manjšin, krepitev njihove kulture in identitete ter preprečevanje diskriminacije. Odnos do manjšine kaže našo zrelost, vsi totalitarizmi se začnejo z majhnimi nestrpnostmi, stopiti v bran manjšini pomeni stopiti v bran sožitju.

■ Slovenija in Hrvaška nista le sosedi, ampak tudi članci EU.

EU je nekaj najboljšega, kar smo Slovenci v svoji zgodovini doživeli. Združuje nas v različnostih in nas – če to le želimo, dela boljše. Vsaka od držav članic EU mora stremeti za čim boljše odnose z drugimi državami. V Sloveniji, tudi jaz osebno, si za to neprestano prizadevamo. Posebej pomembni so ravno odnosi s sosednjimi državami. Z njimi je po navadi največ

Borut Pahor, predsednik Republike Slovenije. Foto: UP RS

neresjenih, odprtih vprašanj. Prav zato je pomembno, da iščemo rešitve zanje in da jih – ko so rešitve že na mizi – tudi spoštujemo.

Vsem nam je vodilo naša himna, Prešernov verz »ne vrag, le sosed bo mejak«. Prizadevamo si torej za dobrososedske odnose, strpnost, iskanje rešitev za odprta vprašanja, medsebojno razumevanje in čim tesnejše sodelovanje.

S Hrvaško nas družijo veliko stvari, med drugimi najdaljša meja in tesno sodelovanje na različnih področjih. Skupen nam je del naše polpretekle zgodovine, ko smo bili del iste države, sedaj pa sobivamo kot dobri sosede. Vsega tega se je potrebno zavedati in na tem graditi še boljše odnose. (jpt) 🗣️

Ob prazniku Slovenskega doma smo zdajšnja in dosedanja predsednika obeh držav prosili, da z bralci Novega odmeva

Danilo Türk: EU ne more nadomestiti dobrososedskih odnosov

Pravnik in diplomat Danilo Türk je bil slovenski predsednik med letoma 2007 in 2012. Ko je 26. novembra 2008 prišel na prvi uradni obisk v Zagreb, smo mu dobrodošlico lahko izrekli tudi v Slovenskem domu, česar se še danes s ponosom spominjamo. Po njegovem mnenju je bila vloga manjšine v dosednji zgodovini zelo pozitivna.

- Državna meja med Slovenijo in Hrvaško je nedavna. Medtem ko so številna vprašanja z Italijo in Avstrijo urejale mednarodne pogodbe, v odnosih med Slovenijo in Hrvaško tega zgodovinsko ni bilo. Razvili pa so se drugačni in to pozitivni vzorci delovanja. Migracije v nekdanji Jugoslaviji so povečale kulturno raznolikost povsod, kjer je bilo priseljevanja več. Zlasti v urbanih, industrijskih središčih

je prišlo do zanimivih vzorcev spajanja kultur in akulturacije ljudi, ki so se priselili. Seveda so obstajale tudi avtohtone etnične manjšine, vsaka s svojim posebnim položajem in zgodovino. Slovenci na Hrvaškem imajo obeležja vseh teh procesov. Razvili so pomembno zavest o kulturni samobitnosti, temelječi na jeziku in kulturnem izročilu. Dejavnost Slovencev na Hrvaškem je pomembno prispevala k

Danilo Türk. Foto: osebni arhiv

razumevanju med narodom in predstavlja tudi pomembno kvaliteto v odnosih med državama. Spori med Slovenijo in Hrvaško nas pri tem ne smejo zavesti. Ti

Kolinda Grabar-Kitarović: Želim si, da bi imeli enak status kot vi tudi Hrvati v Sloveniji

Hrvaška predsednica Kolinda Grabar-Kitarović je letos končala prvi mandat in se potegovala za drugega. Za Hrvate in Slovence poudarja, da stoletja živijo ne le eden ob drugemu, temveč eden z drugim, da pripadajo istemu duhovnemu in kulturnemu krogu Zahoda, s podobnima jezikom, saj se brez težav sporazumevamo.

- Posebej nas je zblížala novejša zgodovina. Državi sta imeli tesne stike v osamosvajanju, na isti dan smo sprejeli odločitev o neodvisnosti. Morda se zdi nepotrebno poudariti, da se nismo nikoli spopadali, kar je v novejši evropski zgodovini pomembna izjema. Danes imata Hrvaška in Slovenija vsaka svojo razvojno pot, svoje prednostne naloge, vendar nas tesno povezujejo skupne politike v Natu in Evropski uniji. Mejnega vprašanja ne skrivamo. Različno gledamo na njegovo rešitev, vendar menim, da naše razlike niso nepremostljive, da lahko naredimo korak naprej in na koncu pridemo do rešitve. Odprt dialog med državama je najboljšo sredstvo za reševanje vsake težave. Na drugih področjih so naši odnosi izvrstni ali vsaj korektni. Manjšina ima v odnosih med državama pomembno vlogo, saj prispeva k zblíževanju in spoštovanju. Slovenci na Hrvaškem imajo položaj nacionalne manjšine, z vsemi pravicami, ki jih ta po-

ložaj zagotavlja. Želimo si, da bi imeli tak položaj tudi Hrvati v Sloveniji, ne le zaradi načela vzajemnosti, temveč zato, da bi bili naši odnosi še boljši in popolnejši. Upam, da bo slovenska politika sprejela to zahtevo in Hrvatom dodelila položaj manjšine.

■ Kako naj se razvijajo slovensko-hrvaški odnosi znotraj EU?

EU se sooča z različnimi izzivi, v zadnjih letih so to predvsem migracije in demografski trendi, ob tem pa še varovanje okolja, skupne varnostne politike in druga vprašanja, ki terjajo skupen političen pristop, tako na parketu EU kot v dvostranskih odnosih. Veseli me, da je Slovenija spoznala pomembnost pobude treh morja in je vanjo aktivno vključila. To je naše ožje naravno območje, ki nas zemljepisno, kulturno in zgodovinsko usmerja k tesnejšemu sodelovanju. Ohranjamo ga z rednimi srečanji na predsedniški in drugih ravneh. Želim si, da bi bilo teh srečanj

Kolinda Grabar-Kitarović, predsednica Republike Hrvaške. Foto: UPRH

še več, da bi skupaj prispevali še več k skupnim evropskim politikam.

■ Lahko Slovenski dom še kako prispeva k boljšemu medsebojnemu razumevanju?

Odgovor je preprost: naj še naprej deluje tako dobro kot doslej. Ste spoštovani državljani in dragi someščani. Veseli me, ko vidim, da ohranjate identiteto in negujete slovensko kulturo, hkrati pa ste integrirani v naše družbeno življenje. To je dragoceno za oba naroda in obe državi. Želim vam še vrsto let uspešnega delovanja, za blagor slovenske manjšine na Hrvaškem ter skupnih odnosov Hrvatov in Slovencev, Hrvaške in Slovenije. (jpt, tbb) 🗣️

delijo razmislek o slovenski skupnosti na Hrvaškem, o sosedskih odnosih in našem društvu. Vsi so se odzvali povabilu!

spori ostajajo v okvirih političnih odnosov. Včasih so bolj, včasih manj obremenjujoči, nikoli pa niso znatneje vplivali na razumevanje med ljudmi. Slovenska narodnostna skupnost na Hrvaškem je izjemno pomemben dejavnik tega razumevanja. Spori bodo prej ali pozneje rešeni, razumevanje pa bo ostalo in se bo po mojem mnenju še krepilo.

Kako pomembno je, da tudi v okviru EU gojimo kar se da tesne odnose?

- To je zelo pomembno, posebej še v našem času, ko se trdnost Evropske unije rahlja, in ko je relativni pomen politike znotraj držav članic znatno povečan. Zavedati se moramo, da EU ni "država nad državami", ampak mehanizem sodelovanja med državami in njihovega medsebojnega prežemanja. EU ne more nadomesti-

ti dobrososedskih odnosov. Ti imajo dolgo zgodovino in predstavljajo pomembno izkušnjo ljudi v sosednjih državah, ki vedo veliko več o sosedih kot pa o dogajanju v Bruslju ali v bolj oddaljenih članicah EU. Tudi medsebojno primerjanje in zgledovanje pri oblikovanju državnih politik, ki temeljijo na odločitvah in merilih sprejetih v Bruslju, je najintenzivnejše prav med sosedi. Zato bodo dobrososedski odnosi vselej pomembna vrednota - za EU, za sosedske države, predvsem pa za ljudi.

Identiteta, jezik, kultura – kako še lahko Slovenski dom prispeva k boljšemu razumevanju med narodoma in državama?

- Kultura ima veliko moč. Slovenski dom v Zagrebu je že doslej opravljal pomembno poslanstvo kulturne komunikacije -

kar seveda velja tudi za druga slovenska društva na Hrvaškem. Vprašanje pa je vedno tudi povezano s potrebo po inovacijah, predstavljanju nove kulturne ustvarjalnosti, pri razpravi o odprtih vprašanjih, ki zadevajo našo skupno usodo v Evropi in v svetu. Zanimivo bi bilo, če bi Slovenski dom v Zagrebu organiziral razpravo o izkušnjah Slovenije in Hrvaške v EU, posebej s stališča kulturnega razvoja. Zanimiva bi bila tudi predstavitev izbranih dosežkov filmske produkcije v eni in drugi državi. V nekdanji skupni državi je bilo precej raznovrstnosti, pa tudi sorodnosti v pogledu filmsko obravnavane problematike. Kako pa je danes? To sta le dve ideji. Prepričan sem, da jih je v Slovenskem domu v Zagrebu še veliko več, in da bo njegova 90-letnica dala veliko dobrih misli. (jpt, tbb) 🗣️

Milan Kučan: V demokraciji manjšine ne smejo biti žrtev motenj v meddržavnih odnosih

Milan Kučan je prvi slovenski predsednik. Trikrat je bil izvoljen na demokratičnih volitvah: prvič leta 1990, ko je postal predsednik slovenskega predsedstva, nato še dvakrat neposredno. Prvič nas je obiskal leta 1994, ko smo mu tudi izročili našo člansko izkaznico, kasneje smo ga gostili še trikrat. Objavljamo njegovo razmišljanje ob našem prazniku.

»Slovenija se je dodobra začela zavedati, da živi tudi na Hrvaškem slovenska manjšina šele potem, ko sta na prostoru nekdanjih republik Jugoslavije nastali samostojni suvereni državi. Do takrat ni prevladovalo prepričanje, da so to pripadniki naše manjšine, ki si zaslužijo enako pozornost in skrb, kot jo je Slovenija izkazovala slovenskim skupnostim v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Čeprav Slovenija ni imela formalnega položaja države zaščitnice svojih manjšin, je skrbela za njihov položaj in pravice in bila posebej pozorna do dejavnosti, ki ohranjajo kulturno

in jezikovno identiteto. Svojo skrb je uveljavljala z idejo enotnega kulturnega prostora na vsem ozemlju, na katerem živijo Slovenci. Ne povsem identično, a vendarle dovolj prepoznavno je razvijala stike tudi z društvi Slovencev na Hrvaškem.

Slovenija je zato, ker ima za mejami velike dele slovenskega naroda in ker v Sloveniji živita italijanska in madžarska manjšina, manjšinski politiki posvečala veliko pozornost. Zgradila je koncept t. i. pozitivne diskriminacije, ki temelji na izhodišču, da je manjšina objektivno v svoji identiteti ogrožena in podvržena asimilaciji, zato

Milan Kučan. Foto: osebni arhiv

ji je treba zagotoviti nekaj več ali posebne pravice. Za položaj, enakopravnost in zaščito manjšine je namreč odgovorna večina. To se kaže na področjih, ki so za ohranjanje identitete še posebej pomembna, v šolstvu, kulturi, medijih. Da bi bila manjšina vključena tudi v odločanje na ravni države, imata italijanska in madžar-

Ivo Josipović. Foto: osebni arhiv

- Dirigent harmonikarskega orkestra Slovenskega doma je bil Zvonko Šiljac. Izvedli so skladbo, ki sem jo napisal zanje. Tudi kasneje sem sodeloval v številnih kulturnih dejavnostih, ki so povezale slovenske in hrvaške umetnike. Kot dolgoletni direktor Glasbenega bienalla sem na festival vabil slovenske umetnike, medtem ko so naši umetniki odhajali na slovenske festivale. Potrdim lahko izjemno sodelovanje med skladateljskima društvoma. Med umetniki in kulturnimi delavci v Sloveniji imam

Ivo Josipović: Tesni stiki med narodoma nimajo alternative

Ivo Josipović, hrvaški predsednik med letoma 2008 in 2015, je po poklicu pravnik in skladatelj. Prav glasba je zaslužna za njegovo prvo srečanje s Slovenskim domom. To je bilo pred dobrimi 30 leti, ko je v društvu še deloval harmonikarski orkester.

številne dobre prijatelje in kolege, in seveda nisem edini, saj imajo enako izkušnjo tudi drugi. Kulturno sodelovanje, gostovanje poklicnih in ljubiteljskih skupin, izmenjava in skupno ustvarjanje TV-oddaj, gledaliških predstav, koncertov, razstav, knjižnih prevodov in druga kulturna izmenjava so zagotovo pomemben dejavnik krepitev prijateljstva in medsebojnega spoštovanja. Slovenski dom je vedno izstopal po visoki ravni svojih programov. Čim več skupnih programov na Hrvaškem in v Sloveniji je nekaj, kar toplo priporočam tako Slovenskemu domu kot pristojnim hrvaškim institucijam.

Kakšna je vloga manjšine v odnosih med narodoma?

- Izjemno pomembna in pozitivna! Primer Hrvatov in Slovencev je najboljši

dokaz. Poglejte medsebojno spoštovanje med t. i. običajnimi ljudmi: druženje, sodelovanje, poslovanje, mešane zakone in še marsikaj lepega in dobrega, kar povezuje naroda in državi, tudi takrat, kadar politiki glede posameznih vprašanj težko najdejo skupni jezik. Naša naroda sta si zelo blizu po zgodovini, kulturi, jeziku in tudi večini političnih vprašanj. Čeprav Hrvati v Sloveniji nimajo položaja narodnostne manjšine, nisem nikoli slišal, da bi kdo omenjal diskriminacijo. Enako mora hrvaška država storiti vse za naše manjšine, tudi Slovence, da bi uživali vse osebne in kolektivne pravice in bili vezni člen med državama in narodoma. Naj omenim, da sam namesto besede manjšina raje uporabljam besedno zvezo narodnostna skupnost, saj lahko izraz manjšina nakazuje na neenakopraven položaj ali izločenost, med-

ska manjšina zagotovljena tudi svoja poslanca v državnem zboru.

Slovenija poskuša ta načela uveljavljati tudi v odnosu s sosednjimi državami, v Svetu Evrope in mednarodnem življenju. Četudi za to ni prevelikega razumevanja, jih mora Slovenija sama uveljavljati zaradi lastne demokratične drže in kot dokaz, da jih je mogoče uveljaviti v praksi.

Pripadniki manjšin so ljudje z dvojno identiteto, nacionalno in državno. So pripadniki kulture svojega naroda in lojalni državljani držav, v katerih živijo. To so vrednote, ki omogočajo manjšini položaj svojevrstnega mostu med sosednjimi državami in narodi ter lahko bogatijo sosedske odnose, omogočajo večje razumevanje in sodelovanje. Ko pa prevladajo nacionalistične silnice in nedemokratični avtokratski odnosi, lahko postanejo moteč dejavnik in običajno tudi prva žrtev motenj v meddržavnih odnosih. V zgodovini je dovolj takšnih primerov. V odnosu večinskih narodov do manjšin bi morale prevladati etično načelo, da česar ne želiš,

da drugi storijo tvojemu narodu, ne stori ti drugim. Na žalost ni mogoče trditi, da je tako povsod v državah znotraj EU.

Ko z vidika teh načel pogledam na položaj Slovencev na Hrvaškem in posebej na zavidljiv jubilej Slovenskega doma, bi to lahko bil razlog za optimizem. Pred leti sem pobljže in s simpatijami spremljal delo slovenskih društev na Hrvaškem. Občudoval sem razvejano življenje in delovanje, medsebojno povezovanje in iskanje stikov z dejavniki hrvaške in še posebej slovenske države. Prav po zaslugi prizadevanj njihovih članov so pozabi iztrgani Slovenci, ki so bogatili kulturno, znanstveno, športno življenje na Hrvaškem. In teh ni malo.

Monografije, ki so o tem zapisane, in celotno vraščanje dejavnosti teh društev v hrvaško družbo, posebej Slovenskega doma v Zagrebu, so opomnik in kaŕipot, kako koristno bi lahko bilo sodelovanje in kakšne možnosti in priloŕnosti so za sodelovanje obeh držav, za njuno skupno nastopanje tudi širše v EU in drugih mednarodnih povezavah. To bi dajalo teŕo in verodo-

stojnost obema državam, ki sta skupaj, ob istem času, s tesnim sodelovanjem in velikim ugledom v mednarodni skupnosti stopili na pot suverena državnega življenja. Ta ugled je zaradi nepripravljenosti, pa tudi nesposobnosti urediti nekatera odprta vprašanja in spore v medsebojnih odnosih na žalost precej omajan. Nobena večnacionalna skupnost ni navdušena, če njena notranja povezanost trpi zaradi motenj v odnosih med njenimi člani!

Ob 90-letnici Slovenskega doma v Zagrebu njeni člani in vodstvo zasluŕijo iskrene čestitke. Imel sem priloŕnosti sodelovati z dolgoletnim predsednikom **Darkom Šoncem**. Občudoval sem njegovo zagnanost in prepričanost o koristnosti njegovega početja. Sodelovanje z njim mi je bilo v veselje in zadovoljstvo. Œelim, da bi vodstvo tudi v prihodnje nadaljevalo delo z enakim poletom in da bi koristnost delovanja Slovenskega doma in drugih društev Slovencev na Hrvaškem prepoznali vodstvi obeh držav in ga v skupnem interesu tudi podpirali.

tem ko ima izraz skupnost, vsaj zame, bolj pozitiven prizvok.

Kako pomembno je negovati tesne dobrososedske odnose v Evropski uniji?

- Sosednje države v EU imajo toliko skupnih interesov, da tesni in dobrososedski odnosi nimajo alternative. To še posebej velja za Slovenijo in Hrvaško. Res je, občasno se pojavijo nesporazumi, vendar ti nikoli niso povzročili trajno slabih odnosov ali napetosti, še posebej ne med t. i. običajnimi ljudmi. Iz Hrvaške številni odhajajo v Slovenijo na delo, smučanje ali kulturne dogodke. In obratno. Slišal sem, da skoraj pol Slovenije dopust preŕivlja na Hrvaškem. Slovenija in Hrvaška imate zaradi bolj ali manj podobnega položaja, velikosti in interesov znotraj EU veliko razlogov za negovanje dobrih odnosov in sodelovanja. Moje izkušnje iz predsedniškega mandata, ko sem sodeloval s slovenskima predsednikoma . Türkcom in Pahorjem, so izvrstne. Prav takšne izkušnje imam kot profesor, saj odlično sodelujem s pravnima fakultetama v Ljubljani in Mariboru. (jpt, tbb)

Stipe Mesić: Slovenski dom je predhodnik evropskega zdruŕevanja

Stipe Mesić je nasledil prvega hrvaškega predsednika Franja Tuđmana in bil na čelu hrvaške države med letoma 2000 in 2010. Tudi pred tem je bil pomemben člen v meddržavnih odnosih, saj je bil v času osamosvajanja predsednik predsedstva SFRJ, kasneje pa poslanec v hrvaškem saboru in med letoma 1992 in 1994 tudi njegov predsednik. Verjame v svetlo evropsko prihodnost in pomembno vlogo manjšin.

- V odnosih med narodoma vloga manjšin nenadomestljiva. Manjšine povezujejo ljudi, družbe in države. Evropa se zdruŕuje. To je milenijski izziv, ki ga bo dokončala sedanja generacija. Zdruŕena Evropa bo odprla svoje meje. Zakonski predpisi bodo izenačeni, saj bodo pri njihovem oblikovanju sodelovali vsi, tako veliki kot majhni narodi. Narodnostne manjšine bodo povezovalе države in narode. Evropa bo izključila vojne kot politično sredstvo. Izgubil se bo motiv za osvajanje tujih ozemelj, saj bodo narodi, ob odprtih mejah, živeli v enotnem kulturnem korpusu. Evropa bo postala glavni dejavnik miru v svetu.

Kaj lahko Slovenski dom še stori za boljše odnose med narodoma in državama?

- Slovenski dom v Zagrebu je ohranil identiteto Slovencev v Zagrebu in prispe-

Stjepan Mesić. Foto: osebni arhiv

val tudi k življenju skupnosti na Hrvaškem. Njegovi ustanovitelji in nasledniki so veliko pripomogli pri sodelovanju z večinskim narodom in vsemi nacionalnimi manjšinami. Slovenski dom je tako na nek način predhodnik evropskega zdruŕevanja. (jpt, tbb)

Koncert

Metličani so v Slovenskem domu ustvarili belokranjsko vzdušje

Lep večer v sproščenem vzdušju smo doživeli 3. oktobra, ko je MePZ Slovenski dom gostil pevke Društva upokoencev Metlika. Dvorana je bila polna, kar je še ena potrditev, kako naši člani cenijo slovensko pesem.

V pesmi naša je mladost, v njej je naš ponos. Pod tem motom smo člani obeh zborov – čeprav že v letih – na koncertu pokazali mladostni pevski zanos. Mene pa so ob tem zapljusnili še mladostni spomini,

ko sem s ponosom poslušala belokranjske pesmi: Pastirče mlado in Ob Kolpi tam sem jaz doma, ki ju je zapel metliški zbor, ter Lepo Anko, ki jo je na orglicah zaigral **Marjan Dirnbek**. Pesem

Nastop obeh zborov s skupno pesmijo Vsakdo mora imeti prijatelja. Obe foto: akm

Darko Šonc izroča zahvalo Martini Legan Janžekovič za podarjeno belokranjsko nošo.

me je ponesla v kraje, kjer sem odrasla: med bele breze, Kolpo in Gorjance. Moja mlada leta, ko sem pela in plesala v belokranjskem kolu. Pesmi pa so nas ponesle še drugam po Sloveniji, ko smo poslušali koroško Gorčez jezero, Avsenikovo Naj bo pomlad ter ljudski Vsi so prihajali in Lipa. Pevkam in zborovodkinji **Iринi Kolar** hvala za to doživetje. Zbor Slovenskega doma je dobrodošlico pevcem in občinstvu zaželel z himno Slovenskega doma Slovenski dom, naš drugi dom. Nadaljevali smo z Domov v slovenski kraj in Nocoj, pa oh nocoj, kjer smo prisluhnili solistu **Josipu Marmiliću**. Občinstvo je s smehom spremljalo pesem Zbadljivka, ob Venčku narodnih pesmi, pod taktirko zborovodje **Ivice Ivanovića**, pa je moralo tudi občinstvo zapeti. Koncert smo

Duhovna sekcija A. M. Slomšek

Peli smo v župnijski cerkvi v Dravljah

Pevski zbor duhovne sekcije A. M. Slomška je 13. oktobra pel pri maši ob 11.30 v župnijski cerkvi Kristusovega učlovečenja v Dravljah. Tam smo si nabirali tudi nove vtise in znanstva.

Gostovanje je pripravila Rafaelova družba, organizacija, ki skrbi za Slovence v zamejstvu in izseljenstvu. Skupna vez je **Martina Koman**, nekdanja vodja duhovne sekcije, ki že več let živi v

Sloveniji, in poskrbela, da je zbor pel pri maši ter po njej imel še krajši nastop. Pevci iz Zagreba so v Ljubljani hitro našli novo cerkev, kot ji rečejo farani. V notranjosti, ki se odpira kot školjka, soo zapeli skladbe, ki jih je uglasbil naš zborovodja prof. **Vinko Glasnović**: Stopni spev, Sv. mašo A. M. Slomška, Psalm 23 - Prošnja nad darovi ter skladbo na besedilo in melodijo A. M. Slomška Pred Jezusa ponižno pokleknimo, ki jo je prof. Glasnović priredil za zbor. Po maši smo zapeli še štiri skladbe, in sicer: A. M. Slomšek, glasba in besedilo Franc Juvan, Hvali svet Odrešenika, besedilo in melo-

Duhovna sekcija A. M. Slomšek v cerkvi Kristusovega učlovečenja v Dravljah. V ospredju (desno) je Martina Koman. Foto: Olga Tkalčec

dija A. M. Slomšek, priredba V. Glasnović, ter Slomškovi pesmi Romarska in Tri najlepše želje, ki ju je uglasbil V. Glasnović. Maševal je župnik p. **Miran Žvanut**, ki je po bogoslužju predstavil zgodovino župnije in sodobne draveljske cerkve, ki deluje kot povezava s staro cerkvijo sv. Roka. Zamisel zanjo seže v leto 1975, deset let pozneje, 15. septembra 1985, jo je posvetil tedanji nadškof Alojz Šuštar s 64 somaševalci. Pred desetimi leti so v njej zadonele nove orgle.

Voščilo!

Vsem bralcem Novega odmeva in članom Slovenskega doma Zagreb čestitam za 90. obletnico društva in vam želim še mnoga lepa skupna in dejavna leta v okviru dejavnosti, ki jih ob gojenju slovenske kulture prirejate v Zagrebu!

Ana Gregorič, Rafaelova družba

zaključili s pesmijo Vsakdo mora imeti prijatelja. Pela sta oba zbora ob spremljavi harmonike Ivica Ivanovića.

Predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc** se je zahvalil za podarjeno belokranjsko narodno nošo (o tem smo pisali v Novem odmevu št. 67). Metliška podžupanja **Martina Legan Janžekovič** pa je izrazila navdušenje nad koncertom in slovensko besedo v Zagrebu. Predsednik DU Metlika **Jože Mozetič** je Slovenskemu domu podaril knjigo o zgodovini Metlike. Rada jo bom prebrala.

Počutila sem se domače med mojimi Metličani, med katerimi sta bili tudi moji sošolki iz metliške osnovne šole: podžupanja, ki živi v vasi Radovica, kjer poznam skoraj vsako hišo, in predsednica zbora **Vladka Škof**, s katero sodelujem že nekaj let in ji gre zahvala, da je Slovenski dom dobil belokranjsko narodno nošo. Tokrat so s seboj prinesli belokranjsko pogačo, ki ima status zajamčene tradicionalne posebnosti na evropski ravni. Vsakdo v občinstvu je lahko poskusil pogačo zaščitene recepture (recept smo objavili v Novem odmevu št. 60).

Druženje smo nadaljevali v prijetnih pogovorih in obujanju spominov, s pesmijo in načrti za naprej.

Stanka Herak 🗨️

Načrte za cerkev je izdelal arhitekt **Marko Mušič**, ki je o tem zapisal: »Zunanost cerkve sem želel narediti zgornjo v tišini neopaznosti in spoštovanja obstoječega pa vendar nekako prisotno in samozavestno. Ne kot stavbo, kot paviljon v parku, temveč kot del parka, del njegove konfiguracije. Zlagoma se razteza do pokopališča in obenem nežno, krhko, subtilno a vendarle razpoznavno obliva in uokvirja staro baročno cerkvico. Ob obisku lokacije mi je bilo jasno, da mora park sklenjeno prekrivati novo stavbo in da se mora začeti že ob ulici, pa potem zlagoma vzpenjati do krošenj lip, ideja ozelenjene strehe je bila tako neizogibna.«

Po maši so člani duhovnega zbora in Rafaelove družbe skupaj odšli na nedeljsko kosilo, kjer smo klepetali vse do četrte ure. Gostitelji so pevcem in zborovodji zaželeli še mnoge uglasbene Slomškove pesmi, veliko zdravja in dobrega glasu. Razšli so se z željo, da se ponovno kmalu srečajo! (*MB, ag*) 🗨️

Obletnica

Razstava o velikem Leonu Štuklju

V Slovenskem domu je bila 10. oktobra odprta razstava o enem najboljših slovenskih športnikov vseh časov in olimpijski legendi Leonu Štuklju. Razstavo z naslovom **Leon Štukelj 1898-1999 Slovenec Sokol Olimpijnik Svetovljan** so pripravili v Dolenjskem muzeju Novo mesto.

Člane Slovenskega doma, ljubiteljem športa in gostom, med katerimi so bili tudi Štukljeva hčerka **Lidija Pauko** in vnuk **Miha Pauko** s soprogo **Danico** ter višja svetovalka zagrebškega župana **Nataša Jovičić**, je uvodoma pozdravil **Darko Šonc**, predsednik Slovenskega doma in Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb (SSNM MZ). Šonc je poudaril, da razstava ni pomembna le za slovensko skupnost, ampak tudi na najširše zagrebško občinstvo. Direktorica Dolenjskega muzeja **Jasna Dokl Osolnik** je spregovorila o razstavi in izjemni poti in Leona Štuklja. Nanizala je zanimive utrinke iz življenja tega velikega

Lidija Pauko, Vojislav Šuc, Danica Pauko, Miha Pauko, Nataša Jovičić, Darko Šonc (z desne). Obe foto: akm

Razstava v Slovenskem domu je manjši izsek iz velike spominske razstave Leon 120, ki je nastala ob 120-letnici Štukljevega rojstva; izbor sta naredili kustosinji Dolenjskega muzeja Novo mesto **Majda Pungercar** in **Maja Rudolf Markovič**, in sicer na pobudo SSNM MZ, ko so člani marca obiskali razstavo v Novem mestu (o študijskem obisku smo poročali v prejšnji številki Novega odmeva).

Slovenca, ki ga je osebno poznala od malih nog, saj je tudi sama Novomeščanka in nekdanja vrhunska telovadka v Jugoslaviji. Tudi novi slovenski veleposlanik na Hrvaškem **Vojislav Šuc**, ki je odprl razstavo, je obudil spomine na srečanje z olimpijnikom leta 1998 v New Yorku, ko je Štukelj skupaj z najbolj legendarnim ameriškim atletom

Jessejem Owensom postal častni član New York Athletic Cluba: »Ameriško javnost so zelo zanimali Štukljeva dolgoživost, skromnost, očarljivost in zanimanje za različne stvari. Promocija, ki jo je naredil za Slovenijo, je neizmerna. Všeč mi je, da njegov duh še živi z nami.«

Dvojezična razstava je namenjena tudi za postavitev v ostalih slovenskih društvih na Hrvaškem ter dostopna večinskemu prebivalstvu, saj je SSNM MZ pripravil prevod v hrvaščino. (*akm*) 🗨️

Spominski utrinki

Leta 1999 je Slovenski dom Zagreb Leonu Štuklju voščil za njegov stoti rojstni dan in mu podaril člansko izkaznico društva, za kar se je stoletnik tudi iskreno zahvalil.

Ko so tistega leta na Bledu ustanovili Klub slovenskih olimpijcev, prav ob Štukljevem življenjskem jubileju, se je prireditve udeležila tudi naša članica **Olga Šikovec-Luncer**, vrhunska atletinja, ki je na olimpijskih igrah nazadnje sodelovala leta 1960, ko je tekmovala v teku na 100 m in 200 m. Na Bledu se s Štukljem nista srečala, saj se je žal opravičil, o srečanju in poudarkih pa je Olga poročala v Novem odmevu št. 7/1999, v članku z naslovom **Slavili smo skupaj z Leonom Štukljem**.

Športnega velikana pa je poznal naš član **Alojz Kramar**. Spoznala sta se v Tomšičevem drevoredu ob Mariboru. Alojz je tam čakal prijateljico, ki je delala v vrtcu, Leon pa je tja hodil na kosilo. Večkrat sta na kratko poklepetala v tem lepem parku in skupaj občudovala veverice, ki so ju obiskovale. Leon običajno ni posedal po klopcah, ampak je na njih raje telovadil. »Zadnjič sem Leona srečal pozimi leta 1996. Snežilo je, mariborske ceste še niso bile očiščene, na križišču smo čakali, da se prižge zelena na semaforju. Vprašal sem ga, ali ga sneg nič ne moti, pa je odvrnil: »Nikakor ne, treba je iti ven, saj je lepo zunaj.' Zdelo se mi je, da ima dolge roke in da bo na križišču razgrnil sneg pred nami.«

Nastop na mednarodnem srečanju v spomin na slovenskega rojaka

V Nadškofijskem pastoralnem institutu na Kaptolu v Zagrebu so se z mednarodnim simpozijem 26. oktobra spomnili Janka Barleta (1869–1941), ki velja za reformatorja cerkvenega petja na Hrvaškem. Na dogodku ob 150-letnici njegovega rojstva je nastopil tudi naš zbor.

Simpozij je potekal pod pokroviteljstvom Zagrebške nadškofije, v soorganizaciji Prvostolnega zagrebškega kapitlja, Društva za zgodovino zagrebške nadškofije Tkalcíč, revije Sv. Cecilija in Slovenskega doma v Zagrebu ter pod vodstvom Hrvaškega društva cerkvenih glasbenikov. Udeležili so se ga cerkveni dostojanstveniki, muzikologi, zgodovinarji, glasbeniki iz Slovenije in Hrvaške. Tudi ta dogodek je potrdil trajno prepletenost sosednjih narodov na vseh področjih človeškega življenja in delovanja. Janko Barle je bil izstopajoča osebnost v skupni zgodovini; o njem smo dvakrat pisali v Novem odmevu (št. 4/1997 in št. 70/2019).

Simpozij se je začel z molitvijo. Sledila sta uvodna nagovora hrvaškega organista, predavatelja in zborovodje v zagrebški katedrali **Miroslava Martinjaka** in slovenskega muzikologa **Franca Križnarja**.

MePZ Slovenski dom je na dogodku zapel štiri pesmi. Foto: NPIK

Zbor Slovenskega doma je občinstvu s pesmijo približal slovensko besedo. Pod dirigentsko palico prof. **Ivice Ivanovića** smo zapeli Slovenski dom, naš drugi dom, Po jezeru, Eno samo tiho rožo in Nocoj, pa oh nocoj. Tudi tokrat sta lepo

odzvanjala naša pesem in zvonki glas solista **Josipa Marmilića**.

Sledila je poglobljena razprava o vlogi Janka Barleta v razvoju cerkvene glasbe na Hrvaškem. Predavanja je v občinstvu spremljalo tudi nekaj članic našega zbora.

Praznik

Rudolf Maister – general in poet

Člani Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb so se na povabilo Zveze društev general Maister 22. novembra udeležili osrednje slovesnosti ob slovenskem državnem prazniku, ki je potekal v murskosoboškem gledališču Park.

Na slovesnosti, ki je potekala pod naslovom Maister – general in poet, so prekmurski osnovnošolci predstavili pesniško plat zgodovinske osebnosti,

ki ji gre zasluga za obrambo slovenske severne meje. General Rudolf Maister (1874–1934) je ob koncu prve svetovne vojne, po razpadu avstro-ogrske monarhi-

je, najprej v Mariboru, nato pa tudi na širšem štajerskem območju uveljavil ljudsko voljo in dosegel, da je velik del slovenskega narodnostnega in govornega območja Štajerske in Koroške prišel pod slovensko oziroma jugoslovansko upravo.

Na slovesnosti je nastopil tudi orkester Slovenske vojske. Slavnostni govornik je bil predsednik Državnega zbora **Dejan Židan**, ki je med drugim dejal, da bi se morali z mislimi na generala Maistra vprašati, »kaj vsak izmed nas prispeva k boljši družbi in ali smo danes vredni velikih dejanj naših predhodnikov".

Navzoče je nagovorila tudi nova predsednica Zveze društev general Maister **Lučka Lazarev Šerbec** in poudarila, da je Rudolf Maister branil svojo deželo tako z orožjem kot tudi s pesmimi, skozi katere sta se razkrivala njegova pesniška duša in domoljubje. (akm) 🇸🇮

Nastop učencev prekmurskih osnovnih šol. Foto: akm

Živa poezija

Navdušila je pesem o oktobru in jeseni

V sodelovanju z društvom Ritem misli iz Varaždina je bil 13. novembra v Slovenskem domu pesniški večer na katerem smo se vnovič srečali s poezijo Marjana Pungartnika.

Njegove pesmi sta recitirala Ljubica Ribič in Milan Novak, ki sta hkrati povezovala pesniški večer. Marjan Pungartnik, ki nas je obiskal že tretjič, je prebral svoje tri najnovejše pesmi. Na žalost ni prinesel nove pesniške zbirke, saj je – kot je slikovito opisal zastoj – njegova urednica padla v „črno luknjo.“ Navdušila nas je pesem o oktobru in o jeseni. Večer je obogatila kantavtorica Olga Weissbacher, ki je zapela tri avtorske pesmi in igrala na kitari. Čeprav nas je bilo malo, je bilo razpoloženje veselo.

Olga Weissbacher, Marjan Pungartnik, Milan Novak in Ljubica Ribič (z desne). Foto: Antun Bukovec

Strokovno potovanje

V Kamporju smo se spomnili na žrtve fašizma

Kot nova članica Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb sem se 7. septembra udeležila strokovnega potovanja v Kampor na otoku Rabu, kjer je na območju nekdanjega fašističnega koncentracijskega taborišča spominski park.

Pred kakšnimi 50 leti je moj pokojni oče, nekdanji partizanski borec, obiskal Kampor. Takrat sem prvič slišala, da je bilo tam taborišče. O tem nisem preveč spraševala, me ni zanimalo. Ko pa sem zdaj hodila po nekdanjem taboriščnem prostoru, sem vklesane v kamnu prepoznavala znane priimke

Člani Sveta berejo imena žrtev taborišča v Kamporju. Foto: akm

umrlih iz rojstne Bele krajine. Spomnila sem se svojega očeta. Vem, da je poznal ljudi, ki so bili v tem taborišču.

Ob prihodu na prvi pogled samo spomenik še priča o taborišču. Kje so barake? Zelena trava, sredozemska drevesa, peščena potka v senčnem parku. Z vsake strani pa so kot temelji položeni obdelani kamni, kjer so nekoč stali šotori, v katerih so se v nečloveških razmerah gnetli interniranci. Na vsakem kamnu ime. Tu so za vedno ostali Slovenci, Hrvati, Judje. Taborišče je delovalo od julija 1942 do kapitulacije Italije septembra 1943. Interniranci so umirali od lakote, težkih življenjskih razmer, bičanja in zime. Danes je znanih samo 1490 imen, čeprav nekateri viri govorijo o prek 4000 zaprtih. V taborišču šotorskega tipa, je bilo okrog 15 tisoč internirancev, moških, žensk, otrok, invalidov. Spominska plošča na vhodu, kjer smo položili cvetje in prižgali sveče v spomin na vse umrle in trpeče v taborišču, naj bi opozorila na dogodke med drugo svetovno vojno. Z grenkobo se vprašam: Se ne bo nikoli več ponovilo? Ob glavnem spomeniku - obelisku je Ivica Kunej recitiral pesem Lipa zelenela je, ki so jo zaporniki najraje peli. Mi pa smo jo spontano zapeli ob spomeniku ženskam in otrokom. Med drevesi je odmeval glas orglic Marjana Dirnbeka.

Spominski park je leta 1953 zasnoval priznani slovenski arhitekt Edvard Ravnikar. Postavila ga je Republika Slovenija, ki še danes skrbi zanj.

Moje prvo potovanje s Svetom je pustilo vtis lepega, zanimivega, poučnega in družabnega dneva. Stanka Herak 🇸🇮

Na Rabu smo obiskali tudi samostan sv. Evfemije. Skozi prenovljeni samostanski muzej nas je popeljal naš stari znanec frančiškan Ivan Gavran. Pokazal nam je različne eksponate, slike, rokopise, inkunabule, pergament o nastanku samostana, zbirko starega denarja. V obnovljeni galeriji smo si ogledali stalno razstavo slovenskega frančiškana Janeza Ambroza Testena, samoukega umetnika, ki je v vsem času svojega bivanja v samostanu slikal.

Nikolaj Levičnik: Slovenec v Zagrebu, ki ljubi gore in slovenski jezik

Nikolaj Levičnik je eden najstarejših članov Slovenskega doma, tako po letih življenja kot po članskem stažu. V zgodovinski spomin društva se je vpisal z nastopom na eni od skupščin, ko je dejal: »Pričakujem, da se v Slovenskem domu govori slovensko«. Naši rojaki v Novem mestu si ga bodo zapomnili kot dobrotnika, ki je občini podaril nepremičnino na Glavnem trgu.

Odonaciji novomeški občini in priznanju, ki ga je prejel v zahvalo, smo pisali v prejšnji številki Novega odmeva. Tokrat razkrivamo delček bogatega življenja tega iskričevega člana našega društva, ki se je rodil leta 1934 na Jesenicah, usoda pa ga je v Zagreb pripeljala leta 1945.

- Aprila leta 1941 je oče padel v nemško vojno ujetništvo od koder se je vrnil koncem leta 1942 in sicer v Zagreb, kjer je uspel dobiti italijanski potni list. V Zagrebu je uspel dobiti službo, v Slovenijo se takrat ni smel vrniti. Ko so Nemci okupirali Gorenjsko je mati nekaj časa ostala še na Jesenicah, mene pa so poslali k starim staršem na grad Strugo pri Otočcu. Tam sem septembra 1941 začel hoditi v osnovno šolo, toda samo kratek čas, ker sva z mamo odpotovala k njenim staršem v Dubrovnik. Tam sem tudi nadaljeval šolanje in končal prvi in drugi razred. Razne okoliščine so vplivale na to da sem poleti 1943 odpotoval iz Dubrovnika v Ljubljano ter sem tam v Marjanišču končal tretji in četrti razred osnovne šole.

■ **Kako to, da tako dobro govorite slovensko, čeprav ste v Zagrebu že toliko let?** Mnogi me to sprašujejo, ker mnogi Slo-

venci pozabijo svoj jezik. Kolikor se spomnim sem od otroštva vzporedno govoril hrvaščino in slovenščino. Zagotovo je na moj slovenski jezik vplivalo dejstvo, da sem se z očetom izključno pogovarjal v slovenščini. Toda temelje slovenske zgodovine, slovenske slovnice sem dobil v Marjanišču.

■ **V Zagrebu ste končali šole, se zaposlili in poročili.**

Leta 1943 je mati dobila službo v Bosni od koder se je potem preselila v Zagreb. Poleti sem redno šel v starim staršem po mamini strani v Dubrovnik, ki ga še danes smatram kot neizogiben del življenja. V Zagrebu sem končal gimnazijo in fakulteto za zunanjo trgovino, se poročil z **Andelo**, Dalmatinko iz Šibenika. Otrok nimava. Zadnjih trideset let sem delal v podjetju OKI (Organska kemijska industrija), pred tem na sodišču in v zasebnem podjetju.

■ **So stiki z domovino ostali?**

Seveda. Zagreb ni tako daleč od Slovenije. Danes v Sloveniji nimam več sorodnikov, toda pred leti sem imel v Kranju veliko hišo, ki je nekajkrat bila odlična baza za naše izlete na bližnje vrhove. Kakšen bi to bil Slovenec, da

Nikolaj Levičnik je potomec družine Fichtenau, ki je od konca 18. stoletja do druge svetovne vojne sooblikovala novomeško gospodarsko in politično dogajanje. Foto: akm

nisem zaljubljen v gore in da nisem bil na Triglavu. Že od gimnazijskih let sem bil član raznih planinskih društev, nekaj let PD INA-OKI, zadnja leta pa član PD Grafičar kjer sem bil tudi dolgoletni tajnik. Že 41 let smo pobrateni z PD Delo iz Ljubljane s katerim imamo odlične stike in skupne izlete v Sloveniji in na Hrvaškem. Za moje delo v planinski organizaciji sem dobil mnoga priznana Hrvaške planinske zveze. Krona vsega je plaketa kot najvišje odlikovanje Hrvaške planinske zveze. Zelo sem ponosen, da sem nosilec bronastega in srebrnega častnega znaka Slovenske planinske zveze, posebno zato, ker sem ta slovenska priznanja dobil po ustanovitvi Republike Slovenije oziroma Hrvaške.

Agata Klinar Medaković 🇺🇦

Obletnica

Venec za legendarnega Iztoka Puca

V spomin na rokometno legendo Iztoka Puca (14. 9. 1966, Slovenj Gradec–20. oktober 2011, Florida) so člani Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb ob obletnici njegove smrti na spominsko ploščo na športni dvorani Kutija šibica 18. oktobra položili venec.

Iztok Puc je največji uspeh dosegel v dresu hrvaške reprezentance, ki je na poletnih olimpijskih igrah leta 1996 v Atlanti osvojila prvo zlato olimpijsko medaljo za Hrvaško. Pomnimo ga kot športnika, ki je na olimpijskih igrah igral s tremi različnimi reprezentancami, hr-

vaško, slovensko in jugoslovansko. Ta športni velikan, ki je v 46. letu izgubil bitko s hudo boleznijo, je tudi danes svetel primer, kako naj športnik deluje v ekipi in tekmi z nasprotnikom. Je vzor vsem, ki se ukvarjajo z rokometom. (akm) 🇺🇦

Predsednik SSNM MZ in Slovenskega doma Darko Šonc polaga venec na spominsko ploščo Iztoka Puca. Foto: akm

Po poteh znamenitih Slovencev

Na domu čebelarja Janše in nobelovca Pregla

V sobotnem jutru 21. septembra se je trinajst članov Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb (SSNM MZ) odpravilo v Ljubljano in Breznico, kjer smo obeležili 150-letnico rojstva Friderika (Fritza) Pregla in se seznanili z življenjem in delom Antona Janše, rojenega pred 285 leti.

V središču Ljubljane na Gosposvetski ulici 19 stoji rojstna hiša prvega in edinega slovenskega nobelovca Friderika Pregla; ob njegov doprski kip je naš predsednik **Darko Šonc** položil spominski šopek. Medtem nam je **Agata Klinar Medaković** na kratko predstavila življenje in delo tega pomembnega znanstvenika. Friderik (Fritz) Pregl se je rodil leta 1869 v Ljubljani, v obdobju Avstro-Ogrske, umrl pa je leta 1930 v Gradcu v Avstriji, kjer je deloval do konca življenja. Nobelovo nagrado za kemijo je prejel leta 1923. Bil je zelo delaven, življenje je posvetil znanosti in je veliko časa prebil v kemijskih laboratorijih na Dunaju in v Gradcu. Številni znanstveni uspehi in objave so mu prinesli velik ugled. Čeprav je bila njegova mati Avstrijka, se je vedno zavedal svojih korenin po očetu Slovincu iz njegove rodne Ljubljane. Republika Slovenija je v čast slavnemu kemiku ustanovila nagradni sklad za najboljše osnovnošolce in dijake na področju kemije. Ta podatek nas je zelo navdušil.

V starem in lepem delu Ljubljane pri Križankah, kjer je znamenitosti poleg nas občudovalo veliko turistov, smo se počutili zelo prijetno. V srcu sta nam ostala spomenika na Trgu francoske revolucije: bronasto poprsje Simona Gregorčiča pod kamnitim baldahinom (Zdenko Kalin, Jože Plečnik) in mogočen obelisk v spomin na Ilirske province (Lojze Dolinar, Jože Plečnik).

Pionir sodobnega čebelarstva

Pot smo nadaljevali na Gorenjsko, na Breznico pri Žirovnici, kjer je svojo življenjsko pot začel pionir sodobnega čebelarstva Anton Janša (1734–1773). Po lepem sončnem dnevu se je pod

Člani SSNM MZ pri doprskem kipu Friderika (Fritza) Pregla. Foto: nn

hribom Reber prikazala urejena vasica, kjer na travniku blizu Janševih rojstne hiše stoji spominski čebelnjak s poslikanimi končnicami. Tam je do leta 1877 stal čebelnjak, ki ga je Janša podedoval po svojem očetu, Kuharjevem Matiji. S čebelami se je ukvarjal od otroških dni. O tem nam je slikovito pripovedoval Jan Čelesnik iz Zavoda za turizem in kulturo Žirovnica (<https://visitzirovnica.si/jansev-cebelnjak/>). Osvežili smo znanje o čebelah in njihovem vedenju v čebelnjaku in naravi. Le občudujemo lahko življenje teh koristnih živalic, ki se rojevajo, živijo, delajo in umirajo podobno kot človeški rod.

Anton Janša se je z bratoma podal na Dunaj, da bi tam študiral slikarstvo. Ker pa je napredna cesarica Marija Terezija takrat iskala učitelja čebelarstva, se je Janša odločil za to službo. Po avstrijskih deželah je širil in pospeševal čebelarstvo, izvajal je praktični pouk in pisal strokovne knjige, ki so bile tudi po njegovi smrti pomembno učno gradivo. Učil je čebelariti po »kranjsko«, v teorijo je uvedel in opisoval slovenske kmečke čebelarske pripomočke. Rojstni dan največjega slovenskega čebelarja, 20. maj, se od leta 2017 praznuje kot svetovni dan čebel.

Tako kot ves sodoben svet se zavedamo pomembnosti čebel, saj brez njih sploh ne bi bilo življenja! *Vasiljka Tovarloža* 🍯

Slavljenka Nada se je še posebej izkazala na septembrskem Prvem petku. Foto: Irena Hribar-Pavlovič

Petkova družjenja

Vse, kar potrebujemo, je dobra volja

Po poletnem oddihu smo skupaj preživeli dva prva petka: septembrskega in oktobrskega. Novembrsko srečanje smo preložili, saj smo 1. november preživljali z mislimi na naše rajnike, 8. novembra pa smo skupaj praznovali 90. rojstni dan društva.

Prvi petek v tej sezoni je bil 6. septembra. Bilo nas je kar okrog dvajset, vsi spočiti, veseli, polni vtisov in zgodbic z dvomesečnih počitnic. Imeli smo tudi štiri slavljenke, ki so v krogu prijateljev proslavili svoje osebne praznike. Seveda to ne bi bilo to, če se miza ne bi kar šibila od dobrot, torte in šampanjca. Vse smo seveda popestrili tudi s pesmijo in dobrimi željami.

Drugi prvi petek je bil 4. oktobra, dan po nastopu zboru iz Metlike in en dan pred odhodom na vseslovensko srečanje v Istrskih toplinah ter je bila morda prav zaradi

tega slaba udeležba, saj je prišlo le sedem članov. Seveda pa to ne pomeni, da je bilo slabo. Tudi tokrat ni bil nihče niti lačen niti žejen, pa tudi zapelo se je, saj ne pravijo zaman, da kjer sta dva Slovencev, je to že zbor. Upajmo, da bo na naslednjih prvih petkih udeležba malo številčnejša. Pred koncem leta se dobimo še 15. novembra in 6. decembra.

Še enkrat vabimo člane Slovenskega doma na petkova družjenja, nič vam ni treba delati in trošiti, lahko se le veselite in lepo vam bo.

Irena Hribar-Pavlovič 🍯

Na Triglav

Zdaj vem, kaj pomeni: *Gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor*

Triglav je najvišji vrh Slovenije, visok 2864 m, hkrati tudi simbol Slovenije. V Sloveniji je znan rek, da če nisi bil na Triglavu, nisi pravi Slovenec. Ne samo zato, ampak tudi zato, se mi je »zmešalo« in sem se dal nagovoriti, da se povzpnem na Triglav.

Skupino prijateljev iz PD Dubovac iz Karlovca sem se 3. avgusta podal na osvajanje tega najvišjega vrha bivše Jugoslavije. Odločili smo se za zahtevnejšo smer od Aljaževega doma čez Plemenice in preko severnega grebena do vrha Triglava. Začetek vzpona je bil zelo naporen in zahteven zaradi vročine – bilo je 32 stopinj, mi pa obloženi z opremo za dva dni. V veliko pomoč so nam bili vodniki, ki so nam pomagali nadeti plezalne pasove (ferata kit) in nas podučili, kako uporabljati plezalno opremo in kako plezati po klinih. Pri plezanju je bila potrebna izjemna previdnost, saj bi že majhna

neprevidnost lahko imela usodne posledice. Na višini 1500 metrov je bila vegetacija že razredčena z nizkimi grmički in redkimi cveticami, v kotanjah pa se je lesketal sneg. Spremenilo se je tudi vreme in naenkrat smo bili sredi oblakov. Na poti smo videli tudi veliko kamnitih plošč, postavljenih v spomin na ponesrečene planince – žrtve Triglava. Videli smo tudi dva kozoroga, ki pa sta postala manj simpatična, ko sta nas s svojimi skoki začela zasipavati s kamenčki. Po 4 urah in 30 minutah smo prišli od sedla Lukna na vrh Triglava. Začelo se je že mračiti, vreme se je poslabšalo, grmelo je, deževalo,

Do zmagoslavja na vrhu Triglava – Luka Hribar. Foto: selfie

ampak mi smo bili na vrhu. Srečni smo se malo odpočili, se slikali v vseh možnih položajih, nato pa se spustili proti planinskemu domu na Kredarici. Tudi to je bil velik izziv, saj je bil že mrak in morali smo si pot osvetljevati z naglavnimi lučkami. V domu so nas dočakale čestitke in enolončnica, najboljša jed na svetu.

In za zaključek: Splačalo se je, saj kaj takšnega lahko doživiš le redkokdaj v življenju. Ta občutek sreče in lepote je enkratno, hkrati pa sem potrdil svoje slovenstvo.

Luka Hribar

Z ljubeznijo in - previdno!

S slovenskih gora so tudi letos poročali o nesrečah. Avgusta se je na območju Triglava končala življenjska pot dveh hrvaških planincev; le nekaj dni potem, ko se je smrtno ponesrečil kapitan fregate Hrvaške vojne mornarice Slaven Sučević, je tam umrl tudi gorski vodnik iz Zagreba, član PD Runolist, Nikola Kezele. Leta 2018 so slovenske gore terjale 31 življenj. (jpt)

Pouk slovenščine

Šestindvajset let je Slovenski dom tudi učilnica jezika

Pouk slovenskega jezika v Slovenskem domu poteka od leta 1993, ves čas pod strokovnim vodstvom učiteljice Marje Crnković. Nekoč je bilo več zanimanja kot danes. Vzrok je bil verjetno iskanje zaposlitve v Sloveniji.

Prva so si pri učenju slovenščine pomagali predvsem z gradivi, ki jih je pripravljala in fotokopirala učiteljica. Danes je na voljo veliko učbenikov, ki olajšujejo delo in učenje. Pri pouku v Slovenskem domu uporabljajo učbenike Pot do izpita iz slovenščine, Odkrivajmo slovenščino in Slovenska beseda v živo. Delujeta dve skupini: začetna z desetimi in nadaljevalna z osmimi učenci. V začetni skupini so besedila krajša, slovnica pa se začne od začetka.

Pouk traja tako kot šolsko leto, kar pomeni, da se je po počitnicah pouk spet začel septembra. V nadaljevalni skupini se vsi

Učenci z učiteljico Marjo Crnković (četrta z leve). Foto: IS

dobro poznajo, ker so skupaj že tri leta. Za letos načrtujejo, da se bodo več pogovarjali, a tudi slovnice ne bodo zanemarili. Učencem dela največ težav druga ženska sklanjatev. Nadaljevalna skupina se pogovarja o različnih dogajanjih. Želeli bi gledati filme o Sloveniji, zanimajo jih tudi sodobni slovenski pisatelji in pesniki. S poukom želijo nadaljevati, ne glede na doseženo znanje. (cmu)

In memoriam Marta Beker (1934– 2019)

So ljudje, ki tudi v življenju drugih zapustijo trajne sledi. Takšna je bila Marta Beker, rojena Uhernik. Spominjamo se je od leta 1994, ko se je v Slovenski dom včlanila skupaj z možem Zvonimirjem Bekerjem, ki nas je zapustil pred dvema letoma.

Marta je bila aktivna članica našega društva. Nepozabni so njeni prispevki k živahnemu dogajanju v Slovenskem domu. Spomnimo se pustovanj, na katerih je izstopala

z duhovitimi in aktualnimi stvaritvami, za katere je prejela nagrade. Njene maske so bile izvirne in posebne. Z vedno si bomo zapomnili tudi njene nastope na prvih petkih in podobnih dogodkih.

Hvaležni smo za prisrčnost, s katero nas je obdarovala, in za čas, ko smo skupaj stopali skozi življenje.

Zapustila nas je 19. septembra, v 85-em letu starosti. Pokopana je bila 24. septembra na zagrebškem pokopališču Mirogoj.

M. B.

In memoriam Veronika Štefančič (1930– 2019)

Naša zvesta članica Veronika Štefančič, roj. Cirnski, ki ni zamudila nobenega izgnanskega pohoda, je letos težko zbolela in nas 20. avgusta prehitro zapustila. Ni nas mogla voditi, kakor vselej, na pohod v svoje domače kraje nad Veliko Dolino.

Tako rada je šla na izgnanske pohode, kjer so jo poznali vsi slovenski udeleženci. Tako rada je prihajala na prireditve v Slovenski dom, da sliši slovensko besedo.

Veronika je bila doma iz Male Doline. Od tam je bila 1. novembra 1941 izgnana z družino v nemška taborišča. V izgnanstvu so oče, sestra in starejša brata delali na žagi, Veronika pa je z mlajšo sestro Angelo, ki je tudi članica naše krajevne organizacije izgnancev, morala v šolo. Z grozo se je spominjala, da jo je nemški učitelj trikrat udaril tako močno,

da je omedlela. K zavesti je prišla v neki šupi z živimi zajci. Udaril jo je, ker ni pravilno odgovorila na neko nemško besedo. Po 9. maju 1945, ko so Rusi osvobodili taborišče Landshut, se je družina vrnila na dom, a v hišo niso mogli, ker je bila prezidana v bunker.

Od Veronike smo se poslovili na zagrebškem krematoriju. Tam je spomin nanjo obudila Jozefa. Veronika draga, manjkala nam boš. V mislih nate bomo odhajali na pohode.

(KraS)

Voščimo in napovedujemo

Dragi člani in prijatelji: voščimo vam vesele praznike in srečno 2020!

Z obsežno in obilno 71. številko Novega odmeva se uredništvo poslavlja od bogatega in zahtevnega leta 2019. Upamo, da nas boste pozorno in naklonjeno spremljali tudi v prihodnjem letu!

V rokah držite zadnji letošnji Novi odmev. V njem smo zabeležili vse pomembne podrobnosti iz zadnjih mesecev delovanja Slovenskega doma in v največji možni meri tudi slovenske skupnosti na Hrvaškem. Ob tej priložnosti vam izrekamo iskreno voščilo:

Naj vas praznični dnevi zopet povežejo z vsemi, ki jih imate radi, v miru in spokojnosti ter ljubezni in radosti. Konec leta lahko izkoristimo tudi za slovo od slabih misli ter vsega, kar nas po nepotrebnem obremenjuje ter zastruplja naše občutke in optimizem. Bodimo vedri in veseli življenja!

Naj vam novo leto prinese ne le zdravja in sreče, ampak čim več vznemirljivega in tudi - vsaj kaj novega!

Ne pozabite prijateljev v Slovenskem domu! Ostanite zvesti našim dejavnostim ali pa predlagajte kaj novega, kar bi vas veselilo! Opogumite se in pridite spet med nas ter si med člani poiščite nove prijatelje! Za srečo je včasih potrebno tako malo: morda jo v letu 2020 najdete prav na Masarykovi 13!

Vrata Slovenskega doma so odprta! Če ne prej, se vidimo februarja, ko bom posebej slovesno počastili slovenski kulturni praznik, saj bo prihodnje leto od rojstva našega največjega pesnika Franceta Prešerna minilo okroglih 220 let.

Srečno in se vidimo kmalu!

Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih

V Zagrebu je 12. septembra potekal sestanek z odborom strokovnjakov Sveta Evrope za Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih (ELMRJ), ki ga vodi dekanja reške pravne fakultete dr. Vesna Crnić Grotić.

Na sestanku smo sodelovali predstavniki slovenske skupnosti na Hrvaškem, ki smo neposredno vključeni v problematiko učenja slovenskega jezika. Sestanka so se udeležili: **Barbara Riman**, učiteljici **Vida Srdoč** in **Andrea Šlosar**, podpredsednica SKD Nagelj iz Varaždina **Barbara Antolić Vupora**, predsednik Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka **Boris Rejec** in tajnica slovenskega manjšinskega sveta v Zagrebu **Agata Klinar Medaković**. (br) 🗣️

Predstavniki slovenske skupnosti na sestanku z odborom strokovnjakov ELMRJ. Foto: Marjana Mirković

Izgnanci

Novo vodstvo mednarodnega odbora

Mednarodni odbor izgnancev in beguncev žrtev fašizma in nacizma v letih 1920-1945 ima novo vodstvo. Na seji 21. septembra v Ljubljani je Ivica Žnidaršič vodenje tega odbora predala v roke Gregorja Kaplana.

Dosedanja predsednica Ivica Žnidaršič je poročala o desetletnem delu in predstavila knjige, ki so izšle v tem obdobju. Podpredsednik mednarodnega odbora **Markiiian Demidov** iz Ukrajine je pohvalil njeno delo in jo v zahvalo odlikoval. Pohvalam so se pridružili vsi udeleženci in člani.

V nadaljevanju so referate podali **Juraj Drotar** iz Slovaške, **Inna Pavlovna Harlamova** iz Rusije, **Gregor Kaplan** iz Slovenije, **Milan Rejthar** in **Blanka Černa** iz Češke, **Gregor Krištof** iz Avstrije in **Mladen Veličković** iz Hrvaške. Navzoči so bili tudi

predstavniki Srbije, Poljske, in BiH. Odbor je pisal predsednici evropske komisije **Ursuli Von Der Leyen**: posvaril je pred obujanjem fašizma v Evropi in poudaril, da je treba plačati dolg žrtvam fašizma in nacizma.

Sestanek je potekal v ljubljanski mestni hiši, udeležili pa so se tudi ljubljanski župan **Zoran Janković**, kot pokrovitelj Mednarodnega odbora, evropski poslanec **Milan Brglez** in častni član Društva izgnancev Slovenije **Franc Žnidaršič**. Iz zagrebške izgnanske organizacije je bil navzoč **Alojz S. Kramar**. (Kras.) 🗣️

Razstava v Ljubljani

Sosedje Slovenci – Slovenci na Hrvaškem

Kdo so Slovenci na Hrvaškem, koliko jih je, kje imajo društva, kakšne so njihove posebnosti? Razstava *Sosedje Slovenci – Slovenci na Hrvaškem*, odprta 4. julija v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) v Ljubljani, je skozi odgovore na ta vprašanja odstrla vpogled v življenje in zgodovino naše skupnosti.

Razstava je nastala v okviru Vseslovenskega srečanja in Srečanja Dobrodošli doma in ob visokem jubileju, devetdesetletnici Slovenskega doma v Zagrebu, ter v sodelovanju med NUK-om in Inštitutom za narodnostna vprašanja iz Ljubljane. Avtorici razstave sta **Helena Janežič**, vodja NUK-ove zbirke tiskov Slovencev zunaj Slovenije in dr. **Barbara Riman**,

Z razstave *Sosedje Slovenci – Slovenci na Hrvaškem*. Foto: akm

zgodovinarica, raziskovalka Slovencev na Hrvaškem in predsednica Zveze slovenski društev na Hrvaškem. Pripravili sta tudi katalog, opremljen z izvirno karikaturjo **Bojana Grlice**.

Na odprtju je poleg avtoric in predstavnikov institucij sprego-

Slovinci na Hrvaškem – zadnji na dnevnem redu

Seja vladnega sveta za Slovence v zamejstvu 9. oktobra je imela le dve točki, a je trajala več kot dve uri in pol. Pogovarjali smo se o mladih zamejcih v skupnem slovenskem kulturnem prostoru ter o zastopanosti Slovencev zunaj meja v Državnem zboru.

Člana iz Hrvaške **Darko Šonc** in **Barbara Riman** sva med drugim opozorila, da Slovenija pozablja na Slovence na Hrvaškem in za ilustracijo navedla Zakon o medijih iz leta 2001, ki v 4. členu piše: »(1) Republika Slovenija podpira medije pri ustvarjanju in razširjanju programskih vsebin, ki so pomembne: za uresničevanje pravice državljanov oziroma državljanek Republike Slovenije, Slovencev po svetu, pripadnikov oziroma pripadnic slovenskih narodnih manjšin v **Italiji, Avstriji in Madžarski**, italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji ter romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, do javnega obveščanja in do obveščenosti«. V taksativnem naštevanju so Slovinci na Hrvaškem prezrti, čeprav so bili ob sprejetju zakona že 10 let priznana manjšina.

Poudarjeno je bilo, česa Slovinci na Hrvaškem nimamo.

Nimamo raziskovalnega središča, oz. obstaja Inštitut za narodnostna vprašanja, enota Reka z eno zaposleno osebo (v Celovcu sta dva, v Trstu eden);

- **kulturno-informacijskega centra**;

- **slovenskega jezika v predšolskih ustanovah**, čeprav prizadevanja trajajo že od leta 2009;

Do konca seje, ko sta na vrsto prišla predstavnik Slovencev na Hrvaškem, je večina vladnih predstavnikov že odšla, tudi premier **Marjan Šarec**, ki se je opravičil že po 20 minutah. Prisluhnilo so nam le redki navzoči, med njimi predstavniki Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki pa naš položaj že dobro poznajo.

Darko Šonc in Barbara Riman (z leve) na seji Sveta Vlade RS za Slovence v zamejstvu. Foto: STA /USZS

- **učitelj slovenščine**, čeprav smo zagnali učenje slovenščine po modelu C in kaže, da bomo uspeli oblikovati učno skupino celo v Zagrebu, vprašanje pa je, kdo bo otroke lahko učil slovenskega jezika;
- **niti svojih medijev** (dnevnikov, tednikov, mesečnikov, dvo-mesečnikov, radia) **niti zadostne vidnosti in slišnosti v slovenskih medijih** (svetel primer oddaje, ki ima poslušalce za naše težave, so Sotočja na Radiu Slovenija).

Poudarjeno je bilo, da je prav zato izjemno pomembna vloga Slovenije v življenju Slovencev na Hrvaškem. Iskreno upamo, da so naše prošnje slišali vsaj tisti, ki so bili prisotni na seji in da bodo po svojih močeh pomagali.

Barbara Riman 🗣️

voril predsednik zagrebškega Slovenskega doma **Darko Šonc**, ki je spomnil na dolgoletne vezi med narodoma, skupno zgodovino ter visoki jubilej zagrebškega društva.

Program sta s pevskimi točkami obogatila **Eva** in **Miron Lončarić**, člana Slovenskega doma KPD Bazovica z Reke ter klapa Dalmar hrvaškega kulturnega društva iz Maribora.

Odprtje razstave je privabilo veliko obiskovalcev, o dogodku je poročalo več slovenskih medijev, ki jih je posebej zanimalo, kako danes živi približno tri tisoč pripadnikov slovenske sku-

Poleti je izšla tudi knjiga Slovenska društva na Hrvaškem avtorice Barbare Riman. Pripoveduje o nastanku, razvoju, delovanju, pa tudi zamiranju slovenskih društev na območju današnje Hrvaške od konca 19. stoletja do razpada skupne države leta 1991. Izdala sta jo Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-Goranske županije in Inštitut za narodnostna vprašanja.

pnosti v sosednji državi. Predsednik Slovenskega doma Darko Šonc je kot enega največjih izzivov omenil staranje članstva: »Smo zelo aktivno društvo, kar lahko pripišemo tudi temu, da delujemo v glavnem mestu, kjer se vedno nekaj dogaja. Nas pa žalosti dejstvo, da je mladih v društvu zelo malo oziroma jih pravzaprav sploh ni. Mlade družjenje glede na korenine ne zanima.« Predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Barbara Riman je o tem med drugim povedala: »Mi, ki živimo na Hrvaškem, vemo, s kakšnimi težavami se srečujemo vsak dan. Nimamo lastnih šol, nimamo dnevnega tiska, v določenih krajih, kot je na primer Istra, ne moremo poslušati slovenskih radijskih postaj, ne dobimo signala za televizijo. Ko prosimo, da se stvari popravijo, le poudarjajo, da lahko vse stvari spremljamo prek spleta. Tu potem pride do težave, saj je povprečna starost slovenske manjšine na Hrvaškem 69 let. To je torej skupina ljudi, ki računalnika sploh nimajo.« Razstava je bila na ogled do konca oktobra, od 4. novembra pa je postavljena v Karlovcu. (*jpt, akm*) 🗣️

Vseslovensko srečanje

Družabno, kulturno in športno razvajanje v čudoviti Istri

Z veseljem smo se odzvali vabilu Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in se 5. oktobra pridružili rojakom v Istrskih toplicah. Vseslovenskega srečanja se je udeležilo okoli 280 članov 15 dejavnih društev. Društvo v Šibeniku je lani žal ugasnilo.

Predsednica Zveza **Barbara Riman** ter visoki gosti – slovenski veleposlanik **Vojislav Šuc**, minister za Slovence v zamejstvu in po svetu **Peter Jožef Česnik** in župan Buzeta **Siniša Žulić** so srečanje opisovali kot najboljšo možno priložnost, da med druženjem ohranjamo vezi, slovenski jezik in kulturo. Po športnem razvajanju, kulturnem programu in bogati večerji so za zabavo poskrbeli mladi glasbeniki iz ansambla Peklenski muzikanti.

Istrske toplice, kjer smo se zbrali, so znane že iz antike. Na tem območju se najde veliko cenjenega in dragega belega tartuфа. Zanimiva je legenda o Groti sv. Stjepana katero lahko preberete na spletnem naslovu Istrapedia.hr.

Lep vikend v Istri smo zaokrožili z obiskom sejma tartufov v Livadah, nekaj kilometrov od Istrskih toplic. Malo smo poskušali, nekaj kupili in se zadovoljni in veseli vrnili v Zagreb. **Cvijeta Pandol** 🇺🇦

Skupinska fotografija s 16. vseslovenskega srečanja v srcu čudovite Istre, blizu čarobnih mestec Motovun in Buzet. Foto: Istog Žorž

Kogar ni pritegnila nordijska hoja, se je lahko kopal v termalnem bazenu ali sprehajal po bližnjem gozdu. Foto: Istog Žorž

Nastop MePZ Encijan s slovenskimi pesmimi se je dotaknil marsikaterega rojaka. Foto: Istog Žorž

Na plesišču smo porabili kalorije od večerje: bilo je zelo veselo. Foto: akm

Prva povolilna seja SSNM MZ

Načrti za mandat 2019-2023

Člani Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb, izvoljeni na majskih volitvah, so se v novi sestavi prvič sešli 30. septembra v Slovenskem domu.

Na dnevnem redu je bilo poročilo o manjšinskih volitvah, program dela in finančni načrt za leto 2020, izvolitev članov predsedstva in razno.

Program dela je tudi letos obsežen in pester, razdeljen v šest skupin. Izstopajo: založniški projekt o Slovencih v hrvaški znanosti - **Filip Škiljan** bo začel pripravljati obsežno mono-

grafijo, obeležena bo 70-letnica smrti slovenske popotnice, pisateljice in pesnice Alme Karlin, pripravljene bosta razstava o slovenskem podjetju Iskri in o življenju Slovencev po prvi svetovni vojni - Slovenci, začenjajo se novi časi. Program dela in finančni načrt, ki je ostal na ravni lanskoletnega, sta bila soglasno sprejeta.

V predsedstvo so bili izvoljeni isti člani kot v preteklem mandatu: **Darko Šonc**, **Silvester Kmetić**, **Miroslava Maria Bahun**, **Anton Lah**, **Stanka Novković**.

Pod točko razno je predsednik Darko Šonc ponovno apeliral na večjo aktivnost in udejstvovanje pri realizaciji programov, podajanju idej in vključitvi mladih.

Agata Klinar Medaković 🇺🇦

Priveditev Dobrodošli doma nas je popeljala v Radovljico

Letošnje srečanje Slovencev iz izseljenstva in zamejstva, ki je potekalo 6. julija, je bilo najboljšo od vseh dosedanjih, a je le malo manjkalo, da se ga sploh ne bi udeležili. Ker smo nekako spregledali rok za prijavo, smo prosili Jasmino Dlačič, da nas naknadno vključi v program, kar je tudi naredila.

Že zgodaj zjutraj smo se odpravili iz Umaga in se nekaj pred deseto ustavili na parkirišču pred srednjo gostinsko šolo v Radovljici, od koder smo se odpravili na ogled okolice v spremstvu vodičk Ane in Anamarije.

Najprej smo se sprehodili po Kropi, kjer je potekal kovaški šmarren. Ogledali smo si muzej kovaštva. Pot nas je naprej vodila v Brezje, veliko romarsko središče, s prelepo baziliko in muzejem jaslic s celega sveta – prek 400 jih je razstavljenih. Za konec še postanek v Begunjah, kjer smo si v Avsenikovem muzeju ogledali film o Avsenikih in njihovi svetovno znani glasbi.

Ob vrnitvi v Radovljico nam je teknilo dobro kosilo. Po krat-

Nastop ŽPZ Ajda. Pevke iz Umaga so se zopet izkazale. Foto: Vesna Šereš

kem premoru smo se odpravili v Linhartovo dvorano, na predstavitev monografije Društva Slovencev Kredarica Novi Sad z naslovom Preteklost za prihodnost. Ogledali smo si krajši film o moški pevski skupini ob 15-letnici njenega delovanja. Navezali smo stike z njihovim predsednikom **Đorđem Veselinovim** in jih povabili v Umag, ko bomo 16. maja 2020 praznovali našo deveto obletnico.

Na hitro smo se preoblekle in šle na glavno prizorišče poslušat pozdravni nagovor ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu **Petra Česnika** in župana občine Radovljica **Cirila Globočnika**. Kulturni program je odprla dijaška skupina Rast 48 iz Argentine. Zelo lepo so peli in plesali ter recitirali v slovenščini in argentinščini. Zaslužno so poželi navdušen aplavz. Po duetu iz Švedske so nastopile naše Ajdovke. Izkazale so se z izvedbo pesmi Ajdov cvet, Tam sem jaz doma in Pleničke je prala. Potem so nastopili otroci iz Kanalske doline, MePZ Encijan iz Pulja, učenci dopolnilnega pouka DS Triglav iz Banja Luke, MOPS Fantje DS Kredarica Novi Sad, za konec pa še SZ France Prešeren iz Skopja z zelo dinamičnim dirigentom, ki je tudi dirigiral zadnjo pesem Slovenija, od kod lepote tvoje v izvedbi vseh nastopajočih.

Sledila je zabava ob glasbi skupine Manouche. Izjemen dogodek, izjemna organizacija. Vse pohvale organizatorjem.

Medtem ko je bilo na Gorenjskem sončno in vroče, nas je na poti nazaj spremljal dež, ki pa ni mogel pokvariti našega dobrega razpoloženja.

Danica Bojković 🇺🇸

Kulturno in družabno srečanje na Vrhu

Letošnje prireditve Dnevi slovenske kulture v Istri smo začeli 4. oktobra na Vrhu pri Buzetu. To vasico smo za prizorišče izbrali, ker v njej živijo naši rojaki in ker se želimo s selitvijo prireditve približati tako Slovincem kot drugim prebivalcem občine Buzet.

Kulturni program je vodila **Eva Ciglar**, učiteljica dopolnilnega pouka slovenskega jezika, ki poteka pod okriljem SKD Lipa Buzet. Občinstvo so pozdravili predsednik društva **Boris Grželj**, predsednik krajevne skupnosti Vrh **Kristijan Jermaniš**, župan Buzeta **Siniša Žulić**, minister za Slovencev v zamejstvu in po svetu **Peter Jožef Česnik**, predsednica Zveze slovenskih društev na

Dnevi slovenske kulture v Istri so se 12. oktobra ustavili v Labinu: v tamkajšnjem prireditvenem središču »Lamparna« je nastopila dramska skupina SKD Istra z recitalom Samo ljubezen.

Nastop Vanesse Jakac na harmoniki je požel velik aplavz. Foto: Boris Grželj

Hrvaškem **Barbara Riman** in predstavnik slovenskega veleposlanstva na Hrvaškem **Matjaža Marko**. Najprej je nastopil MePZ Portorož, sledil je nastop učencev dopolnilnega pouka slovenščine s kratko predstavitvijo Valentina Vodnika, **Vanessa Jakac** je zaigrala na harmoniki, zapela je domača ženska klapa Veta, zaplesali pa člani folklorne skupine Oljka iz Hrvatitov. Programu je sledila pogostitev, potem pa smo plesali in se veselili do poznih ur.

Boris Grželj 🇺🇸

Obiskali smo dalmatinsko Ljubljano – ste že slišali zanjo?

Člani zadrške Lipe smo letošnjo šolo v naravi preživeli v bližini Ljubča pri Zadru. Tja smo se odpravili v skoraj poletnem vremenu 21. septembra.

Končno na Ljubljani, strateški točki med Zadrom in Ninom na eni strani ter Starigradom in Karlobagom na drugi. Brdo Ljubljana - tako se imenujejo trikilometrski polotok, hrib nad njim in utrdba nad strmino Vrtoloma, od koder se odpira prekrasen pogled na jadranska otoka Vir in Pag ter kopno z Velebitom. Ime Ljubljana je liburnijskega izvora, izvedeno iz besed Lubey, Gliuba, Ljuba. Naša Ljubljana je ime verjetno dobila po reki Ljubljanici (aluviana, Luwigana).

Ko smo prispeli do ruševin utrdbe Ljubljana, nam je naša članica na kratko predstavila bogato preteklost kraja: tu so v železni dobi živeli Liburni, Ilirsko plemo, uspešni poljedelci, živinorejci, ribiči. Zaradi ugodne lege, podnebja, plodne zemlje in vode je imelo območje pomembno vlogo, tudi v pomorskem prometu. O tem pričajo kartažanski, egiptovski, grški in keltski kovanci. Rimljani so tu zgradili največje soline na Jadranu, ki so bile kasneje izjemno pomembne za go-

spodarstvo srednjeveške hrvaške države. Utrdba Ljubljana je leta 1205 zabeležena kot Castrum Gliube, v lastništvu hrvaško-

ogorskih vladarjev. Kasneje so jo prevzeli vitezi Templjarji, v 14. stoletju Ivanovci. Obrambi območja je služila do konca 17. st., ko je prenehala turška nevarnost. Med obzidjem so našli ostanke gotske cerkve sv. Marcele in kelih. Danes je Ljubljana zaradi prekrasnega razgleda izjemno priljubljena turistična točka. Tudi mi smo na poti srečali turiste, Slovence, ki letujejo v bližini.

Koncert rojakov iz Nove Gorice

Kulturno društvo Sanje se je na poti po Dalmaciji najprej ustavilo v Zadru: čez dan so člani uživali ob morju, v sprehodu in vodenem ogledu mesta, zvečer pa so s koncertom v multimedijški dvorani zadrške mestne knjižnice ustvarili pravo

Lepo vreme smo izkoristili za delovni sestanek s pogledom na morje, otoke, Velebit. Naša predsednica **Darja Jusup** je predstavila dejavnosti do konca leta in načrte za leto 2020. Foto: Meri Karamarko

slovensko vzdušje. ŽPZ Sanje nas je razveselil s tradicionalnimi napevi, MePZ Amor Vincit je predstavil slovensko zborovsko petje, MPZ pa nas je ganil s skladbo Slovenec sem. Polno dvorano je posebej navdušil nastop vokalno-instrumentalne skupine mladostnih upokojenk s kitarami in napisi „never say never“. Po koncertu smo se pri zakuski družili z gosti in jih v veselem razpoloženju spremili do avtobusa, ki jih je, upamo zadovoljne, odpeljal na sledečo točko njihove turneje. S srečanji z rojaki, s pesmijo in druženjem ohranjamo povezavo s Slovenijo in smo hvaležni vsem, ki nam s svojim kulturnim delovanjem posredujejo delček domovine.

Katarina Bezić

S predstavitev v reškem društvu: Eduard Hemar, Sandra Grudenic, Silvester Kmetič. Foto: Slovenski dom KPD Bazovica

V Slovenskem domu KPD Bazovica na Reki je bil knjiga predstavljena 24. oktobra, v navzočnosti dvajseterice legend reškega športa in številnih članov. Uvodoma sta spregovorila tajnica reškega Slovenskega doma **Sandra Grudenic** in podpredsednik zagrebškega Slovenskega doma **Silvester Kmetič**, knjigo pa je predstavil avtor **Eduard Hemar**. Predstavil je celoto svoje dolgoletne raziskave, katere plod sta dve

Reka

Predstavitev knjige o slovenskih športnikih

Konec oktobra je bila na Reki in v Ilirski Bistrici predstavljena knjiga **Slovinci v hrvaškem športu - novi življenjepisi**. Predstavitvi sta bili dobro obiskani in lepa priložnost za druženje in obujanje spominov.

knjigi o Slovencih v hrvaškem športu – prva je izšla leta 2014 in je na Reki niso posebej predstavljali. Hemar je posebej poudaril

športne vezi na območju Reke. Ob koncu predstavitev je zaslužnim posameznikom iz reškega športa izročil izvod knjige. Druženje se je nadaljevalo ob pogostitvi.

Naslednji dan, 25. oktobra, je bila predstavitev knjige tudi v Ilirski Bistrici. Tudi tam je avtor hkrati predstavil obe knjigi, in sicer v zasebni dvorani **Helene Lenarčić**, vidne plavalke reškega Primorja in Ljubljane, katere biografija je v novi knjigi.

Predstavitve so se udeležili znani bistriški športniki, ki so predstavljeni v novih življenjepisih in jim je bila darovana tudi knjiga. Dogodek je posnela lokalna TV Galeja, za katero je Eduard Hemar dal intervju. Med obiskovalci je bilo tudi več avtorjevih sorodnikov, saj je po rodu iz Ilirske Bistrice. Prijetno druženje se ob pogostitvi nadaljevalo pozno v noč.

Športniki in drugi gostje so bili zadovoljni s kakovostjo knjig, avtor pa je napovedal nove predstavitve za pomlad 2020, v Ljubljani in Karlovcu.

Sandra Grudenic

Obisk udeležencev slovenskega slavističnega kongresa

Osrednji slovenski slavistični kongres, ki je potekal v Novem mestu od 3. do 5. oktobra, je imel podnaslov: Slovenski jezik in njegovi sosede. Po dveh dneh predavanj so se udeleženci odpravili čez mejo – k rojakom na Hrvaško.

Strokovni del kongresa je bil posvečen tematiki sosedskih jezikov, pravopisnemu podomačenju tujih lastnih imen ter slovenščini v zamejstvu. Ločeno je potekala sekcija, posvečena liriki slovenske moderne. Zadnji dan srečanja, 5. oktobra, so se udeleženci z dvema avtobusoma odpravili na celodnevno ekskurzijo v Gorski kotar in na Reko.

V Slovenskem domu na Reki jim je predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in raziskovalka Inštituta za narodnostna vprašanja **Barbara Riman** predstavila slovensko skupnost na Hrvaškem. Sprehodili so se po mestu in si v univerzitetni knjižnici ogledali razstavo o glagoljaških spomenikih.

Potem so se v spremstvu **Marka Smoleta** iz Etnološke zbirke Palčava šiša podali na obisk čebranskega dela Gorskega kotarja, zgornje kolpske in čabranske doline. V Pleščih so si ogledali Palčavo šišo z njenimi zbirkami, na skednju pa spoznali domači govor Plešč in Osilnice, ki je vpisan v oba registra nesnov-

Predstava v obmejnih govorih Osilnice in Plešč na Palčavem skednju, ob obisku slavistov. Foto: Sonja Smole Možina

ne dediščine – v Sloveniji in na Hrvaškem. **Cvetka Uočička** in **Majda Katerna** iz Osilnice sta prav odlično izvedli svoj dramski program v lokalnem narečju in veseli bomo, če ga bosta lahko predstavili še kje drugje. Sledila sta pot skozi Čabar in večerni postanek v Prezidu. Tu nas je sprejel **Zoran Ožbolt**, predsednik KIS Gorski kotar, ki je s Petrom Lautarjem predstavil Prezid in delovanje Slovenskega kulturnega društva Gorski kotar. **Matija Turk** je predstavil svoje narečne popevke. Slovensko slavistično društvo je izročilo posebno priznanje **Slavku Malnarju** iz Ravnice, ki skupaj z založnikom Matico hrvaško Čabar že vrsto let pomembno prispeva k zapisovanju in raziskovanju obmejnih govorov tega območja.

Marko Smole 🇺🇸

Split

Na paškem festivalu čipke, pravljичne niti

Deseti mednarodni festival paške čipke je potekal od 20. do 23. junija v Pagu, pod pokroviteljstvom hrvaške predsednice Kolinde Grabar Kitarović, kulturnega ministrstva in Zadrske županije. Sodelovale smo tudi čipkarice iz splitskega Triglava.

V treh dneh festivala so se zvrstile razstave in delavnice paške in idrijske čipke ter modna revija, obiskovalci so spremljali tudi nastope paške skupine Družina, mestne godbe in Paške alke, za zabavo sta poskrbeli Klapa Ragus in

Članica društva Triglav iz Splita **Katica Kaštelan** in **Tomaž Weiffenbach** iz Železnikov na paškem festivalu. Foto: Augustin Kaštelan

Kampanel. V pritličju Knežje palače na Trgu Petra Krešimirja IV so bile razstavljene čipke iz Nemčije, Bolgarije, Črne gore, Madžarske, Češke, Švice, Slovenije in Hrvaške. Iz Hrvaške so razstavljale čipkarice iz Paga, Lepoglave, Sikirevcev, Čakovca in me iz Splita. Iz Slovenije je bila razstavljena čipka iz Železnikov. Idrijske čipkarice so se udeležile sobotnega dogajanja, kjer smo se vnovič srečale.

Festivali so pomembni za ustvarjalce čipk, saj lahko vidimo, kaj ustvarjajo drugi, spoznavamo nove tehnike in izmenjamo izkušnje, sklepamo nova prijateljstva ter obnavljamo zaloge niti in dodatkov za izdelavo čipk. To je tudi kraj, kjer lahko pokažemo, kaj smo naredili v preteklem letu, primerjamo svoje delo z drugimi ter slišimo in vidimo, kaj drugi menijo o nas. Veseli nas, da smo lahko v naši Knjigi vtisov prebrali pohvale in podporo številnih obiskovalcev in izdelovalcev čipk. Čipkarsko društvo Frano Budak in Turistična skupnost mesta Pag sta bila tudi letos, kot tudi vselej doslej, dobra gostitelja in sta storila vse, da se udeleženci festivala počutimo dobro.

Katica Kaštelan 🇺🇸

Članovi Koordinacije pred novoizgrađenim Hrvatskim narodnim kazalištem u Pečuhu.
Foto: ZBP

Kako to rade drugdje?

Zagrebačka koordinacija s nacionalnim manjinama u Osječko-baranjskoj županiji

Od 18. do 20. listopada Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba susrela se s predstavnicima manjina u Osječko-baranjskoj županiji (OBŽ), a u Pečuhu posjetila Hrvatsku državnu manjinsku samoupravu u Mađarskoj.

Sastanak je održan 19. listopada u Bilju u prostorijama Vijeća mađarske nacionalne manjine OBŽ. Nazočile su mu 22 osobe – članovi zagrebačke Koordinacije, predsjednici svih pet manjinskih vijeća OBŽ te pet od šest predstavnika nacionalnih manjina u toj županiji. Na sastanku su sudjelovali i **Andrija Petrović**, voditelj službe za nacionalne manjine Grada Zagreba, te zamjenik župana OBŽ **Radomir Čvarković** i izaslanik zamjenika župana **Goran Ivanović**. Nakon zajedničke sjednice sudionici su nastavili razgovor na zajedničkom ručku.

Prije susreta u Bilju, članovi Koordinacije položili su vijenac na spomenik 3. gardijskoj brigadi Kune u Osijeku i susreli se s članovima brigade. Posljednjega dana održan je i susret s predstavnicima Hrvatske državne manjinske samouprave u Mađarskoj u Pečuhu gdje su članovi Koordinacije posjetili i novoizgrađeno Hrvatsko narodno

kazalište te razgovarali s ravnateljem **Slavenom Vidakovićem**. Teme svih sastanaka i susreta bile su razmjena iskustava vezana uz pitanje funkcioniranja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te početak buduće suradnje.

Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba ovom je posjetom nastavila seriju susreta s vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina u drugim županijama, započetu 2017. Nastavak je to zajedničkih sjednice s Koordinacijama vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Vukovarsko-srijemske županije, Splitsko-dalmatinske županije te susreta s predstavnicima manjinskih zajednica Dubrovačko-neretvanske i Bjelovarske-bilogorske županije. Održani su i susreti s predstavnicima hrvatskoga nacionalnog vijeća Vojvodine, kao i s predstavnicima hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Zoltan Balaž-Piri 🇭🇺

RTV Slovenija

Prihodnije leto več novinarske pozornosti našemu delovanju

Programska komisija RTV Slovenija, ustanovljena z namenom spodbuditi in celoviteje predstaviti življenje, ustvarjalnost in dosežke Slovencev v sosednjih državah v programih, se je v svojem tretjem mandatu 23. septembra v Ljubljani sešla na šesti seji.

Na dnevnem redu sta bila tudi Poročilo o realizaciji programsko produkcijskega načrta (PPN) za obdobje januar – junij 2019 in Osnutek PPN-ja za leto 2020. Kar zadeva prvo in Hrvaško, še vedno ostaja svetla točka radijska oddaja Sotočja, ki jo z veliko posluha in spremljanjem aktualnih dogajanj ureja **Mateja Železnikar**, več dogodkov v Istri pa je pokrili regionalni center v Kopru. Člani komisije so posredovali predloge za spremljanje dejavnosti in dogodkov v letu 2020. Na Hrvaškem bodo izstopale parlamentarne volitve, na katerih bo tudi slovenska skupnost predlagala kandidata/ko, projekt Reka, EPK 2020 in desetletnica pouka slovenščine kot izbirne

Predsednik komisije Janko Malle, tajnica PS RTV Kadunc in odgovorna urednica Informativnega (z leve). Foto: Marjana Mirković

ga predmeta na OŠ Pečine na Reki. Predstavnica iz Reke je ob tem spomnila tudi na letošnji izstopajoči dogodek: devetdesetletnico neprekinjenega delovanja društva Slovenski dom; dobila je zagotovilo, da bo slovesnost 8. novembra v Zagrebu ustrezno pokrita. Večina drugih predlogov za prihodnost je bila podobna letošnjim: pogostejše poročanje o življenju in delovanju slovenske skupnosti; za poseben angažma regionalnih centrov v Kopru in Mariboru, ki bi pokrivala Istro, Kvarner in Gorski kotar oziroma Medžimursko in Varaždinsko županijo ter Slavonijo; redno poročanje na spletni strani MMC in portalu o Slovencih v sosednjih državah ter za več sodelovanja RTV-ja s HRT-jem.

Razveseljiva novost je, da osnutek PPN-ja za 2020 napoveduje več poročanja o Slovencih iz hrvaške Istre (RA Koper) in novo mozaično oddajo, ki jo bo TV Koper pripravljala izmenično s TV Maribor, da bi »tako zapolnili vrzel, ki nastaja zlasti pri poročanju o Slovencih na Hrvaškem«.

Varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev **Ilinka Todorovski** je v priložnosti ob pripravi PPN za 2020 med drugim zapisala, da občinstvo »pogreša vsebine o Slovencih v sosednjih državah in Slovencih po svetu in graja umestitev redkih tovrstnih vsebin v pozne ure.«

Marjana Mirković za Sopotja 🇺🇦

Bojana Simovič, generalni direktor RTV Igor programa TV Slovenija Manica J. Ambrožič

Kronika slovensko-hrvaških odnosov

Trpki arbitražni obletnici in novo sporno poglavje: šengen

Junija sta minili dve leti, odkar je arbitražno sodišče določilo potek meje med Slovenijo in Hrvaško, novembra pa deset let od podpisa arbitražnega sporazuma. Če ne bi bilo političnih preigravanj in zanikanja dogovorjenega, bi imeli povod za praznovanje, tako pa smo se le spomnili trpkih obletnic.

Medtem ko čakamo na odločitev Sodišča EU, ali je Hrvaška z izogibanjem uveljavitve arbitražne sodbe prekršila evropski pravni red, kot trdi Slovenija, se vnema nov meddržavni spor. Evropska komisija je pod taktirko odhajajočega predsednika Jeana-Clauda Juncker Hrvaški prižgala zeleno luč za nadaljnje pogovore o vstopu v šengensko območje. Slovenski premier **Marjan Šarec** je izrazil obžalovanje nad takšno politično odločitvijo. Do končne odlo-

Vojislav Šuc. Foto: Antun Bukovec

Marjan Šarec. Foto: Ims

čitve je sicer še daleč, saj mora Hrvaška izpolniti še več pogojev, o pripravljenosti za vstop v šengen pa se morajo članice EU izreči s soglasjem. Po poročanju agencij so poleg Slovenije skeptične še Nizozemska, Nemčija in Francija.

Zatišje v dvostranskih odnosih

Sestanki na vrhu so redki. Predsednica držav **Borut Pahor** in **Kolinda Grabar-Kitarović** sta se po dolgem času pogovarjala ob robu trilateralnega srečanja v Šibeniku 4. septembra, na katerem je sodeloval tudi avstrijski predsednik **Alexander Van der Bellen**. Vodji diplomacij **Miro Cerar** in **Gordan Grlić Radman** sta se pogovarjala le neformalno ob večerji na zasedanju zunanjih ministrov EU v Helsinkih 3. septembra. Izstopal je obisk obrambnega ministra **Karla Erjavca** v Zagrebu 22. oktobra; s hrvaškim kolegom **Damirjem Krstičevićem** sta zagotovila, da je sodelovanje na obrambnem področju vzorno.

Novi slovenski veleposlanik v Zagrebu

V času ohlajenih političnih odnosov med Slovenijo in Hrvaško je veleposlaniško dolžnost na Hrvaškem 4. oktobra prevzel izkušeni diplomat **Vojislav Šuc**. Nazadnje je bil vodja slovenskega stalnega predstavništva pri uradu ZN in drugih mednarodnih organizacijah v Ženevi, pred tem pa tudi veleposlanik na Švedskem in generalni konzul v New Yorku.

Drobtinice od tod in tam

Združenje Anteja Zemljara in Documenta, center za soočenje s preteklostjo, sta v sodelovanju s partnerskimi organizacijami z območja nekdanje Jugoslavije 9. julija na Golem otoku pripravili slovesnost v spomin na zloglasno taborišče, ki je tam začelo delovati pred 70 leti. Dva dni pred tem je nekdanji zapornik **Radovan Hrast** na kraj pripeljal skupino Slovencev. Prvega septembra je šport povezal slovenske in hrvaške ljubitelje kolesarjenja: potekala sta 3. amaterski kolesarski maraton in 12. profesionalna kolesarska dirka od Zagreba do Novega mesta. Na zagrebškem Trgu bana Jelačića so se 1. in 2. oktobra odvijali Slovenski dnevi turizma. Predstavile so se slovenske turistične destinacije, potekala pa je tudi bogata gastronomska pokušina.

(jpt) 🇺🇦

Odmev s koncerta

Anja Žabkar: kot bi z baročnega svoda odzvanjal nebeški odmev

Mlada sopranistka Anja Žabkar, ki jo v Slovenskem domu spremljamo že več let, je 14. avgusta z magistrskim koncertom v Brežicah uspešno končala študij v Zagrebu. Lahko le vzkliknemo: »Dame in gospodje. Pozor! Zablestela je nova pevska zvezda!«

Izpitno komisijo zagrebške akademije za glasbo so sestavljali ugledni profesorji **Cynthia Hansell Bakić**, **Martina Gojčeta Silić** in **Simon Peter Dešpalj**, prelepo viteško dvorano Posavskega muzeja pa so do zadnjega kotička napolnili ljubitelji glasbe z obeh strani meje.

Anja Žabkar je nastopila z mednarodno uveljavljenim pianistom **Ivanom Pernickim**, ki se je s pedantno naštudirano spremljavo do podrobnosti ujel s solistko v izvajanju subtilnih fines in posebno v fraziranju. Kar vzoren sklad v muziciranju dveh umetnikov.

Magistrski nastop Anje Žabkar v spremstvu Ivana Pernickega. Foto: Branko Benčin

Zahteven program so sestavljali različni žanri, od Mozarta, Verdija in Landona do modernega Montsalvategeja. Vse je odpela v vzorni akademski umetniški kakovosti: s precizno intonacijo, široko dinamiko v tonskih registrih, z razdelanim dihanjem in dikcijo ter z gladkimi prehodi v legah. Lahko bi rekli: briljirala je. Izjemen je bil njen sonoren fortissimo visokih in dolgih tonov, s katerim je bil dosežen redko slišan, razkošen resonančni

SLO CRO Poslovni klub

Na poslovnem področju plodno leto 2019

Leto še ni naokoli, v SLO CRO Poslovnem klubu slovenskih in hrvaških gospodarstvenikov pa ugotavljamo, da je za nas že sedaj v marsičem izjemno. Stoodstotno povečanje članstva si v času, ko je veliko dogodkov in premalo časa za udeležbo, razlagamo kot precejšen uspeh.

Utrinki z dogodkov na naslovnici novega časopisa. Foto: SLO CRO Poslovni klub

Ponosni smo, da smo izpeljali Vinsko vigred v Zagrebu, prireditev s povabilom na tridnevni festival vina v Metliki. Na vrhu nebotičnika v središču Zagreba smo predstavili vinske kleti Šturm, Prus in Pečarič ter Vinsko klet Metlika. Za pogostitev je poskrbela Belokranjska hiša Veselič.

Med odmevnimi dogodki je izstopalo prvo srečanje gospodarskih ministrov **Zdravka Počivalška** in **Darka Horvata** ob dnevu državnosti na gradu Mokrice. Želja obeh ministrov je bila, da srečanje naslednje leto ponovimo.

SLO CRO Business Mirror - Gospodarsko zrcalo je naslov revije, ki smo jo v Poslovnem klubu letos izdali za pokušino. Bralci so revijo ocenili kot informativno in reprezentativno, zato izid načrtujemo tudi naslednje leto.

Gospodarstvenike iz Slovenije, Hrvaške in Črne Gore smo gostili na Mednarodnem gospodarskem forumu v Celju. Govorniki so se strinjali, da je iskanje kvalificirane delovne sile postal problem številka ena v regiji. Menili so, da se bo odnos delodajalca do delavca moral spre-

odmev cele dvorane. Kot bi s prelepo poslikanega baročnega stropa dvorane, ki spominja na Sikstinsko kapelo, odzvanjal nebeški odmev!

Anja Žabka je pokazala, da s svojim zmogljivim glasom z lahkoto zapoje vse, kar si želi. Je sploh mogoče kaj pripomniti? Nekaj le. Naj bi lepše zvenel malce krajši, zamujen, tako imenovani ritardo vibrato. To bo pevka z lahkoto uredila, ko bo samostojna umetnica. Na koncertu je bila tudi pravi gospodar prostora, v premikanju na odru, v izbiri prizorišča za vsako izvedbo posebej. Fraze je uprizorila z impresivno gesto in mimiko. Tega žal nismo mogli povsem doživeti zaradi nerodno postavljene luči, zlasti pri Verdijevi Ave Mariji. Pri čustveni interpretaciji te skladbe je prišla do polnega izraza njena muzikalnost. Ko je pela Montsalvategeove uspavanke za malega črnčka, ki se še ne zaveda svoje suženjske usode, so se mnogim zarosile oči.

Težko smo se poslovili od Anjinega koncertiranja, ker običajnega bisa na magistrskih koncertih pred komisijo ni.

Strma umetniška pot v prihodnost

Tako visoko umetniško raven je Anja Žabkar lahko dosegla le z vztrajno in potrpežljivo vajo ter dolgoletnim odrekanjem in požrtvovalnostjo staršev in dobrosrčne babice. Pravočasno je sto-

pila na trnovo umetniško pot. Uresničuje, za kar je rojena, zato so se ji odprla vrata Apollonovega vrta umetnosti, v katerem se nahajajo inspiracije.

Nase je opozorila že v študentskih letih, ko je pred tremi leti debitirala v Händlovi operi Agrippina in za nastop prejela rektorjevo nagrado. Takoj je bil opažen njen izredno barvit in poln lirski sopran, primeren za vloge v Mozartovih in Verdijevih operah. Nastopala je na različnih koncertnih odrih, pevskih festivalih in prireditvah, v spremljavi pevskih zborov, pihalnih in simfoničnih orkestrrov, velikokrat tudi na dogodkih Slovenskega doma.

Njeno nadarjenost je s skrbnim pristopom usmerjala ugledna in pevsko aktivna profesorica petja Cynthija Hansell-Bakić. Izbira zagrebške akademije za šolanje glasu Anje Žabkar se je pokazala kot optimalna.

Navdušuje s prepričljivim nastopom, umetniško zbrusenim glasom, toplo zvenečim polnim lirsko-dramskim sopranom, bogatim pevskim izrazom in vsestransko interpretacijo, ki ji obetajo uspešno kariero na opernih in koncertnih odrih.

S koncerta Anje Žabkar smo odšli očarani nad umetniško ravni koncerta. In tudi počaščeni, ker smo okusili visokokakovostno domačo kapljico njenega očeta.

Zoran Bobič Šonc 🇺🇦

meniti, če bomo želeli preprečiti beg delovne sile v tujino.

Sredi septembra smo organizirali okroglo mizo o kibernetnem kriminalu in preventivi. Slišali smo, da so internetne prevare in zlorabe podatkov del vsakdanjika in da jim posvečamo premalo pozornosti.

Može li Hrvatski turizam 365? Bili smo soorganizatorji konference s tem naslovom, ki je predstavila primere dobre prakse v celoletnem turizmu. Častni gost je bil minister **Gari Capelli**. Strokovnjaki so spomnili, da državne meje v turizmu ne pomenijo veliko. Sosednje države naj med seboj ne tekmujejo, pač pa sodelujejo!

To leto pa ni posebno samo za nas, pač pa tudi za Slovensko kulturno prosvetno društvo Slovenski dom v Zagrebu. Devet desetletij dolgo kulturno udejstvovanje je edinstveno za Slovence v Evropi! Iskrene čestitke za vse previharjene viharje, za vse ohranjene spomine. Za oživljanje slovenske besede in kulture. Slovenski dom je pomembno kulturno stičišče Slovencev v Zagrebu, ki bi si tako kot večino slovenskih društev po svetu zaslužil večjo pozornost mlajše generacije. Prepričani smo, da ti pridejo - s časom. Zato vam želimo uspešno delovanje še naprej!

Vesna Vukšinić Zmaić 🇺🇦

Vodja pisarne SLO CRO Poslovnega kluba

Tenoristov gledališki debi

Maticu Zakonjšku vloga Evgenija v glasbeni komediji

Mladi slovenski tenorist Matic Zakonjšek, študent Glasbene akademije v Zagrebu v razredu prof. Vlatke Oršanić, je 4. julija uspešno debitiral v študentski predstavi #Priležniki, ki je navdušila občinstvo zagrebškega gledališča Komedija.

Predstava govori o večnem vprašanju ljubezni, kaj vse ljudje naredimo zanj in pod njenim vplivom. Nastala je v sodelovanju nadobudnih študentov umetniških akademij (za glasbo, likovno in dramsko umetnost) ter Tekstilno-tehnološke fakultete. Glasbo je napisala mlada skladateljica **Linda Uran**, na besedilo **Doroteje Šušak**, ki je predstavo tudi režirala. Pod taktirko dirigentke **Barbare**

Kajin so mladi umetniki dvakrat napolnili dvorano in navdušili občinstvo. Matic Zakonjšek je mlad in uspešen pevec iz Vojnika. Po končani Gimnaziji Celje se je leta 2013 vpisal na Glasbeno akademijo v Ljubljani, štiri leta pozneje pa se je študij opernega petja odločil nadaljevati na Hrvaškem. Že več let nastopa na slovenskih in hrvaških odrih, poleg koncertov omenimo

Matic Zakonjšek kot Evgenij v predstavi #Priležniki. Foto: Vedran Janković

še vlogo Ferranda v Mozartovi operi *Così fan tutte*, ki jo je letos spomladi pel v študentskem projektu na akademiji in vlogo Jošta Soteškega v muzikalu *Veronika Deseniška*. Zmagal je na številnih mednarodnih tekmovanjih. Odkar študira v Zagrebu redno nastopa na prireditvah Slovenskega doma, o čemer poročamo tudi v Novem odmevu.

(maz, jpt) 🇺🇦

Hoću Rozmana, neću Brechta!

Jesenska zagrebačka kazališna poslastica već godinama je pregršt predstava iz hrvatskih i inih kazališta (uglavnom iz susjednih država) okupljenih u festivalu Gavelline večeri. Na otvorenju festivala 11. listopada u DK Gavella, Slovensko mladinsko gledališče iz Ljubljane odigralo je predstavu *Baal* Andreja Rozmana Roze u režiji Vite Taufera.

Poznavatelji dramske književnosti vrlo dobro znaju da je *Baal* mladenačka drama njemačkog dramatičara Bertolta Brechta (1898.-1956.) koja je doživjela čak pet varijanti. Glavni lik Baal (nazvan prema semitskom bogu zemlje i plodnosti koga su častili orgijama, pa i ljudskim žrtvama), zapravo je anti-junak, besosjećajni i narcisoidni pjesnik sklon piću i nesklon društvenim konvencijama.

Kako je u razgovoru nakon predstave napomenuo redatelj Vito Taufer, pri ponudi SMG-a da „napravi Brechta za djecu“, njegova

je prva želja bila da tekst napiše Andrej Rozman Roza (1955.). Budući da je već surađivao s ovim izvrsnim književni-

kom i autentičnim kazališnim umjetnikom, poznao je njegovu sklonost da na temelju postojećeg predloška ostvari vlastitu viziju djela. Doista, ono što se iznjedrilo, bio je tek naoko Brechtov *Baal* (i nikako za djecu!). Ovaj novi *Baal* sačuvao je Brechtovu strukturu (s puno više pjesama, odnosno glazbe), zadržao većinu epizoda i likova (imena su uglavnom lokalizirana), ali je obogaćen duhovitim preinakama koje su se referirale na slovenske (povijesne i suvremene političke) prilike (a budući da smo im susjedi...). Doista možemo

Iz predstave „Baal.“ Foto: Marko Modic

Predstava Lutkarskog kazališta Ljubljana *Nasvidenje* dobila je glavnu nagradu PIF-a. Foto: Ivan Špoljarec

Ove godine PIF je ugostio tri slovenske predstave: zanimljivu obradu Bulgakovljeva romana *Majstor i Margarita*, nazvanu *Seansa Bulgakov*, u adaptaciji i režiji **Matije Solcea** i izvedbi trojice moćnih glumaca Lutkovnog gledališča Ljubljana (izvedenu u novom prostoru PIF-a – tunelu Grič), novo čitanje An-

nego lutaka, u režiji mladog i vrlo talentiranog redatelja **Tina Grabnara** (Lutkovno gledališče Maribor) i lutkarsku minijaturu koja je osvojila publiku, kritiku i žiri *Do viđenja*.

Ovogodišnjem PIF-u nametnula se tema koja je dugo bila potiskivana, nije se prikazivala u predstavama za djecu, a ako

Slovincima glavna nagrada na PIF-u

Pobjednička predstava koja se uhvatila ukoštac s temom smrti

Rijetke su godine kad slovenska kazališta ne sudjeluju na PIF-u. Zapravo, takvih godina već dugo nema. Obično gostuju i po dvije pa i više predstava, jer Slovenija ima izuzetno kvalitetno lutkarstvo.

dersenove *Snježne kraljice*, ispričano više animacijom različitih zvukova

bi se pojavila dječja predstava koja je tematizirala smrt, bila je izložena bojkotu: škole i vrtići na takve predstave nisu dovodile djecu jer su ih valjda željele očuvati od zloće i ružnoće, misleći da im život treba oslikati u ružičastim bojama i šljokicama, ne shvaćajući da ih time zapravo čuvaju od života samoga. No posljednjih godina tema smrti ulazi i u dječja kazališta i oblikuje čudesne predstave, tople, dirljive i zapravo radosne.

Izrazit je primjer *Patka, Smrt i tulipan*,

tek spominjati Brechtove motive, jer je Rozman napisao praktički novu dramu (u stihovima) u kojoj sam puno, puno više uživala nego u čitanju originalne drame (prijevod Ante Stamać).

Brechtove drame uglavnom su poznate ljubiteljima kazališta, ali o „zločestom dječaku“ slovenske književnosti i kazališta Andreju Rozmanu Rozi (1955.) možda se manje zna. Radi se o doista kontroverznoj osobi: dobitnik najviših državnih priznanja za svoj doprinos slovenskoj kulturi ujedno je predstavnik nezavisne „podrivačke“ scene na kojoj svojim nastupima nastoji „protresti“ učmalost svoje sredine (kandidat za predsjednika države 2017.). Druga Tauferova želja pri promišljanju predstave *Baal* bio je nastup Vasko Atanasovski trija (**Vasko Atanasovski** - vokal, saksofon, flauta; **Dejan Lapanja** – gitara; **Marjan Stanič** - bubanj, udaraljke) i njihova „svirka u živo“ (**Aleksander Pešut** – **Schatzi**) doista je izvanredna, prepuna energije i izvrnog scenskog nastupa. Taufer

nije spominjao treću želju, ali vjerojatno zato što mu je glumački ansambl bio dostupan: **Ivan Godnič** (Baal), **Uroš Maček**, **Robert Prebil**, **Matej Recer**, **Ivan Rupnik**, **Dario Varga**, **Matija Vastl** i kao gost **Jure Ivanušič** (vokal, klavir), pri čemu napominjem da svi, osim Godniča, igraju po nekoliko uloga (od tri do sedam) među kojima su i ženski karakteri. Dok je u pozadini povišena bina za glazbenike, u prednjem se planu zbivaju prizori iz Baalova života u ambijentima opremljenim minimalnim, ali jasnim naznakama (**Zora Stančić**).

Među najkomičnije scene uvrstila bih nastup „plesaćica“ u crnim čizmama i urešene crnim krilima (i oficirskim kapama), a svakako je jako poučna scena iz zatvora (svi sposobni su u zatvoru, zato vani ništa ne funkcionira).

Svi segmenti ove predstave - tekst, glazba, svirka, gluma - doista su izvrsni, ali nešto mi narušava cjelinu. Nije valjda Brecht?!

Olga Vujović 🇩🇪

predstava koja se igra širom Europe prema slikovnici **Wolfa Erlbrucha**, a koju je posjetitelji PIF-a mogli vidjeti 2015. godine u izvedbi Lutkovnog gledališta Ljubljana, predstava u kojoj se jedna patka sprijateljuje sa Smrti, one postaju najbolje prijateljice i zajedno se igraju sve do kraja Patkina života.

Ove godine tri su se predstave uhvatile ukoštac s temom smrti, a sudeći po reakcijama publike i po nagradama najuspješnije je to učinila ljubljanska predstava *Nasvidenje*. Predstava je nastala na temelju nagrađivane i vrlo prodavane slikovnice švedskoga autora **Ulfa Nilssona Adjö**, *herr Muffin*. Gospodin Muffin, u ljubljanskoj verziji gospodin August, zamorac je koji se našao na kraju svojih životnih putovanja. Njegov se dječak mora suočiti s činjenicom da je njegov kućni ljubimac sve slabiji i bolesniji i da postoji nešto što se zove prirodni tijek, životni ciklus, ili nekako slično. Suočavajući se s

istinom dječak zamorcu Augustu piše pisma (koja govori slovenska glumica ali i osječka studentica glume i lutkarstva **Aja Kobe**, na besprijevornom hrvatskom) u kojima se prisjeća njihova prijateljavanja i cijeloga Augustova života, koji je bio, uviđa, sretan, bogat i ispunjen. Minimalistička animacija, savršeno precizna, topla i produhovljena, donijela je nagradu i izvođaču – **Branetu Vižintinu** „za izvrsnost izvođenja“ (međunarodni stručni žiri radio je u sastavu: **Irina Niculescu**, SAD, **Maja Lučić-Vuković**, Hrvatska, i **Edvard Majaron**, Slovenija), a cijela je predstava dobila glavnu nagradu PIF-a kao najbolja predstava u cjelini. I kao što se u predstavi gospodinu Augustu ne kaže „zbogom“ nego „do viđenja“, tako i mi našim dragim gostima iz Ljubljane također kažemo: Do viđenja na PIF-u sljedeće godine!

Livija Kroflin 🇩🇪

Glasbena srećanja

Orglice, vez med Slovenijo in Hrvaško

Ustna harmonika, po domaće rečeno orglice, so majhen glasbeni inštrument, ki povezuje ljudi dobre volje, tudi v Sloveniji in Hrvaški. To se je potrdilo na treh zadnjih srećanjih.

Orgličarji se vsako leto februarja srećamo v Mokronogu, maja v Gračišču, julija v Zadru in septembra v Domžalah. Organizatorji so tem srećanjem dodelili: mokronoško se imenuje (Ah) Te orglice, gračiško Zasopimo na organić, zadrsko Cvitarijada, domžalsko pa Orglice bodo igrale.

V Mokronogu je bilo letos slovesno, saj se je odvijal že dvajseti festival po vrsti, zato so pripravili velik gala koncert. Zaključili smo ga vsi nastopajoći s pesmijo Tam dol na ravnem polju. Dirigiral je pobudnik tega festivala **Stane Peček**.

Tudi v Zadru je bilo pestro, zbrali smo se skoraj vsi, ki smo v začetku leta nastopili v Mokronogu. V občinstvu je bil tudi predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc**.

Septembra pa sva se s prijateljem **Antonom Jagodićem**, s katerim skupaj nastopava, odpravila v Domžale. To srećanje je tudi mednarodno. Većina nastopajoćih je iz Slovenije, iz tujine so bili poleg mene le še orgličarji iz Avstrije. Koncert je bil lep in uspešen. Imeli smo se prijetno, dan je bil lep, družba nastopajoćih pa prizrčna, kajti vsi se zelo dobro poznamo.

Marjan Dirnbek 🇩🇪

Marjan na nastupu v Zadru.
Foto: Darko Šonc

Slovenski in hrvaški romarji so se zbrali v Stepinčevem kraju

Srečanje vernikov iz Slovenije in Hrvaške je letos potekalo 19. oktobra v Krašiču, kjer se je rodil in umrl blaženi Alojzij Stepinac. Mašo je vodil zagrebški nadškof in kardinal Josip Bozanić, pridigo je imel mariborski nadškof Alojzij Cvikl.

Okoli dva tisoč vernikov se je zbralo pod motom Pošlji delavce na svojo žetev. V Krašiču so se spomnili na Stepinčevo ljubezen do cerkve in vernikov, ki jo je pokazal tudi med drugo svetovno vojno, ko je v svoji nadškofiji sprejel prek petsto duhovnikov in redovnikov iz Slovenije ter jim zagotovil zatočišče pred nacističnim terorjem. Po maši so se romarji iz Slovenije odpravili v zagrebško katedralo, kjer so se poklonili na grobu blaženega nadškofa in bili na maši, ki jo je vodil upokojeni škof vojnega ordinariata **Juraj Jezerinac**.

Katoliški tednik Družina iz Ljubljane je ob tej priložnosti predstavil slovenski prevod knjige dr. **Juraja Batelje** Blaženi Alojzije Stepinac in pregnani slovenski duhovniki v drugi svetovni vojni. Srečanja vernikov potekajo pod vodstvom upokojenih varaždinskih in celjskih škofov, **Josipa Mrzljaka** in **Stanislava Lipovška**, doslej so jih že pripravili v Mariji Bistrici, na Brezju, Trsatu, Ptujski gori, v Ludbregu in lani v Stični.

Postopek beatifikacije Janeza Ivana Kranjca

V Nuniću pri Kistanju, kjer je bil leta 1941 ubit kaplan Janez Ivan Kranjc, so 13. junija predstavili knjigo o tem mučencu, rojenem pred 105 leti, ter objavili, da se je začel postopek za razglasitev za blaženega. Na mašo v cerkvi sv. Urbana v Gorici pri Slivnici so prišli verniki iz teh krajev, člani pokojnikove družine in družine mučenca p. Janeza Straška, ki je po rodu iz Podčetrka (ubit leta 1947 na Sveticah pri Ozlju), kistanjski podžupan **Roko Antić**, avtorica knjižice o don Janezu **Polona Jurinić** in drugi člani Slovenskega doma.

Mašo je daroval upokojeni celjski škof **Stanislav Lipovšek**, somaševali pa so: domači župnik **Marko Šraml**, don **Ivan Perkovac** iz Kistanja, dušebrižnik Hrvatov v Sloveniji fra **Marko Prpa** iz Ljubljane ter postulator celjske škofije o. **Metod Benedik**. Škof Lipovšek je v pridigi poudaril velik prispevek blaženega

Maša pri sv. Urbanu na Gorici. Foto: PJ

kardinala Stepinca pri reševanju slovenskih duhovnikov, ki so bili na Hrvaško pregnani po nemški okupaciji Slovenije leta 1941. Spomnil je tudi na 25 slovenskih duhovnikov, ki so bili ubiti na Hrvaškem - med vojno in po njej.

Vernike s Hrvaškega je presunila v slovenščino prepeta hrvaška cerkvena himna Rajska devica kraljica Slovencev, ki jo je na koncu maše zapel domači cerkveni zbor.

Osmi hrvaški žrtvoslovni kongres

Tema letošnjega kongresa, ki je potekal od 8. do 10. novembra v Zagrebu in Krapini, je bil totalitarizmi 20. stoletja in njegove posledice za hrvaški narod. Na kongresu so sodelovali ugledni hrvaški predavatelji s področja zgodovine, sociologije ter novinarji in publicisti. Polona Jurinić je predavala o slovenskih duhovnikih in pregnancih v NDH. Ob koncu kongresa so udeleženci položili vence na grobišču Mirkovec pri Sv. Križu Začretje in na Maclju, se udeležili maše v cerkvi Matere božje Jeruzalemske na Trškem vrhu ter obiskali frančiškanski samostan v Krapini s spominsko sobo maceljskim žrtvam.

Polona Jurinić 🗣️

S 7. hrvaško-slovenskega srečanja. Foto: Zagrebška nadškofija

Priznanje Martini Koman

Društvo slovenskih katoliških pedagogov je 28. septembra na tradicionalnem srečanju učiteljev, vzgojiteljev, katehetov in staršev na Ponikvi podelili Slomškova priznanja. Prejela ga je tudi Martina Koman, naša nekdanja članica.

V utemeljitvi priznanja med drugim piše: »Odrprtost do ljudi, ki jih srečuje na svojih življenjskih poteh, pravičnost z zdravim mero razuma, pluralnost in modra kritična distanca do dogodkov, ki jim je priča, so lastnosti, ki jo najbolj opredeljujejo. Njena vedrina in delavnost bogatita skupnosti, ki jim pripada. Najbolj je zadovoljna, ko delo za dobro skupnosti, ki si ga naloži, kar najbolje opravi.« Takšne

se je spomnimo tudi v Zagrebu, kjer je živela v 90. letih, tudi kasneje pa z nami ohranila tesne stike. Bila je prva predsednica duhovne sekcije in MePZ A. M. Slomšek, kratek čas pa tudi v. d. predsednika društva. Kratek pogovor z njo si preberite na strani xy Novega odmeva.

Slomškovo priznanje sta letos prejela še **Janja Lajavec** in dr. **Vinko Potočnik**. (jpt) 🗣️

Krstna uprizoritev, nagrade, razprodana dvorana

Poletje in zgodnja jesen sta bila tradicionalno bogata z gostovanji in izstopajočimi umetniškimi dosežki, zlasti v odrski in filmski ustvarjalnosti.

Saksofon do saksofona - Mladi in Snadarjeni glasbeniki Slovenskega orkestra saksofonov so se 26. junija prvič predstavili zagrebškemu občinstvu. Na koncertu v Arheološkem muzeju je kot solist nastopil hrvaški saksofonist **Jan Tominić**.

Oporni spektakel na Kongresnem trgu - Za uvod v 67. Ljubljana Festival so 1. julija izvedli Verdijevo Aido, ki je nastala v koprodukciji HNK Split, Slovenske filharmonije ter SNG Maribor. Režijo je prevzel **Dražen Sirišević**, dirigiral je **Ivo Lipanović**, kot egipčanski kralj je nastopil **Leonardo Šarić**.

Teden kulture na placu - Metliški festival na prostem se je začel 8. julija. Nastopilo je več hrvaških skupin, med njimi: Kazan, Svemirko, Kukuš in Lollobrigida.

Arena koprodukcijskemu filmu - Na 66. puljskem filmskem festivalu, ki se je začel 21. julija, je bilo v tekmovalni program uvrščenih tudi devet slovenskih filmov, med drugimi celovečerca **Miha Mazzinija** Izbrisana in **Teone Strugar Mitevske** Bog obstaja, ime je Petrunija. Zmagovalna drama Dnevnik Diane Budisavljevič režiserke **Dane Budisavljevič** je koprodukcija Hr-

vaške, Slovenije in Srbije. V filmu igrata tudi **Igor Samobor** in **Boris Ostan**.

Motovunski festival - Odprl ga je slovenski celovečerec Ne bom več luzerka režiserke **Urše Menart**. Na festivalu, ki je potekal med 23. in 27. julijem, sta bila na sporedu tudi dokumentarca o ljubljanski punk skupini Pankrti z naslovom Ti lahko, režiserja **Janija Severja**, in o kantavtorju **Vladu Kreslinu** z naslovom Poj mi pesem režiserja **Mirana Zupaniča**. Pankrti in Kreslin so nastopili tudi v glasbenem delu festivala.

Likovni svet Alenke Gerlovič - V studiu Moderne galerije Josipa Račića v Zagrebu so 20. avgusta odprli razstavo del nekdanje študentke zagrebške Akademije za likovno umetnost Alenke Gerlovič (1919-2010). V pripravi razstave sta sodelovala Posavski muzej Brežice in slovensko veleposlaništvo v Zagrebu.

Festival svetovne književnosti - Ljubiteljem literature se je 14. septembra v Hrvaškem glasbenem zavodu v Zagrebu predstavila slovenska pisateljica, filozofinja in kritičarka **Mojca Kumerdej**, nagrajenka Prešernovega sklada leta 2017 za roman Kronosova žetev.

Iskrino industrijsko oblikovanje - Mestni muzej Sisak je 13. septembra pripravil prvo razstavo v ciklusu vsakdanjih predmetov, ki so oblikovali vsakodnevno življenje v 20. stoletju. Predstavljeni so bili izdelki Iskre iz Kranja - telefoni, televizorji, računalniki, orodje idr.

„Speak dating” v slovenščini - Ob evropskem dnevu jezikov 26. septembra ste lahko v Študentskem centru v Zagrebu za klepet izbirali med 21 jeziki. Slovenščino so predstavljale lektorica na Oddelku za južnoslovanske jezike in književnosti Fi-

lozofske fakultete **Simona Gotal** in študentke **Sara, Iva** in **Marija**, pomagal pa je tudi slovenski veleposlanik **Vojislav Šuc**. **Lado pred slovensko publiko** - V Cankarjevem domu je 29. septembra nastopil ansambel Lado, eden najpomembnejših skrbnikov hrvaške ljudske dediščine. Program z naslovom Neka sjaji sunce svima so pripravili ob 70-letnici delovanja.

Josipa Lisac razprodala Cankarjev dom - Po štirih letih je 29. septembra v Ljubljani spet nastopila Josipa Lisac. Pripravila je izbor pesmi iz bogate 50-letne kariere.

Femininologija (Hommage Nives K-K) - Razstavo s tem naslovom so 1. oktobra odprli v zagrebški galeriji Vladimira Bužančića. Sodelovale so tudi slovenske avtorice **Milena Gregorčič**, **Anka Krašna**, **Irena Gayatri Horvat**, **Slađana Matić Trstenjak** in **Saša Bezjak**.

Svetovna praizvedba Žižkove Antigone - V zagrebškem HNK so 19. oktobra krstno uprizorili dramo Antigona, ki jo je za gledališče po naročilu napisal filozof **Slavoj Žižek**. Režirala je **Angela Richter**, Antigono je igrala **Iva Mihalić**.

Bratje po orožju - V Dolenjskem muzeju v Novem mestu so 25. oktobra odprli slovensko-hrvaško arheološko razstavo o elitah starejše železne dobe. Razstavili oziroma soočili so najdbe dveh grobov veljakov ali knezov iz 8. stoletja p. n. š. iz Kaptola pri Slavonski Požegi in Kapitelj-skih njiv v Novem mestu.

Najboljša igralka je Nataša Matjašec

Rošker - Na letošnjih Gavellovih večerih, ki so potekali med 11. in 23. oktobrom, je zagrebška publika videla tri slovenske predstave. Zunaj konkurence so izvedli muzikal **Adamsovi** v produkciji MGL in režiji **Aleksandra Popovskega**, v tekmovalnem programu pa sta bili uprizorjeni predstavi SNG Maribor **Somrak bogov** v režiji **Daliborja Matanića**, in Mladinskega gledališča Ljubljana **Baal** v režiji **Vita Tauferja** (več o tej predstavi v sosednjem članku). Žirija je nagrado za najboljšo igralko podelila Nataši Matjašec Rošker za vlogo v Somraku bogov.

Stanka Herak, jpt 🇺🇦

Ne pozabimo slovenskih jedi

Zimske radosti ali ni ga tiča čez prašiča!

Prišli so hladnejši dnevi in čas kolin. Ob tem najprej pomislim na otroška leta in čas, ki sem ga preživela na vasi pri noni Avguštini na Primorskem. Koline niso bile samo velik družinski praznik, to je bil praznik cele vasi! Odrasli so se ukvarjali z mesom, otroci pa smo dobili meh, ki je zamenjal žogo. Kakšno veselje je bilo to!

Nekoč smo Slovenci veliko bolj živeli z naravo in običaji, ki so nas povezovali. Mnogi običaji zaradi drugačnega tempa življenja in drugačnih moralnih in verskih prepričanj zamirajo ali pa so celo nezaželeni. Zato današnji otroci na žalost skoraj ne poznajo več te tradicije, ki je nekoč ob veselju in smehu zbrala vso družino in prijatelje. Prašiča je imela skorajda vsaka družina v vasi, od statusa družine pa je bilo odvisno, kako dolgo so ga lahko redili. Hkrati je bil prašič za mnoge edini vir mesa, vsekakor pa pomemben del prehrane. Danes je odnos do živali in mesa povsem drugačen. Na žalost se je izgubila vez med živaljo in jedjo na krožniku, ko nakupujemo v trgovskih centrih, se ob sumljivo velikem piščancu ali kosu mesa, ki je prepotoval pol sveta, sploh ne zamislimo. Vse manj je pomembna kakovost, vse bolj odločilna je cena!

Slovenija je majhna, vendar po običajih zelo raznolika. Skoraj

vsaka vas ima svoj običaj, zato so tudi pri kolinah proizvodi različni, tako lahko zasledimo *kranjske klobase*, *kraški pršut*, *prekmursko šunko*, *savinjski želodec*, *zasavske jetrunke*, *tünko*, *bohinjsko zaseko*, *suho vratino (bodjolo)*, *komflajš...*, *krvavice (mulce)*, *slanino (panceto)* in še in še. Če se kdo od vas še vedno ukvarja s kolinami, mu bom tokrat izdala naš družinski recept za domače klobase. Če jih je le bilo dovolj, smo jih jedli skozi vse leto ob različnih priložnostih. Najraje smo imeli skuhanе v vodi in belem vinu, s priloženim krompirjem v „zevenci“.

Vsaj v mislih se vrnimo v čase, ko so primerno spitanemu prašiču rekli, da je lep „ku g'spuđ“, debelemu človeku, da je „debu ku prese“, neumitemu pa, da je „umazan ku prese“ in seveda tisto najlepše: „ni ga tiča do prašiča“... Lepi so bili ti „cajti“, verjamem, da se strinjate z menoj!

Marjeta Trkman Kravar 🍷

Klara Žel: Lijepi naš Zagreb

Njegova ljepota i ukras,
Ovisi od svih nas.
Okolo njega prirodu mu dala,
To dragom Bogu hvala!
Tko ima zdrave oči,
Vidjeti mu sve je moći.
Europa oživila je grad
I svak ga ima rad.
Zagreb pun je turista
I on zaista blista.
Znamenit i zanimljiv na sve strane
Čovjek da gleda i stane.
A naš krasan Maksimir,
U njemu najdeš svoj mir.
Sve je zeleno i fino miriše,
Duboko treba da se diše.
Čist i zdrav je zrak,
Zato voli Maksimir svak.
Samo zdravlja nam Bog daj,
Da uživamo još taj raj.
Jer Maksimir park susjed je naš
I želimo da ostane naš pajdaš.
Uz to svega toga, molimo Boga
Da bude mir i među ljudima sloga!

Pregovori so zaklad ljudske modrosti

Kjer ljudje v miru žive, jim ptice rajsko žvrgole.
Za prepir sta potrebna dva.
Kjer sta dva petelina na enem dvorišču, je vrišč.
Nered in prepir sta pogube izvir.
Molčati ni nobena umetnost, je pa težko.
Kjer se veliki prepirajo, mali umirajo.
Oblast je slast in past.

Domače klobase

Potrebujemo: 10 kg mase (80% mesa, 20% čvrste slanine), 25 dag soli, 2 dag mletega črnega popra, 5 do 6 glavic česna. Debelina mletja mesa je 8-10 mm, slanine pa 6-8 mm. Klobase nataknejo na palice, dan ali dva jih odcejamo, rahlo jih odimimo in damo sušiti. Sušimo jih približno 30 dni, nato pa jih zalijemo z mastjo ali kako drugače shranimo.

Krompir v „zevenci“

Potrebujemo: 1 kg krompirja, 1 pest kislega zelja, 1 žlica masti, 1 žlica soli, ocvirke, klobase.

Krompir olupimo, operemo, zrežemo na kose, dodamo kisló zelje, solimo, zalijemo z vodo in kuhamo, dokler krompir ne naredi trde skorjice. Odcedimo in pripravimo zabelo: mast, ocvirke in narezane kuhane klobase malo pocvremo in zalijemo po kuhanem krompirju in zelju. Mmmmm, dober tek!

Irena piše

Učenje hrvaščine in slovenščine v praksi

Ko sem se pred več kot tridesetimi leti preselila iz Slovenije v Zagreb, sem doživela pravi »jezikovni« šok. Razmišljala sem v slovenščini, morala pa govoriti v hrvaščini in to je bilo na začetku zelo zatikajoče, nisem vedela, katera beseda sodi v kateri jezik, hrvaški ali srbski, šele sčasoma sem prišla do zaključka, da je hrvaščina tisto, kar je bolj podobno slovenščini.

Najprej anekdota iz časov, ko sem še živila v Sloveniji: nekoč smo šli na sindikalni izlet v Crikvenico, kjer nam je bilo seveda zelo lepo. Po večerji v hotelu smo šli na pijačo, na takrat moderen gin s tonikom. Ko mi je natakakar prinesel pijačo v počenem kozarcu, sem ga na to opozorila v moji takratni hrvaščini, ki sem jo govorila tako, da sem samo premestila poudarek, misleč, da bo tako zvenelo bolj hrvaško. Rekla sem: »Oprostite, ali moj kozarac je puknut«. Natakakar se je zasmejal in rekel: »Gospođa, ovoj stvari se kod nas kaže čaša. A kozarac je, kada se koza i jarac poj... (pri tem je naredil značilne gibe z rokami) i onda se rodi kozarac!!« In sem se naučila nove besede: kozarac je torej čaša.

Vendar pa takšnih težav nimajo samo Slovenci, ampak tudi Hrvati, ki se trudijo razumeti slovenščino. Prijateljica Hrvatica mi je pripovedovala o tem, kako se je s prijatelji Slovenci dogovarjala za oddih v njihovi počitniški hiši v hribih. Ko je po telefonu vprašala, kaj naj prinese s seboj, so rekli: »Nič, vsega imamo dovolj – od hrane do pijače, lahko pa prineseš kakšno rjuho«. Razmišljala je, kakšna bi lahko bila ta R-juha, očitno neka nova znamka, saj

pozna juhe Podravka, Knorr, Argo... Pa se je odločila, če že gre na obisk, bo prinesla teletino in kakšno fino kost, da bodo imeli pravo domačo juho, ne pa tiste iz vrečke. Šele ob srečanju so razčistili, da so ji predlagali, naj prinese »plahto«.

Pa še ena anekdota. Moja hrvaška soseda se je vedno hvalila, da razume slovenščino, ker da toliko gleda slovenski TV-program. Nekega dne pride in pove, da je na slovenskem programu gledala neki film, zelo nepovezan in slabo preveden, saj se je kar naenkrat začelo govoriti o sestri **Dani**, ki pa nikakor ni mogla biti povezana s filmsko zgodbo, in jo zanima, kaj pomeni sestra Dana. Odvrnem: sestra Dana pač, kot bi lahko bila sestra **Marjana**, sestra **Micka**, sestra **Jožica**, sestra... Ne, ne in ne, to nikakor ne more biti, ker o tem ni bilo nič v filmu. Šele čez čas sem ugotovila, da sprašuje za pomen besede »sestradana«, torej zelo zelo lačna.

Takšnih in podobnih zgodbic in anekdot ima verjetno vsak med nami. Če nič drugega, se ob njih vsaj nasmejimo, to pa tudi nekaj velja, kaj ne?

Irena Hribar-Pavlović 🇺🇸

Slovenski dom, naš drugi dom

Naša himna, ki jo pojemo že 14 let

Pesem Slovenski dom, naš drugi dom je Marijan Horn napisal leta 1994, ko je postal član društva. Uglasbil jo je takratni dirigent našega pevskega zbora Petar Kutnjak. Tako je nastala himna Slovenskega doma.

Med letoma 1994 in 1998 je med Marijanom in Petrom potekalo plodno sodelovanje: Marijan je pisal besedila, Petar jih je uglasbil, zbor jih je pel. Po pripovedovanju pevcev je pobudo za himno dala Majda Piškernik, dolgoletna članica društva in vestna pevka. Teden za tem je bilo že napisano besedilo Slovenski dom, naš drugi dom, do naslednje vaje je bila pesem že uglasbljena in aranžirana. Sprva ni bila najbolje sprejeta med nekaterimi pevci, čez čas pa se je lepo prijela in v obdobju, ko je dirigent postal Franc Kene, postala nepogrešljiv del repertoarja. Od takrat se pesem poje ob različnih priložnostih: na koncertih v Slovenskem domu, nastopih in gostovanjih v Sloveniji, recitirajo jo na petkovih srečanjih. Odkar je dirigent zbora Ivica Ivanović, se vsak koncert v

Soprano and Alto parts with piano accompaniment. Lyrics: Ko z ve-če-rom dan u-ga-ša, zvon ve-čer-ni za-zvo-ni, o-gla-

Vocal and piano parts. Lyrics: si se pe-sem na-ša, ne-žno v ti-ho noč zve-ni! V me-stu

Vocal and piano parts. Lyrics: le-pem, ki na-ha-ja se pod-za-greb-ško go-ro, Dom slo-

Vocal and piano parts. Lyrics: ven-ski, koš-ček ra-ja, ve-dno dru-gi dom nam bol Pe-sem

Vocal and piano parts. Lyrics: na-ša v svet raz-ne-si, do-bre že-lje za lju-di, spo-ro-či-lo jim pre-

Vocal and piano parts. Lyrics: ne-si: tu-kaj smo pri-ja-te-lji! Če jih pot tu mi-mo pe-lje, naj se

Vocal and piano parts. Lyrics: ra-di o-gla-se, Dom slo-ven-ski res od-prt je ve-dno za pri-ja-te-

Vocal and piano parts. Lyrics: ljel Dom slo-ven-ski res od-prt je, ve-dno za pri-ja-te-ljel

Slovenskem domu začne s pesmijo Slovenski dom, naš drugi dom.

V pesem sta ujeta duh in razpoloženje Slovenskega doma ter Slovencev in njihovih prijateljev, ki se radi družijo v našem drugem domu v Zagrebu.

Marijan Horn (Litija, 2. oktober 1922–Zagreb, 20. junij 2005) je bil pesnik, radioamater, poučeval je otroke v Radio klubu Zagreb. V Slovenskem domu je pel v moškem in mešanem pevskem zboru, bil je tudi v prvem uredniškem odboru Novoga odmeva. Slovenski dom mu je leta 2000 izdal zbirko poezije Pojdi z mano. Njegove pesmi pojejo tudi narodnozabavni ansambli v Sloveniji.

Odkar imamo himno, so bili dirigenti našega zbora Petar Kutnjak (1994–1998), Franc Kene (1998–2011), Anamarija Šimičič (2011–2011) in Ivica Ivanović od leta 2011.

Stanka Herak

Marijan Horn – oče himne Slovenski dom, naš drugi dom. Foto: Marija Ana Nemeč

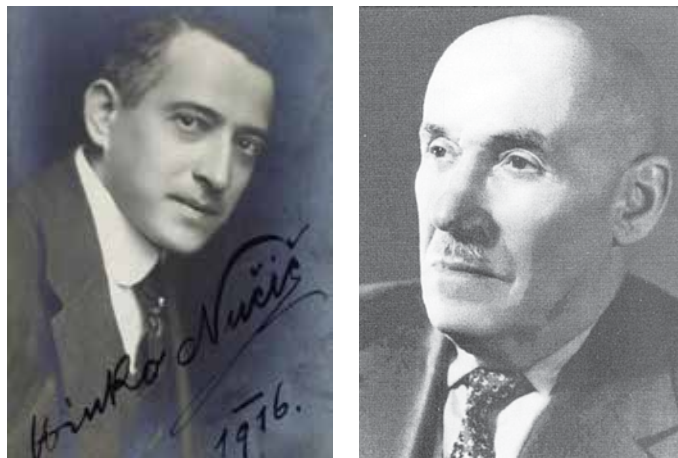

**Slovenski dom
Naš drugi dom
1929 - 2019**

KRATKA ZGODOVINA SLOVENSKEGA DOMA

Za rojstni dan našega društva štejemo 9. november leta 1929, ko so bila potrjena pravila kulturno-prosvetnega združenja z imenom Narodna knjižnica in čitalnica (NAKIČ). Kot ustanovitelji društva so se v zgodovino vpisali (po abecedi): **Av gust Arselin**, direktor Delavske zavarovalnice, **Radoje Hudoklin**, akademski kipar, **Fran Kogoj**, profesor medicine, **Janko Mešiček**, zavarovalni uradnik, **Hinko Nučič**, igralec in režiser, **Hugo Rumpret**, blagajnik zagrebske sokolske župe, **Vladimir Vaupotič**, železniški uradnik, **Robert Zalokar**, višji svetnik Železniške direkcije, **Boris Zarnik**, profesor biologije, **Fran Zavrnik**, profesor veterine (ki je sklical prvo sejo pripravljalnega odbora 2. oktobra 1929 in nato postal prvi predsednik NAKIČ-a), in **Fran Zdolšek**, ravnatelj ekspozitive Jutra.

Društvo so želeli poimenovati Slovenska knjižnica in čitalnica, vendar zaradi političnih okoliščin uporaba narodnostnega prirednika ni bila mogoča. Čez sedem let se je NAKIČ preimeno-

Dr. Fran Zavrnik in Hinko Nučič. Foto: arhiv društva

Št.	Ime	Prejeto	Prejeto	Št.	Prejeto	Prejeto
1.	H. Arselin, Fran.	zavodnik	Kapal	2.	H. Hudoklin, Radoje	1929
2.	H. Arselin, Fran.	zavodnik	Kapal	3.	H. Hudoklin, Radoje	1929
3.	H. Arselin, Fran.	zavodnik	Kapal	4.	H. Hudoklin, Radoje	1929
4.	H. Arselin, Fran.	zavodnik	Kapal	5.	H. Hudoklin, Radoje	1929
5.	H. Arselin, Fran.	zavodnik	Kapal	6.	H. Hudoklin, Radoje	1929
6.	H. Arselin, Fran.	zavodnik	Kapal	7.	H. Hudoklin, Radoje	1929
7.	H. Arselin, Fran.	zavodnik	Kapal	8.	H. Hudoklin, Radoje	1929
8.	H. Arselin, Fran.	zavodnik	Kapal	9.	H. Hudoklin, Radoje	1929
9.	H. Arselin, Fran.	zavodnik	Kapal	10.	H. Hudoklin, Radoje	1929

Iz prve članske knjige novega slovenskega društva v Zagrebu. Foto: arhiv društva

val v Narodni dom. To ime se je uporabljalo tudi med drugo svetovno vojno, ko je bilo društvo v ilegali. Čeprav so v NDH ustaške oblasti prepovedale vse, kar ni bilo hrvaško, so rojaki – z dramskim umetnikom **Hinkom Nučičem** in tovarnarjem **Vilimom Bizjakom** na čelu – ohranili dokumentacijo, knjižnico in drugo društveno premoženje, vključno s prostori, kjer so pomagali slovenskim izgnancem. Po osvoboditvi se je društvo preimenovalo v Slovenski dom Zagreb. To ime je – s premorom med letoma 1991 in 1994, ko se je imenovalo Slomškovo prosvetno društvo Slovenski dom – ohranilo vse do danes. Zadnjih 25 let ga vodi **Darko Šonc** (pregled preostalih predsednikov je v okvirju). Šonc je bil leta 2012 odlikovan z redom za zasluge Republike Slovenije za prispevek k ohranjanju slovenske kulture in jezika, povezovanju slovenske skupnosti na Hrvaškem ter krepitvi dobrososedskih odnosov.

Kraljevina Jugoslavija, NDH, SFRJ, Republika Hrvaška. V vsaki državi in ureditvi je slovensko društvo znalo najti svoj prostor in *modus operandi*. Bila so obdobja, ko je bolj životarilo kot polno živelo, zaradi okoliščin ali notranjih nesoglasij, vendar sta vsakemu padcu in zastoju sledila vnovičen vzpon in nov zagon.

Predsednik društva Darko Šonc je bil leta 2012 za prispevek k ohranjanju slovenstva na Hrvaškem odlikovan z redom za zasluge. Foto: UPRS

80. obletnica Slovenskega doma v dramskem gledališču Gavella, leta 2009. Foto: arhiv društva

Članom največ pomeni, da se v društvu lahko pogovarjajo „po domače“, v slovenščini. Foto: arhiv društva

DRUŠTVENI PROSTORI

Društvo je delovalo na vseh koncih Zagreba in se kar naprej selilo, prostore so prodali ali so bili oddani drugim, včasih so selitvam botrovala politične razmere. NAKIČ je prvih pet let deloval v Gundulićevi ulici 29, naslednja tri leta v Ulici kraljice Marije (v današnji Hebrangovi ulici), naslednja postaja je bila Berislavićeva ulica 11, a le za dve leti. Že leta 1940 je bila spet potrebna selitev, tokrat na Tomislavov trg 19. Ko je tam med vojno delovalo zavetišče za begunske otroke, je bil sedež društva v Berislavićevi ulici 6. Po vojni je Slovenski dom v uporabo dobil hišo v Trenkovi ulici 9. Zadnja selitev je potekala pred okroglimi 70 leti. Takrat se je društvo ustalilo v Masarykovi ulici 13. Po razpadu nekdanje skupne države je bila usoda prostorov dalj časa negotova. V obdobju čakanja je bila leta 1994 izvedena celovita prenova, kasneje še enkrat leta 2003. Po končanem postopku denacionalizacije so prostori pripadli Mestu Zagrebu in pozneje hrvaški vladi, društvo pa je še naprej najemnik. Vse zamisli, da bi jih odkupili, so se iz-

Knjižnica in čitalnica Slovenskega doma je primerna tudi za druženje. Foto: arhiv društva

ČLANSTVO

NAKIČ ni bilo edino slovensko društvo, ki je delovalo v Zagrebu v času prve Jugoslavije, pa vendar se je vanj že v prvem letu včlanilo prek tisoč ljudi. Prvi povojni podatek je iz leta 1946, ko je bilo evidentiranih 1361 članov, leta 1950 jih je bilo že 2232. Postopno je članstvo usihalo. V letu 1989 je bilo le še »120 aktivnih članov«. V 90. letih je število članov spet naraščalo, se v novem tisočletju ustalilo, v zadnjem obdobju pa spet zmanjšalo in leta 2019 ustavilo pri številki 500. Popisi prebivalstva kažejo, da se slovenska skupnost ne le krči, ampak tudi stara (povprečen Slovenec na Hrvaškem je star 59,7 leta), nove generacije se ne opredeljujejo kot Slovenci, dosedanje oblike združevanja jih ne pritegnejo. Ob razpadu Jugoslavije je na Hrvaškem živelo nekaj manj kot 24 tisoč Slovencev, leta 2001 še dobrih 13 tisoč, ob zadnjem popisu leta 2011 pa natanko 10.517.

Slovenski dom na Masarykovi 13 v Zagrebu. Foto: Antun Bukovec

jalovile. Škoda. S tem bi se trajno rešilo prostorsko vprašanje Slovenskega doma, hkrati pa bi dobili možnost, da bi sredi Zagreba zraslo slovensko kulturno-poslovno središče.

KNJIŽNICA IN ČITALNICA

Prvih 150 knjig so prispevali ustanovni člani in uredništvo časopisa Jutro. Po enem letu je bilo članom na voljo 1207 knjig, tik pred drugo svetovno vojno že trikrat toliko. Po nakupu miz in stolov je oživel čitalniški prostor: delovala sta bralni klub in krog bralcev, člani društva so lahko prebirali vse takratne slovenske časopise. Knjižnična in čitalniška ponudba sta se prilagajali zanimanju in družbenim okoliščinam. Zgodovina beleži več donacij; še danes knjižnica hrani predvojne letnike Ljubljanskega zvona in Sodobnosti, ki so ji bili podarjeni. Po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške sta se evidentiranje knjig in izposoja modernizirala, število knjig se je do leta 2004 povzpelo na 4604, danes jih je prek 7 tisoč. Žal pa je vse manj bralcev. Pred 15 leti je bilo rednih obiskovalcev knjižnice sto, po zadnjih podatkih le še deset. Knjižnico vodi **Darija Stantić**.

ZBOROVSKO PETJE

Že leta 1930 so v društvu ustanovili mešani pevski zbor (MePZ), kasneje še moškega in ženskega, v 70. letih je deloval tudi Slovenski oktet SLOK. V povojni Jugoslaviji je bil moto pevskega zbora: S pesmijo širiti bratstvo Hrvatov in Slovencev. Številčni in kakovostni vrh so dosegli leta 1952, ko je imel 51-članski MePZ prvi samostojni koncert v Glasbenem zavodu,

Pevski zbor Slovenski dom z dirigentom prof. Ivico Ivanovičem in harmonikarjem Francom Ropom na nastopu ob dnevu zagrebških narodnih manjšin leta 2013 na Zrinjevcu. Foto: Darko Abramovič

Dirigent Franc Kene (prvi z desne) in zbor Slovenski dom na koncertu Primorska poje, ki je bila leta 2010 v mali koncertni dvorani Vatroslava Lisinskega v Zagrebu. Foto: arhiv društva

ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST

Med letoma 1932 in 1933 je društvo izdajalo glasilo Odmev. Izšlo je deset številčk. Prvi poskus oživitve je uspel leta 1992, ko je izšla ena številka biltena Korenine in vezi. Drugi poskus leta 1996 je bil uspešnejši. Pobudnik in prvi urednik je bil **Silvin Jerman**, gonilna sila pa tedanja dopisnica RTV Slovenija iz Zagreba **Ilinka Todorovski**. Nastal je Novi odmev, ki od takrat izhaja tri- do štirikrat na leto, predvsem kot kronika delovanja Slovenskega doma. V zadnjem desetletju podrobneje spremlja tudi izstopajoče dogodke

Zbor ni zamudil nobenega pevskega tabora v Šentvidu pri Stični. Foto: arhiv društva

nekajkrat so ga posneli za hrvaški radio. Pevci so se leta 1979 udeležili prvega Tabora pevskih zborov v Šentvidu pri Stični in te tradicije niso nikoli prekinili. Po osamosvojitvi so se začeli redno udeleževati revije pevskih zborov Primorska poje; leta 2008 je eden od koncertov prvič potekal tudi v Zagrebu. Slovenska zborovska pesem je nepogrešljiva na številnih dogodkih v Slovenskem domu in prireditvah v Zagrebu. MePZ od leta 1998 redno nastopa na reviji manjšinske ustvarjalnosti v dvorani Vatroslava Lisinskega, na božičnem koncertu manjšinskih zborov v zagrebški katedrali, odhaja na gostovanja po Hrvaški in Sloveniji, od Medvod do Metlike. Pred 14 leti se je steklo posebno prijateljstvo z MePZ Lisca iz Sevnice, ki ga vsako leto okrona vsaj en skupni koncert.

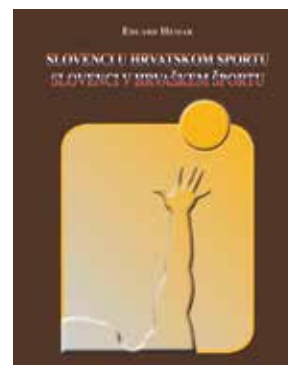
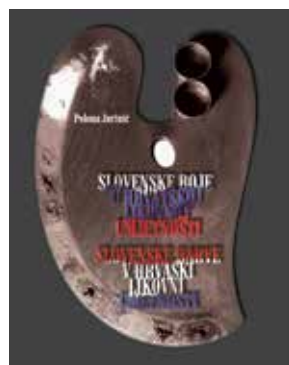
Najdaljši dirigentski staž je imel **Franc Kene**, zbor je vodil med letoma 1998 in 2011, od takrat je zborovodja **Ivica Ivanović**. Dolgoletna predsednica zbora je bila **Ivanka Nikčević**, od leta 2015 to nalogo opravlja **Stanka Herak**.

Že 15 let vzporedno deluje MePZ duhovne sekcije A. M. Slomška, ki poje na slovenskih mašah v Zagrebu in Sloveniji ter se udeležuje revije Primorska poje. Vodi ga dirigent **Vinko Glasnović**, ki je tudi uglasbil več Slomškovich pesmi.

Za dolgoletno negovanje zborovske pesmi so številni člani obeh zborov prejeli Gallusova priznanja Javnega sklada za kulturne dejavnosti Republike Slovenije.

v preostalih slovenskih društvih na Hrvaškem. Med najbolj priljubljenimi rubrikami je Preteklost v sedanosti, v kateri oživijo zgodbe o globokih slovensko-hrvaških vezeh. Žal skoraj vsaka številka beleži tudi poslednja slovesa od članov društva. Od leta 2017 je urednica **Agata Klinar Medaković**. Časopis je dostopen na spletni strani društva, od letos tudi v slovenski digitalni knjižnici Dlib.si. Slovenski dom je med letoma 2003 in 2019 izdal dvaindvajset knjig in brošur, med njimi nekaj pesniških zbirk članov, največ

pa je zgodovinskih pregledov. Poleg knjige o prvih 70 letih Slovenskega doma izstopa trilogija o pomembnih Slovencih na Hrvaškem: Slovenski umetniki na hrvaških odrih (2011) avtorjev **Branka Hećimovića**, **Marije Barbieri** in **Henrika Neubauerja**, Slovenske barve v hrvaški likovni umetnosti (2012) avtorice **Polone Jurinić**, članice Slovenskega doma, ki je popisala tudi druge pomembne zgodovinske vsebine, ter Slovenci v hrvaškem športu I. in II. avtorja **Eduarda Hemarja** (2014, 2019). V nastajanju je knjiga o slovenskih znanstvenikih na Hrvaškem, gradivo že zbira **Filip Škiljan**, ki je tudi avtor zadnje knjige v založbi Slovenskega doma – o Franu Zavrniku. Med člani je največ zgodovinskih vsebin popisala **Polona Jurinić**. Tudi knjige so dostopne na društveni spletni strani (www.slovenici-zagreb.hr). Ta je sicer namenjena predvsem sprotni objavi pomembnih informacij. Za vstop v svet družabnih omrežij se društvo še ni opogumilo.

Trilogija Slovenski umetniki na hrvaških odrih, Slovenske barve v hrvaški likovni umetnosti, Slovenci v hrvaškem športu I in II.

Izid 60. številke Novega odmeva in razstava o zgodovini društvenega glasila, leta 2016. Foto: Toni Hnojčik

DUHOVNA SEKCIJA A. M. SLOMŠKA

Po razpadu Jugoslavije so v Zagrebu začele potekati maše v slovenščini, sprva v cerkvi sv. Roka, kasneje v kapeli Ranjenega Jezusa na Trgu bana Josipa Jelačića. Najprej je maševal vodja Rafaelove družbe **Janez Rihar**, kasneje lazarist **Andrej Urbancl** iz župnije Vrapče. Po odhodu lazaristov za maše skrbijo duhovniki iz Videmske in Leskovške dekanije. Ob 20-letnici slovenskih bogoslužij v Zagrebu je 13. novembra 2012 maševal ljubljans-

Nastop zbora duhovne sekcije A. M. Slomšek na podelitvi Gallusovih značk leta 2015 v Slovenskem domu. V ospredju zborovodja prof. Vinko Glasnović. Foto: N.L.

Leta 2016 nas je obiskal škof Andrej Glavan. V imenu društva ga je pozdravil Franc Strašek. Foto: arhiv društva

ski nadškof in metropolit **Anton Stres**, ki je tudi obiskal Slovenski dom. V Slovenskem domu so vernike obiskali tudi škofje **Metod Pirih** (1993), **Alojz Uran** (2004), **Andrej Glavan** (2014) in **Stanislav Lipovšek** (2017).

Od leta 1994 v društvu deluje Duhovna sekcija A. M. Slomška, ki skrbi za druženja po nedeljskih bogoslužjih v Slovenskem domu, romanja in druge dogodke ter delovanje pevskega zbora. Dolgoletni stebler te sekcije je bila **Martina Koman**, kasneje sta jo vodili **Slavica Horjak** in **Olga Tkalčec**. MePZ A. M. Slomška že 25 let predano vodi prof. **Vinko Glasnović**.

DRUŽENJE IN RAZVEDRILO

Prvo druženje je že pred uradno ustanovitvijo društva pripravil t. i. zabavni odbor: člane je povabil na miklavževanje. V društvu so se zabavali na pustnih, silvestrskih in novoletnih veselicah ter mladinskih čajankah. Med obema vojnama so bili priljubljeni plesni večeri. Med letoma 1950 in 1959 so jih prirejali vsak torek in nedeljo. V 70. letih so »plesnjaki v Slovincu« ob koncih tedna privabili tudi po 500 ljudi. V pousamosvojitvenem obdobju so se poleg zabav s tradicionalnim

pridihom, kot sta pustovanje in martinovanje, uveljavila srečanja, poimenovana V petek se dobimo. Od leta 1995 se vsak prvi petek v mesecu člani zberejo na praznovanju rojstnih dni, pripovedujejo si anekdote, izvajajo skeče, pojejo in plešejo. Za prve petke so bili zadolženi **Marijan Horn**, **Silvin Jerman** in **Alojz Kramar**, lani je organizacijo prevzela **Irena Hribar - Pavlovič**. Ker se članstvo stara, obisk upada. Nov recept za družabne vrhunice se še išče.

Oče prvih petkov Silvin Jerman (desno) s Slavkom Alojzom Kramarjem. Foto: arhiv društva

Na petkovih srečanjih je vedno veselo. Foto: arhiv društva

KREATIVNA DELAVNICA ŠOPEK

Svoje stvaritve so članice Šopka prvič razstavile za veliko noč 2006: raznobarvni pirhi, poslikani tradicionalno in po lastnem navdihu, cvetje iz papirja, bidermajerski šopki so navdušili obiskovalce Slovenskega doma. Velikonočne razstave so postale stalnica, kmalu pa so se uveljavile tudi božične prodajne razstave z zimskim repertoarjem, raznovrstnimi okraski za jelke, venčki in figuricami za jaslice. Ustvarjalnost se je širila na

poslikave stekla in keramike. Uporabljene tehnike in materiali pravzaprav nimajo meja. Članice razstavljajo tudi na različnih prireditvah v Zagrebu, pri drugih hrvaških društvih in tudi v Sloveniji. Zamisel za ustanovitev ustvarjalne delavnice se je rodila leta 2005, ko je član MePZ **Jakov Šimunović** pevkam predstavil svoj konjiček in jih v hipu navdušil. Šopkovke je vodil do leta 2013, od takrat dejavnosti usklajuje **Stanka Novkovič**.

Šopkove razstave so od leta 2006 nepogrešljiv uvod v velikonočno praznovanje. Foto: S.K.

Članice kreativne delavnice vsako leto presenetijo s kakšno novostjo. Foto: akm

PREDAVANJA IN PREDSTAVITVE KNJIG

Ob ustanovitvi društva je začel delovati prosvetni odsek, ki je ob sredah pripravljala raznovrstna predavanja. Prvi je leta 1930 predaval **Boris Zarnik**, o razvoju človeka. V zadnjih 25 letih je bilo prek 200 predavanj, od domoznanskih in potopisnih do zdravstvenih in literarnih.

Najbolj obiskani so bili tematski ciklusi, denimo predavanja tujih veleposlanikov v drugi polovici 90. let, ki jih je Slovenski dom pripravljala v sodelovanju s Koordinacijo hrvaških društev prija-

alpinizma, med njimi **Viki Grošelj**, **Andrej** in **Marija Štremfelj**, **Tomislav Tomo Česen**, **Marko Prezelj** in **Tone Škarja**, **Monika Kambič**, **Martina Čufar Potard**, **Nastja Davidova**.

V Slovenskem domu svoje knjige in prevode v hrvaščino predstavljajo številni slovenski avtorji, literati, zgodovinarji, biografi in tudi prevajalci. Iz zadnjega obdobja omenimo le **Kajetana Koviča**, **Gorana Vojnoviča**, **Deso Muck**, **Boža Repeta**, **Jagno Pogačnik**, **Anito Peti - Stančič**, **Bojana Balkovca**. Povod za

Pogovorni večer Tanje Borčič Bernard (desno) s pisateljem Borisom Pahorjem, leta 2015. Foto: MB

Milan Kučan na predstavitvi biografije dr. Boža Repeta: Milan Kučan, prvi predsednik, leta 2016. Foto: Toni Hnojčik

Stipe Božić, Viki Grošelj in Željko Žarak (z desne) na predstavitvi knjige Nejšca Zaplotnika Pot, leta 2009. Foto: arhiv društva

Predstavitve slovenske uspešnice Čefurji raus!, leta 2010. Z leve: avtor Goran Vojnovič, prevajalka Anita Peti-Stantič, povezovalka Agata Klinar Medaković. Foto: arhiv društva

teljstva. Pred volitvami leta 1997 so se pogovorov z naslovom V obraz udeleževali prvaki parlamentarnih strank. Med letoma 2014 in 2018 je na pogovornih večerih s **Tanjo Borčič Bernard** sodelovalo več izstopajočih osebnosti, med njimi **Milan Kučan**, **Boris Pahor**, **Lojze Peterle**, **Vojko Volk**, **Jadranka Kosor**, **Matjaž Kek**, **Smiljana Knez**. Izjemno obiskani so Alpinistični četrtki, ki od leta 2012 potekajo na pobudo in v sodelovanju s hrvaškim planincem **Željkom Žarkom** in pobudo Penjati se mora. V Slovenskem domu so nastopala vsa velika imena slovenskega

predavanja so tudi obletnice: v Trubarjevem letu je o jezikovnih vezeh predaval **Alojz Jembrih**, v Plečnikovem letu o arhitektove opusu **Peter Krečič**, v Maistrovem letu o generalovi dediščini **Zvezdan Markovič**, v Cankarjevem letu je predstavitev Cankarja v stripu spremljal tudi gledališki performans, ob 140-letnici rojstva **Zofke Kveder** smo v Slovenskem domu gostili njene zagrebške potomke: vnukinjo koreografinjo **Tihano Škrinjarić**, pravnukinjo pisateljico **Sanjo Pilić** in prapravnukinjo fotografkinjo **Vladimiro Spindler**.

IZLETI IN ŠTUDIJSKA POTOVANJA

Izletniški odsek NAKIČ-a je člane vabil na izlete v bližnja kraja Podsused in Samobor, priljubljene izletniške točke v Sloveniji pa so bile na Gorenjskem, predvsem Golica in Bohinj. Takoj po drugi svetovni vojni je bilo nekaj obiskov obmejnih krajev, izletniški bum pa je društvo doživelo med letoma 1972 in 1975, ko so člani pod vodstvom **Frana Petreja** prekrižarili Slovenijo. V zadnjem obdobju je samostojnih izletov manj, zelo veliko pa je ogledov znamenitosti ob robu pevskih gostovanj, romanj, vseslovenskih srečanj ali slovesnosti ob slovenskih praznikih. Člani izkoristijo vsako priložnost, da spoznajo košček rodne grude. Vse bolj priljubljena postajajo študijska potovanja, v organizaciji Sveta slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreba (SSNM MZ), ki so namenjena poglobljenemu spoznavanju dediščine in znamenitosti. Ljubitelji gora si slovenska pogorja ogledujejo v organizaciji hrvaških planinskih društev. Večkrat je vznikla zamisel o planinski sekciji; začela je delovati od letošnje pomladi. Od leta 2014 si člani vsako pomlad lahko ogledajo tudi neznani slovenski Zagreb, pod vodstvom **Marjete Trkman Kravar**.

S študijskega potovanja na Vrhniko – pri Cankarjevem spomeniku leta 2018. Foto: RP

KULTURNE PRIREDITVE

Nobeno leto ne mine brez slovesnosti ob kulturnem prazniku, ko se člani Slovenskega doma poklonijo spominu na Franceta Prešerna. Ob tej priložnosti se prirejajo koncerti, gostovanja, literarni večeri, predstavitve knjig, dramske predstave, razstave. Prva večja kulturna prireditev po drugi svetovni vojni je bil Slovenski večer 6. oktobra 1945 v Malem gledališču, današnjem gledališču Gavella. Gavellov oder je ostal priljubljeno prizorišče

večjih dogodkov in jubilejnih slovesnosti Slovenskega doma: tam smo denimo z vrhunskimi kulturnimi programi praznovali vse okrogle obletnice društva od leta 1999 naprej in bi tudi 90. rojstni dan, če ne bi gledališča prenavljali. Zadnje prireditve so povezovale **Eva Irgl**, **Violeta Tomič** in **Lara Janković**, režirali **Maja Weiss**, **Peter Juratovec** in **Tomaž Letnar**, med nastopajočimi pa so bili **Radko Polič**, **Arsen Dedić**, **Zlatko Vitez**, **Bobi Marotti** in glasbe-

Kulturni program ob dnevu reformacije, leta 2013. Foto: M.B.

Avtorski glasbeni večer Adica in prijatelji, na katerem so sodelovali Mladen Kušec, Vojo Šiljak, Marija Mlinar, Lidija Percan, Zdenka Kovačiček, Miro Ungar, Višnja Korbar in kvartet Melos. Dvorano Slovenskega doma je napolnil glas legendarne Zdenke Kovačiček. V ozadju Adica Dobrič-Jelača in Vojo Šiljak. Foto: Antun Bukovec

Dan državnosti v zagrebškem Muzeju sodobne umetnosti, leta 2019.
Foto: Antun Bukovec

na skupina Sudar, ki je delovala pod okriljem Slovenskega doma. Kulturne prireditve so stalnica ob slovenskih državnih praznikih, večkrat potekajo tudi v soorganizaciji s slovenskim veleposlaništvom v Zagrebu. Letošnji skupni sprejem ob dnevu državnosti je potekal v Muzeju sodobne umetnosti. Glasbeni program so izvedli študenta zagrebške glasbene akademije iz Slovenije, sopranistka **Anja Žabkar** in tenorist **Matic Zakonjšek**, ob klavirski spremljavi **Zorana Šonca**, dolgoletnega člana Slovenskega doma. Tudi v preteklosti so v programih sodelovali izstopajoči umetniki s slovenskih in hrvaških opernih in dramskih odrov: **Josip Križaj**, **Josip Gostič**, **Vilma Bukovec**, **Mario Šimenc**, **Josip Šutej**, **Hinko Nučič**, **Vika Podgorska**, **Josip Bobi Marotti**, **Ivica Kunej** ...

Člani Slovenskega doma obiskujejo prireditve, ki častijo slovensko-hrvaške vezi, med drugim tradicionalno sodelujejo v Vrazovi Ljubi-

Festivala hrvaške ljubezenske poezije katerega se zadnjih nekaj let udeležujejo tudi slovenske pesnice in pesniki. Na sliki Ines Cergol, leta 2014. Foto: akm

ci, prazniku poezije v Samoborju, posvečenemu muzi Stanka Vraza. Veliko je tudi umetniških dogodkov na odru Slovenskega doma. Omenimo nastope gledališke skupine reške Bazovice, študentov slovenščine na zagrebški Filozofski fakulteti in študentov glasbe na Glasbeni akademiji v Zagrebu ter barda hrvaške poezije **Eneša Kiševića**. Nepozaben je bil koncert v spomin na Majdo Sepe, ko so se na odru Prešernove dvorane zvrstile tudi legendarne **Elvira Voča**, **Zdenka Vučković**, **Ksenija Erker**, **Anica Zubović**, **Elda Viler** in **Zdenka Kovačiček**, v spremljavi **Mojmirja Sepeta**. V Prešernovi dvorani so bile tudi projekcije dokumentarnih in igranih filmov v produkciji RTV Slovenija, HRT in neodvisnih producentov, na primer: Tipično slovensko: kozolec, Zgodbe z meje, Kako se je začelo na Soči 1915, portreti Josipa Rijavca in Marije Vere itd.

UČENJE SLOVENŠČINE

Spodbujati pogovarjanje v materinščini sredi hrvaškega glavnega mesta je bilo vselej najpomembnejše vodilo društva. Zanimanje za obnavljanje znanja ter učenje slovenščine pa se je pojavilo po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške. Na prvo povabilo leta 1992 se je sredi vojnih razmer odzvalo toliko ljudi, da so morali oblikovati kar dve skupini. Kasneje je zanimanje kopnelo, pouk obiskuje od 10 do 15 učencev, razdeljenih v začetno in nadaljevalno skupino. Od leta 1995 slovenščino poučuje **Marja Crnković**. Dopolnilnega pouka slovenščine ali drugačne trajne oblike učenja jezika za najmlajše v društvu zaradi premajhnega zanimanja ni bilo mogoče vzpostaviti, bilo je nekaj poskusov druženj na urah pravljic in otroških delavnicah, ki pa so hitro zamrli. Hrvaška zakonodaja je leta 2008 omogočila več oblik učenja jezikov manjšin v osnovnih in srednjih šolah. Za Slovence na Hrvaškem zaradi razpršenosti pride v poštev le tako imenovani model C, ki omogoča, da jezik manjšine postane ocenjevan izbirni jezik, ki se ga učenci učijo od 2 do 5 šolskih ur na teden. To možnost so doslej izkoristili v Varaždinski, Me-

džimurski in Primorsko-goranski županiji, v Zagrebu pa še ne, tudi zaradi zapletenih pripravljalnih postopkov, ki jih društvo ne more prevzeti nase.

Učenci slovenščine z učiteljico Marjo Crnković (tretja z desne), leta 2015. Foto: I.N.

LIKOVNE, FOTOGRAFSKE IN DRUGE RAZSTAVE

Od preureditve društvenih prostorov leta 1994 je Prešernova dvorana postala primerno prizorišče za galerijsko dejavnost. Prva odmevna razstava, ki je vrata Slovenskega doma odprla tudi zahtevnemu zagrebškemu občinstvu, je spomladi 1996 pod naslovom Slovenski krog v Zagrebu predstavila izbor del šestih uveljavljenih kiparjev in slikarjev slovenskih korenin, ki so živeli in ustvarjali v Zagrebu. Razstave akademskih in ljubiteljskih likovnih umetnikov iz Slovenije in Hrvaške (**Vasilija Josipa Jordana**, **Munirja Vejzovića**, **Jožeta Rebernaka**, **Jožeta Ciuhe**, **Darje Lobnikar Lovak** ...) so vselej dobro obiskane in odmevne. Razstavljajo tudi fotografi, med njimi sta bila legendarna **Marija Braut** in **Stanko Vrtovec**. Od leta 2017 se v sodelovanju

Razstava z Aljaževim stolpom v Slovenskem domu, leta 2016.. Foto: Toni Hnojčik

Zvočna razstava o Prešernu v popularni glasbi, leta 2018. Foto: SŠ

Z otvoritve slikarske razstave Vladimirja Brezarja, leta 2016. Foto: Antun Bukovec

z društvom Fijaker na skupinskih razstavah predstavljajo tudi mlajši zagrebški fotografi.

Veliko je tematskih razstav, bodisi o delovanju društva (npr. o nekdanjem predsedniku in dramskem umetniku Hinku Nučiču ali ob 20-letnici izhajanja Novega odmeva) bodisi o pomembnih domoznanskih temah. Na razstavah so obiskovalci med drugim spoznali usodo slovenskih izgnancev 1941–1945, zgodovino Aljaževega stolpa, športni legendi **Nikolo Turka** in **Leona Štuklja**, mariborskega admirala Wilhelma Tegetthoffa in bitko pri Visu 1866, obraze in dela znanih Slovencev v Zagrebu, zgodovino Borštnikovih srečanj ter druge pomembne rojake, kot sta Rudolf Maister in Primož Trubar.

Izkupiček sedmega salona miniatur leta 2017 je bil namenjen otrokom z razvojnimi težavami in invalidnostjo. Foto: akm

GLASBENO USTVARJANJE

Dobro desetletje so bili zaščitni znak Slovenskega doma – harmonikarji. Med letoma 1977 in 1987 je orkester pod vodstvom Zvonka Šiljca nastopal na prireditvah v društvu ter številnih zagrebških in hrvaških odrih. Prejeli so številna priznanja, domača in mednarodna, denimo srebrno plaketo na fe-

Sudar Percussion na slovesnosti ob 85. obletnici Slovenskega doma v dramskem gledališču Gavella. Foto: Antun Bukovec

stivalu v Gospiću, zlati medalji na festivalu v Franciji, srebrno priznanje v Ženevi.

Med letoma 2005 in 2015 je blestel orkester Sudar Percussion, pod vodstvom tolkalca **Gorana Goršeta**. Sprva je deloval pod imenom Slovenica, sestavljali pa so ga mlajši glasbeniki, člani Slovenskega doma in študenti Glasbene akademije Zagreb. Osredotočili so se na igranje slovenskih ljudskih pesmi v izvirnih in posebnih aranžmajih. Kasneje se je sestava spremenila, ansamblu se je pridružil skladatelj in pianist **Matej Meštrović**, repertoar se je razširil, preimenovani v orkester Sudar so bili kot glasbena atrakcija vabljeni na številne festivale, od Dubrovniških poletnih iger do Splitskega poletja. Po prvem nastupu na 75-letnici Slovenskega doma decembra 2004 so postali nepogrešljivi na večjih prireditvah društva. Leta 2015 je skupina izdala svoj prvi album Eat Suite. Skupina od takrat išče nove glasbene izraze, uspešno deluje še naprej, a ne več pod okriljem Slovenskega doma.

IZGNANCI 1941–1945

Ko je bilo današnje slovensko ozemlje med drugo svetovno vojno razkosano, so nemški nacisti z okupiranih območij že leta 1941 izgnali 63 tisoč Slovencev, med njimi okoli 10 tisoč na Hrvaško. Tu so si številni izgnanci kasneje ustvarili nov dom. V Slovenskem domu je bila 16. decembra 2003 ustanovljena Krajevna organizacija Društva izgnancev Slovenije Zagreb (KO DIS), ki si prizadeva za ohranitev spomina na to temačno zgodovinsko obdobje, za pravice žrtev vojnega nasilja in izterjavo odškodnine. Predsednik je **Slavko Alojz Kramar**. Člani se udeležujejo dogodkov v Sloveniji, predvsem izgnanskih srečanj pri gradu Rajhenburg ter pohodov ob okupacijskih mejah Nemčije in NDH v Posavju, prirejujejo spominske dogodke in zapisujejo spomine za Novi odmev, v društvenih prostorih konzularna služba slovenskega veleposlaništva v Zagrebu izganecem vsako leto izdaja potrdila o preživetju. V založbi Slovenskega doma je leta 2016 izšla knjiga **Slavka Alojza Kramarja**

Z občnega zbora izgnancev leta 2017. Foto: arhiv društva

Slovenci v Neodvisni državi Hrvaški. Večkrat je bila na obisku predsednica DIS **Ivica Žnidaršič**.

OSTALE DEJAVNOSTI

V različnih obdobjih opazimo rojevanje in ugašanje posameznih dejavnosti; velikokrat je to odvisno od posameznikov, ki postanejo motor neke dejavnosti, po njihovem odhodu pa zmanjka moči za nadaljevanje.

Pred drugo svetovno vojno je v društvu deloval propagandni odsek, ki je bil zadolžen za pridobivanje članstva. Leta 1932 je v nekaj mesecih zbral podatke in naslove 16 tisoč Slovencev v Zagreb.

Med letoma 1981 in 1989 je izstopala plesna dejavnost. Plesalci Slovenskega doma so tekmovali in pobirali nagrade v standardnih in latinskoameriških plesih ter redno nastopali na prireditvah v društvu in drugod. Leta 1988 je bil Slovenski dom celo organizator mednarodnega turnirja v akrobatskem roknoletu v Zagrebu. Vaje plesnih skupin je obiskovalo do 40 članov.

Vse do začetka druge svetovne vojne so v društvu prirejali šahovske turnirje, člani šahovskega odseka so bili uspešni na različnih tekmovanjih.

V prvih povojnih letih je bila posebej prepoznavna dramska sekcija, ki je prestopila društveni prag in nastopala celo na poklicnih odrih, denimo gledališča Komedija in Gavella. Režiral je takratni predsednik društva in poklicni režiser **Hinko Nučič**, med izvedbami pa omenimo Cankarjevo Pohujšanje v dolini šentflorjanski, Golarjevo Vdovo Rošlinko, Zupanove Belokranjske kresove in Linhartov Ta veseli dan ali Matiček se ženi. Dejavnost je oživela med letoma 2004 in 2005, ko se je spletlo imenitno sodelovanje med nekdanjim igralcem **Ivico Kunejem** in lektoricco slovenščine na Filozofski fakulteti Zagreb **Matejko Tirgušek**; mladi člani Slovenskega doma in študenti slovenskega jezika so izvedli Möderndorferjevega Podnajemnika in dramski recital z naslovom Neznani Prešeren ali slike iz pesnikovega življenja. Ivica Kunej je tudi stalni recitator in interpret poezije na dogodkih v društvu, pripravil je tudi odmevne literarne večere.

Večno vprašanje je, kako pritegniti mlade. Že v prvih letih po nastanku društva so ustanovili mladinski odsek, ki se je vključeval v različne dejavnosti, od športnih do izletniških, mladi so pripravili miklavževo in božično obdarovanje otrok. Po drugi svetovni vojni je med letoma 1947 in 1953 pod vodstvom pisate-

ljice, pesnice in režiserke **Ruže Lucije Petelin** delovala pionirska sekcija. Vse do leta 1972 sta izmenjaje delovala mladinska sekcija in Slovenski študentski klub, člani so organizirali športna tekmovanja in ples. Več poskusov za aktiviranje otrok, učencev, dijakov in študentov je bilo tudi po letu 1991, a so praviloma po nekaj mesecih ugasnili. Študentski klub pod vodstvom **Simona Medveda** je ambiciozno deloval med letoma 2002 in 2005.

Predstava Podnajemnik v izvedbi mladih članov Slovenskega doma, katerih mentorja sta bila Ivica Kunej in prof. Matejka Tirgušek, leta 2005. Foto: arhiv društva

V tem obdobju pa so izstopale odmevne družbene akcije zunaj društvenih prostorov, ki so pritegnile pozornost tudi širše zagrebške javnosti. Prvi takšen dogodek je bil leta 1989, ko je društvo na pročelju stavbe v Masarykovi 13 postavilo spominsko ploščo **Hinku Nučiču**. Leta 2000 je bilo postavljeno obeležje **Josipu Gostiču**, na hiši v Vitezovičevi 6, kjer je dolga leta živel. Leta 2016 je svojo spominsko ploščo dobil prezgodaj umrli vrhunski rokometas **Iztok Puc**, in sicer na pročelju zagrebške športne dvorane *Kutija šibica* na Trešnjevki, v poklon za sijajno športno kariero v slovenskem in hrvaškem dresu. Leta 2018 so prvič po hrvaški osamosvojitvi neko zagrebško ulico poimenovali po Slovincu: na pobudo društva je svojo ulico v Trnju dobil inženir **Josip Kotnik**, ki se ga Hrvati spomnijo kot glas, ki je leta 1969 komentiral TV-prenos prvih človeških korakov na Luni.

Spominske plošče dramskemu umetniku Hinku Nučiču, opernemu pevcu Josipu Gostiču in rokometasu Iztoku Pucu. Foto: Antun Bukovec

Rojaki na 25. obletnici Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in na 11. Vseslovenskem srečanju v Zagrebu, leta 2017. Foto: Antun Bukovec

POVEZOVANJE Z ROJAKI

Kakšne so bile vezi med slovenskimi društvi v Zagrebu pred drugo svetovno vojno, ne vemo veliko, po njej pa je imel Slovenski dom nekaj časa vlogo matične organizacije za podružnice, ki so delovale na Reki, Osijeku in Karlovcu. Iz njih so se kasneje razvila samostojna društva.

Med letoma 1996 in 2018 je bil Slovenski dom sedež Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Najprej sta se leta 1992 povezali tedaj edini društvi na Hrvaškem – v Zagrebu in na Reki. Predsednik Zveze Slovencev je postal **Vinko Žibert**, predsednik reške Bazovice. Tam je bil tudi sedež zveze. Leta 1996 je bila preoblikovana in preimenovana v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem, sedež se je preselil v Zagreb in tam ostal 22 let. Ves ta čas je bil na njenem čelu predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc**, podpredsednik in njegova desna roka pa je bil dolga leta **Franc Strašek**. Leta 2018 se je sedež Zveze vrnil na Reko, predsednica je postala **Barbara Riman**.

V zvezo je vključenih 15 društev – iz Splita, Osijeka, Varaždi-

na, Pulja, Umaga, Dubrovnika, Buzeta, Gorskoga kotarja, Lovrana, Zadra, Karlovca, Labina in Poreča; šibeniško društvo je leta 2018 ugasnilo. Člani so se 2. oktobra 2004 prvič srečali v Pulju, od takrat so jesenska vseslovenska srečanja postala tradicionalna. Zagreb ga je nazadnje gostil leta 2017, ob robu velike slovesnosti ob 25-letnici delovanja Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Slovenski dom sodeluje v izmenjavah idej in programov ter skupnih prizadevanjih za vidnost in prepoznavnost slovenske skupnosti. O delovanju zveze in društev redno poroča Novi odmev.

Zveza je bila članica Slovenske manjšinske koordinacije (Slomak), ki je med letoma 2004 in 2006 delovala kot neformalna skupina za uveljavljanje pravic in interesov Slovencev v sosednjih državah. Slomak so sestavljale še Zveza Slovencev na Madžarskem, Društvo člen 7 in Narodni svet koroških Slovencev iz Avstrije ter Zveza slovenskih organizacij, Svet slovenskih organizacij in Slovenska kulturno-gospodarska zveza iz Italije.

Darko Šonc in Barbara Riman, leta 2019. Foto: akm

Člani Slomaka, leta 2015. Foto: arhiv društva

STIKI Z MATIČNO DOMOVINO

S tiki s Slovenijo so bili v skupni državi samoumevni, do razpada skupne države niti ni bilo potrebe po formalnih vezeh, saj so bili Slovenci v Jugoslaviji ustavotvoren narod. V novih okoliščinah pa je prišlo do dramatičnih sprememb: ko so se Slovenci na Hrvaškem leta 1991 znašli za državno mejo, so v očeh hrvaške večine postali nova manjšina z matično domovino v Sloveniji, za katero pa so postali zamejci in je bilo z njo treba še urediti odnose. Društvo je imelo ves čas oporo v slovenskem veleposlaništvu v Zagrebu, od prvega veleposlanika **Matije Malešiča** naprej. Slovenski dom so zlasti v prvih letih redno obiskovali slovenski politiki, ministri, poslanci in državniki. Omenimo predsednika **Milana Kučana** (društvo je obiskal leta 1994 in 2002) in **Danila Türka** (2008), vodje Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki so bili sprva državni sekretarji, kasneje pa ministri v slovenskih vladah. Slovenska država z razpisi zagotavlja finančno podporo. Neposredni sogovornik v uradu je že dolga leta **Rudi Merljak**. Predstavniki Slovenskega doma se udeležujejo ključ-

nih srečanj in dogodkov, od vsakoletnega vseslovenskega srečanja v Državnem zboru do občasnih tematskih sej parlamentarne komisije za Slovence v sosednjih državah.

V nastajanju Zakona o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (2006) sta aktivno sodelovala predsednik in podpredsednik društva, **Darko Šonc** in **Franc Strašek**. Svarila sta pred delitvijo Slovencev na Hrvaškem na zamejce in Slovence po svetu, vendar je ta rešitev ostala zapisana v zakonu. Na podlagi zakona sta bila vzpostavljena ločena sveta vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu. Predstavnik razdeljene slovenske manjšine na Hrvaškem je vabljen na letna srečanja zamejskega sveta.

Kljub neizpodbitni formalni podpori slovenske države in ugledu, ki si ga je društvo ustvarilo ne le v zagrebški, ampak hrvaški javnosti, je pred Slovenskim domom, drugimi slovenskimi društvi in slovensko skupnostjo v celoti še veliko dela, da bi jih tudi najširša slovenska javnost prepoznala kot neločljiv del slovenskega narodnega telesa in kulturnega prostora.

Obisk predsednika Danila Türka (v sredii) leta 2008. Z leve: nekdanji podpredsednik Slovenskega doma Franc Strašek, predsednik Slovenskega doma Darko Šonc, slovenski zunanji minister Samuel Žbogar, slovenski veleposlanik Milan Orožen Adamič. Foto: arhiv društva

Leta 2016 nas je obiskal predsednik državnega zbora Milan Brglez. Na sliki s predsednikom Slovenskega doma Darkom Šoncem (levo) in predsednikom Sveta za narodne manjšine RH Aleksandrom Tolnauerjem. Foto: Antun Bukovec

VPETOST V HRVAŠKO DRUŽBO

Slovenci so z novo hrvaško ustavo leta 1990 dobili položaj manjšine; v temeljnih načelih je pisalo, da je Republika Hrvaška država hrvaškega naroda in pripadnikov narodnih manjšin, med katerimi so bili Slovenci izrecno navedeni. Leta 1997 je prišlo do bolečega izbrisa, ki ga je slovenska skupnost doživela kot simbolni izraz nespoštovanja narodnostnega dostojanstva, čeprav tega v vsakdanjem življenju ni občutila. Leta 2010 je Hrvaški sabor popravil krivico z naslednjim zapisom v preambuli ustave: »Republika Hrvaška je ustanovljena kot nacionalna država hrvaškega naroda in pripadnikov narodnih manjšin:

Druženje z zagrebškim županom Milanom Bandićem in s predsedniki vseh manjšinskih svetov in predstavniki ter tajniki nacionalnih manjšin Mesta Zagreb v Slovenskem domu, leta 2018. Foto: Dražen Komar

Slovenska stojnica na Zrinjevcu na dnevu zagrebških narodnih manjšin, leta 2019. Foto: akm

Ob robu razstave Bogdana Čobala v Slovenskem domu leta 2014 sta se v hrvaškem glavnem mestu sešla zagrebški in mariborski župan, Milan Bandić in Andrej Fištravec. Foto: GZ

Srbov, Čehov, Slovakov, Italijanov, Madžarov, Židov, Nemcev, Avstrijcev, Ukrajincev, Rusinov, Bošnjakov, Slovencev, Črnogorcev, Makedoncev, Rusov, Bolgarov, Poljakov, Romov, Romunov, Turkov, Vlahov, Albancev in drugih državljanov.«

Slovenska manjšina ima tudi teoretično možnost izvolitve svojega predstavnika v sabor, v katerem imajo manjšine osem poslancev. Slovenci volijo v skupini z Albanci, Bošnjaki, Črnogorci in Makedonci. Za kandidaturo sta se doslej odločila **Darko Šonc** in **Sabina Koželj Horvat**, vendar nista imela možnosti v tekmi s kandidati številčno močnejših manjšin. Od leta 2015 je na tem poslanskem sedežu **Ermina Lekaj Prljaskaj** iz albanske skupnosti. V Slovenskem domu je še ni bilo, tudi sicer stikov ni.

V obdobju vstopanja Hrvaške v EU je bil leta 2002 sprejet Ustavni zakon o pravicah narodnih manjšin, ki je med drugim uzakonil sodelovanje manjšin v krajevnih zadevah. Slovenci imajo pravico do izvolitve svojega predstavnika ali manjšinskega sveta v več občinah, mestih in županijah. Prve volitve so bile leta 2003, ko je Slovenski dom uspešno sodeloval v postopkih kandidiranja in izvolitve Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb (SSNM MZ). Društvo in svet sta od takrat neločljiva partnerja v načrtovanju dogodkov in akcij v hrvaškem glavnem mestu. SSNM MZ je tudi član Koordinacije manjšinskih svetov v Zagrebu.

Društvo ima zelo dobre odnose z mestno občino, dolgoletni župan Zagreba **Milan Bandić** se udeležuje dogodkov in podpira dejavnosti Slovenskega doma.

Leta 2004 je bil ustanovljen Svet narodnih manjšin Republike Hrvaške. Vodi ga **Aleksandar Tolnauer**, slovensko skupnost že peti mandat zastopa **Darko Šonc**.

Hrvaška država z različnimi mehanizmi sofinancira delovanje društva in slovenske manjšine v celoti.

Koncert na Cvetnem trgu, darilo slovenske skupnosti Zagrebčanom ob vstopu Hrvaške v EU leta 2013. Foto: Akm

Največje veselje je, ko se v Slovenskem domu razlega smeh najmlajšega rodu zagrebških Slovencev. Na sliki otorska delavnica leta 2014. Foto: arhiv društva.

SLOVENSKI DOM 1929–2019

V posebni prilogi 71. številke Novega odmeva zapisujemo kratek prerez 90-letnega delovanja našega društva. Prvih sedem desetletij sta v knjigi Slovenski dom v Zagrebu 1929–1999 opisala Silvin Jerman in Ilinka Todorovski. Naslednjo petletko je v prilogi Novega odmeva št. 23 leta 2004 povzel Silvin Jerman. Ob tokratnem jubileju dodajamo še nekaj poudarkov iz nadaljnjega delovanja društva.

**Avtorica: Ilinka Todorovski.
Jezikovni pregled: Marta Trobec.**